

16 Et scelestis manibus sumens sancta vasa, quæ ab aliis regibus & civitatibus erant posita ad ornatum loci, & gloriam, contrectabat indigne, & contaminabat.

17 Ita alienatus mente Antiochus, non considerabat quod propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum despectio:

18 Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, † sicut Heliodorus, qui missus est Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic statim adveniēns flagellatus, & repulsus utique fuisset ab audacia.

19 Verum non propter locum, gentem; sed propter gentem, locum Deus elegit.

20 Ideoque & ipse locus particeps factus est populi malorum: postea autem fiet socius honorum; & qui derelictus in ira Dei omnipotentis est, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur.

21 Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, existimans se præ superbia terram ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

22 Reliquit autem & præpositos ad affligendam gentem: Ierosolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso, à quo constitutus est:

23 In Garizim autem Andronicum & Menelaum, qui gravius quam ceteri imminabant civibus.

24 Cumque appositus esset contra Iudæos, misit odiosum principem Apollonium cum exercitu viginti, & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere mulieres ac iuvenes vendere.

25 Qui cum venisset Ierosolymam, pacem simulans, quievit usque ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Iudæis, arma capere suis præcepit.

26 Omnesque qui ad spectaculum processerant, trucidavit: & civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit.

27 Iudas autem Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes, demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

C A P V T V I.

Per ducem à rege missum Iudæi à lege Dei arceantur: templumque sædissime profanatur, & Iudæi etiam per varias regiones dispersi ad idolorum coguntur sacrificia: describitur duarum mulierum supplicium eo quod filios suos circumcidissent; sabbatumque celebrantes concremantur: ostenditur tamen hæc afflictio non esse Dei deserentis, sed suos corripiētis: egregium Eleazarī senis martyrium molentis porcinis veli carnibus, nec id simulare.

† Sed non post multum temporis, miser rex senem quendam Antiochenum, qui conpelleret Iudæos, ut se transferrent à patris & Dei legibus:

Contaminare etiam quod in Ierosoly-

miserat templum, & cognominare Iovis Olympii: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Iovis hospitalis.

3 Pessima autem & universis gravis erat malorum incurio.

4 Nam templum luxuria & comestationibus gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus, sacratisque ædibus mulieres se ultro ingerebant, introferentes ea, quæ non licebat.

5 Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

6 Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies solennes patrii servabantur, nec simpliciter Iudæum se esse quisquam confitebatur.

7 Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: &, cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.

8 Decretum autem exiit in proximas gentilium civitates, suggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipsi adversus Iudæos agerent, ut sacrificarent:

9 Eos autem, qui nollent transire ad instituta gentium, interficerent: erat ergo videre miseriam.

10 Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse: quas infantibus ad ubera suspensis, cum publicè per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt.

11 Alij verò, ad proximas coeuntes speluncas, & latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur, propter religionem & observantiam, manu sibimet auxilium ferre.

12 Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent, ea quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri.

13 Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium.

14 Non enim sicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum iudicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat.

15 Ita & in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicer.

16 Propter quod numquam quidem à nobis misericordiam suam amover: corripiens verò in adversis, populum suum non derelinquit.

17 Sed hæc nobis ad commotionem legentium dicta sint paucis. Iam autem veniendum est ad narrationem.

18 Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.

19 At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad supplicium.

20 Latuens autem, quemadmodum oportet accedere, patienter sustinens, destitit

navit non admittere illicita propter vitæ amorem.

21 Hi autem qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto rogabant afferre carnes, quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse, sicut rex imperaverat, de sacrificii carnibus:

22 Ut hoc facto à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23 At ille cogitare cœpit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ conversationis actus: & secundum sanctæ & à Deo conditæ legis constituta, respondit citò; dicens, præmitti se velle in infernum.

24 Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere, ut multi adolescentiam arbitantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum:

25 Et ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc maculam, atque execrationem meæ senectuti conquiram.

26 Nam, etsi in præsentī tempore supplicii hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus, nec defectus effugiam:

27 Quamobrem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo:

28 Adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis confestim ad supplicium trahebatur.

29 Hi autem, qui eum ducebant, & paulò antè fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatis arbitrabantur.

30 Sed, cum plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifestè tu scis, quia, cum à morte possem liberari, duos corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter hæc patior.

31 Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum juvenibus, sed & universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens,

C A P V T V I I.

Septem fratrum matrisque eorum ingentia fortissimeque tolerata supplicia, quod porcinis nollens vesci carnibus: & quam constanter regi ob suam crudelitatem ostenderint paratam esse damnationem, & mater suos filios sit exhortata.

1 Contigit autem & septem fratres una cum matre sua apprehensos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris & raureis cruciatos.

2 Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid quæris, & quid vis discere à nobis? parati sumus mori, magis quam patrias Dei leges prævaricari.

3 Iratus itaque rex iussit sartagine & ollas æneas succendi: quibus statim succensis,

4 iussit, ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: & cute capitis abstracta, summas quoque manus & pedes ei præscindi,

cæteris ejus fratribus & matre inspicientibus.

5 Et, cum jam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem ad moveri, & adhuc spirantem torrerī in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, cæteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter,

6 Dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, & consolabitur in nobis, † quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur.

7 Mortuo itaque illo primo, hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum: & cute capitis ejus cum capillis abstracta, interrogabant, si manducaret prius, quam toto corpore per membra singula puniretur.

8 At ille, respondens paria voce, dixit: Non faciam. Propter quod & iste, sequenti loco, primi tormenta suscepit:

9 Et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu quidem scelestissime in præsentī vita nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternæ vitæ resurrectione suscitabit.

10 Post hunc, tertius illuditur, & linguam postulatus citò protulit, & manus constanter extendit:

11 Et cum fiducia ait: E cælo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero:

12 Iam ut rex, & qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quod tanquam nihilum duceret cruciatus.

13 Et hoc ita defuncto: quatuor vexabant similiter torquentes.

14 Et, cum jam esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus mortis daros spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam non erit.

15 Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, dixit:

16 Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus nostrum à Deo esse derelictum.

17 Tu autem patienter sustine, & videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te & semen tuum torquebit.

18 Post hunc ducebant sextum, & is, mori incipiens, sic ait: Noli frustra errare: nos enim propter nosmet ipsos hæc patimur, peccantes in Deum nostrum, & digna admiratione facta sunt in nobis:

19 Tu autem ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris.

20 Supra modum autem mare mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem quam in Deum habebat:

21 Singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia: &, femineæ cogitationi masculinum animum inferens.

22 Dixit ad eos: Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum & animam donavi vobis & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi:

23 Sed enim mundi Creator, qui formavit hominis

† Deus.
32.30

hominis natiuitatem, quinque omnium inuenit originem, & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet & vitam, sicut nunc vosmetipsos despiciatis propter leges ejus.

24 Antiochus autem, contemni se arbitratus, simul & exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed & cum juramento affirmabat, se diuitem beatum facturum, & translatum à patriis legibus amicum habiturum, & res necessarias ei præbiturum.

25 Sed ad hæc cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, & suadebat ei ut adolescenti fieret in salutem.

26 Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo.

27 Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, misere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac triennio dedi & alui, & in ætatem istam perduxi.

28 Peto, nate, ut aspicias ad cælum & terram, & ad omnia quæ in eis sunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum gentis:

29 Ita fiet, ut non timeas carnificem istum sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, tu in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam.

30 Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen.

31 Tu verò, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

32 Nos enim pro peccatis nostris hæc patimur.

33 E si nobis propter increpationem & correptionem Dominus Deus noster modicum iratus est: sed iterum reconciliabitur servis suis.

34 Tu autem, ô scelestè, & omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in servos ejus inflammatus.

35 Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia insipientis judicium effugisti.

36 Nam fratres mei, modico nunc dolore sustentato, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt: tu vero judicio Dei justas superbix tuæ pœnas exsolves.

37 Ego autem, sicut & fratres mei, animam & corpus meum trado pro patriis legibus: invocans Deum maturius genti nostræ propitium fieri, teque cum tormentis & verberibus confiteri quod ipse est Deus solus.

38 In me verò & in fratribus meis desinet omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum justè superducta est.

39 Tunc rex accensus ira, in hunc super omnes crudelius desævit, indigne ferens se derisum.

40 Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.

41 Novissime autem post filios & mater consumpra est.

42 Igitur de sacrificiis, & de nimis crudelitibus satis dictum.

Iudas Machabæus, invocato Dei auxilio post alios quos victorias, Nicanorem qui certam sibi de Iudeis pollicebatur victoriam, suos primum ad constantiam adhortatur, profligavit, interfecit de ejus exercitu una cum Timotheo & Bacchide plusquam 290000 ita ut Nicanor solus effugiens predicaret Iudeos Deum habere protectorem.

1 Iudas verò Machabæus, & qui cum illis erant, introibant latenter in castella: & convocantes cognatos, & amicos, & eos, qui permanserunt in Iudaismo, assumentes, eduxerunt ad se sex millia virorum.

2 Et invocabant Dominum, ut respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & misereretur templo, quod contaminabatur ab impiis:

3 Misereretur etiam exterminio civitatis, quæ esset illico complananda, & vocem sanguinis ad se clamantis audiret:

4 Memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentum, & blasphemias nomini suo illatas, & indignaretur super his.

5 At Machabæus, congregata multitudo, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in misericordiam conversa est.

6 Et superveniens castellis & civitatibus improvisus, succendebat eas: & opportuna loca occupans, non paucas hostium strages dabat:

7 Maxime autem noctibus ad hujuscemodi excursus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique diffundebatur.

8 Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentius res ei cedere prosperè, ad Ptolemæum ducem Cælesyriæ, & Phœnicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis.

9 At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permittis gentibus, armatis non minus viginti millibus, ut universum Iudeorum genus dederet, adjuncto ei & Gorgia viro militari, & in bellicis rebus experientissimo.

10 Constituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Iudeorum suppleret:

11 Statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad coemptionem Iudeorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotentè esset consecutura.

12 Iudas autem ubi comperit, indicavit his qui secum erant Iudeis, Nicanoris adventum.

13 Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei justitiæ, in fugam vertebantur:

14 Alii verò si quid ei supererat vendebant simulque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos, priusquam cominus veniret, vendiderat:

15 Et si non propter eos, propter testamentum tamen quod erat ad patres eorum, & propter invocationem sancti & magnifici nominis ejus super ipsos.

16 Convocatis autem Machabæus septem millibus, qui cum ipso erant, rogabat ne hostibus reconciliarentur, nequemetuerent iniquæ

que venientium adversum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent;

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto ab his injuste esset illata, itemque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum instituta convulsa.

18 Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui potest & venientes adversum nos, & universum mundum uno nu u delere, confidimus.

† 4. Regum 19 35. Tob. 1. 21. Eccli. 48. 24. 1 Mac. 7. 41. Inf. 37. 36. 19 Admonuit autem eos, & de auxiliis Dei, quæ facta sunt erga parentes:† & quod sub Sennacherib centum octogintaquinque millia perierunt:

20 Et de prælio, quod eis adversus Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum est, Macedonibus sociis hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cælo, & beneficia pro his plurima consecuti sunt.

21 His verbis constantes effecti sunt, & pro legibus & patria mori parati.

22 Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini Simonem, & Iosephum, & Jonathan, subjectis unicuique millenis & quingentenis.

23 Ad hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, & dato signo adjutorii Dei, in prima ac e ipse dux commisit cum Nicanore.

24 Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem millia hominum: majorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt.

25 Pecuniis vero eorum, qui ad emptiorem ipsorum venerant, sublati, ipsos usquequaque persecuti sunt,

26 Sed reversi sunt hora conclusi: nam erat ante sabbatum: quam ob causam non perseveraverunt insequentes.

27 Arma autem ipsorum & spolia congregantes, sabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in isto die, misericordie initium stillans in eos.

28 Post sabbatum vero, debilibus, & orphanis, & viduis diviserunt spolia: & residua ipsi cum suis habuere.

29 His itaque gestis, & communiter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabant, ut in finem servis suis reconciliaretur.

30 Et ex his, qui cum Timotheo & Barchide erant contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas obtinuerunt: & plures prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis & viduis, sed & senioribus facientes.

31 Et cum arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis, residua vero spolia Ierosolymam detulerunt:

32 Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Iudæos afflixerat.

33 Et cum epinicia agerent Ierosolymis, cum, qui factas januas incenderat, id est, Galathienem cum in quiddam domicilium

refugisset, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita.

34 Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Iudæorum venditionem adduxerat,

35 Humiliatus auxilio Domini, ab his quos nullos existimaverat, deposita veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus.

36 Et qui promiserat Romanis se tributum restituere de captivitate Ierosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Iudæos, & ob ipsum invulnerabiles esse, eo quod sequerentur leges ab ipso constitutas.

C A P V T I X.

Antiochus à Persè poli fugatus, dum Iudæos ad internecionem perdere meditaretur, maximis viscerum doloribus à Deo percussus, cum fletore intolerabili sentientibus à corpore vermibus, post suorum criminum agnitionem, & sero promissam emendationem, merita morte occubuit, scriptis ad Iudæos litteris ut filio suo subditi persisterent.

1 Eodem tempore Antiochus inhoneste erevertebatur de Perside.

2 Intraverat enim in eam, quæ dicitur Persèpolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt: & ita contigit ut Antiochus post fugam turpiter rediret.

3 Et cum venisset circa Ecbatanam, recognovit quæ erga Nicanorem & Timotheum gesta sunt.

4 Elatus autem in ira, arbitrabatur, se injuriam illorum qui se fugaverant, posse in Iudæos retorquere: ideoque jussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cælesti cum judicio perurgente, eo quod ita superbè locutus est se venturum à Ierosolymam, & congeriem sepulchri Iudæorum eam facturum.

5 † Sed qui universa conspicit Dñs Deus Israel percussit eum insanabili & invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara internorum tormenta:

6 Et quidem satis iuste, quippe qui multis & novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo à sua malitia cessaret.

7 Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetugentem de curru cadere, & gravi corporis collisione membra vexari.

8 Isque qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans:

9 Ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius & fetore exercitus gravaretur.

10 Et qui paulo ante sidera cæli contingere se arbitrabatur, eam non o potera propter intolerantiam fletoris portare.

† 4. Regum 16. 27.

7

xx

11 Hinc igitur cœpit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus:

12 Et cum nec ipse jam fœtorem suum ferre posset, ita ait: Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.

13 Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.

14 Et civitatem, ad quam festinans veniebat ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere:

15 Et Iudæos, quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur:

16 Templum etiam sanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præstaturum:

17 Super hæc, & Iudæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem.

18 Sed non cessantibus doloribus, supervenerat enim in eum iustum Dei iudicium) desperans scripsit ad Iudæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem:

19 O P T I M I S civibus Iudæis plurimam salutem, & benevalere, & esse felices, rex & princeps Antiochus.

20 Si bene valeris, & filii vestri, & ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias.

21 Et ego in infirmitate constitutus, vestri autem memor benigne, reversus de Persidis locis, & infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere:

22 Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem.

23 Respiciens autem quod & pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum:

24 Ut si quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus erant, cui esset rerum summa derelicta, non turbarentur.

25 Ad hæc considerans de proximo potentes quosque & vicinos temporibus insidiantes, & eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam: & scripsi ad eum quæ subiecta sunt.

26 Oro itaque vos & peto: memores beneficiorum publice & privatim, ut unusquisque conservet fidem & ad me & ad filium meum.

27 Confido enim: eum modeste, & humane acturum, & sequentem propositum meum, & communem vobis fore.

28 Igitur homicida & blasphemus pessime percussus, & ut ipse alios tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est.

29 Transferebat autem corpus Philippus

collactaneus ejus, qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

C A P V T X.

Iudas Machabeus, purgatis templo ac civitate, octo diebus solemnitatem celebrat, & quotannis celebrandam ordinat; Eupator Antiocho patri in regno succedens, Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam ducem locorum constituit, Iudæos sæpius pugna molestantem: Iudæi & hunc & Timotheum variasque hostium munitiones devincunt, occisis plurimis milibus, quinque etiam equitibus de calo apparentibus, qui Iudæis in auxilium venerant.

1 Machabeus autem, & qui cum eo Merant, Domino se protegente, templum quidem, & civitatem recepit:

2 Aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus est.

3 Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium, & incensum, & lucernas, & panes propositionis posuerunt.

4 Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne amplius talibus malis inciderent: sed & si quando peccassent, ut ab ipso mitius corriperebantur, & non barbaris ac blasphemis hominibus traderentur.

5 Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vigesima quinta mensis, qui fuit Casleu.

6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quod ante modicum temporis, diem solemne tabernaculorum in montibus & in speluncis more bestiarum egerant.

7 Propter quod thyrsos, & ramos virides, & palmas præferebant ei, qui prosperavit mundari locum suum.

8 Et decreverunt communi præcepto, & decreto, universæ genti Iudæorum, omnibus annis agere dies istos.

9 Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.

10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ gesta sunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis gesta sunt.

11 Hic enim suscepto regno, constituit super negotia regni Lyfiam quendam, Phœnicis & Syriæ militiæ principem.

12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, iusti tenax erga Iudæos esse constituit, & præcipue propter iniquitatem quæ facta erat in eos, & pacifice agere cum eis.

13 Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret: eo quod Cyprum creditam sibi à Philometore deseruisset, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

14 Georgias autem, cum esset dux locorum, assumptis advenis frequenter Iudæos debellabat.

15 Iudæi vero, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Ierosolymis suscipiebant, & bellare tentabant.

16 Hi vero qui erant cum Machabeo, per orationes Dominum rogantes ut esset sibi adiutor,

adjutor, impetum fecerunt in munitiones Iduæorum.

17 Multaque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes simul non minus viginti millibus trucidaverunt.

18 Quidam autem, cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatus ad repugnandum habentes,

19 Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Iosepho, itemque Zachæo, eisque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas conversus est.

20 Hi vero qui cum Simone erant, cupiditate ducti, à quibusdam qui in turribus erant, suasi sunt pecunia: & septuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere.

21 Cum autem Machabæo nuntiatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quod pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis.

22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confestim duas turres occupavit.

23 Armis autem ac manibus omnia prospere agendo, in duabus munitionibus plus quam viginti millia peremit.

24 At Timotheus, qui prius à Iudæis fuerat superatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis: & congregato equitatu Asiatico, advenit quasi armis Iudæam capturus.

25 Machabæus autem, & qui cum ipso erant appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis præcincti,

26 Ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum effectus inimicus, & adversarius adversaretur, sicut lex dicit,

27 Et ita post orationem, sumptis armis, longius de civitate procedentes, & proximi hostibus effecti, resederunt.

28 Primo autem solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victoriæ & prosperitatis sponsores cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant.

29 Sed, cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cælo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Iudæis præstantes:

30 Ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumen conservabant: in adversarios autem tela & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confusis, & repleti perturbatione cadebant.

31 Interfecti sunt autem viginti millia quingenti, & equites sexcenti.

32 Timotheus vero confugit in Gazaram præsidium munitum, cui præerat Chæreas.

33 Machabæus autem, & qui cum eo erant, lætantes obsederunt præsidium diebus quatuor,

34 At hi qui intus erant, loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, & sermones nefandos jactabant.

35 Sed cum dies quinta illucesceret, viginti juvenes ex his qui cum Machabæo

erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incendentes ascendebant:

36 Sed & alii similiter ascendentes, turres portasque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos viros concremare.

37 Per continuum autem biduum præsidio vastato, Timotheum occultantem se, in quodam repertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæream & Appollophanem occiderunt.

38 Quibus gestis, in hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

CAPUT XI.

Iudas Machabæus ferocis Lysia maximum præstravit exercitum, fretus auxilio missi calibus equitis: quod animadversens Lysias pacem inter Iudæos & regem composuit: referuntur epistolæ Lysia, Antiochi, ac Romanorum ad Iudæos, & Antiochi ad Lysiam pro Iudæis.

1 Sed parvo post tempore, Lysias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, graviter ferens de his quæ acciderant,

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu universo, veniebat adversus Iudæos existimans se civitatem quidem captam gentibus habitaculum facturum,

3 Templum vero in pecuniæ quæstum, sicut cætera delubra gentium, habiturum, & per singulos annos vanae sacerdotium:

4 Nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrenatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis confidebat.

5 Ingressus autem Iudæam, & appropians Bethsuræ, quæ erant in angusto loco, ab Ierosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præsidium expugnabat.

6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præsidia, cum fletu & lacrymis rogabant Dominum, & omnis turba simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem Israel.

7 Et ipse primus Machabæus, sumptis armis cæteros adhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis.

8 Cumque pariter prompto animo procederent Ierosolymis, apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans.

9 Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, & convaluerunt animis: non solum homines, sed & bestias ferocissimas, & muros ferreos parati penetrare.

10 Ibant igitur proprii, de cælo habentes adiutorem, & miserantem super eos Dominum.

11 Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia peditum: & equitum mille sexcentos.

12 Universos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed & ipse Lysias turpiter fugiens evasit.

13 Et quia non insensatus erat, secum ipse repugnans, factam erga se diminutionem

nem, & intelligens invictos esse Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, misit ad eos:

14 Promisitque se consensurum omnibus quæ iusta sunt, & regem compulsurum amicum fieri.

15 Annuit autem Machabæus precibus Lysia, in omnibus utilitati consulens: & quæcumque Machabæus scripsit Lysia de Iudæis, ea rex concessit.

16 Nam erant scriptæ Iudæis epistolæ à Lysia quidem hunc modum continentes: Lysias populo Iudæorum salutem.

17 Ioannes & Abesalom, qui missi fuerant à vobis tradentes scripta, postulabant ut ea, quæ per illos significabantur implerem.

18 Quæcumque igitur regi potuerunt perferri exposui: & quæ res permittebat, concessit.

19 Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, & deinceps bonorum vobis causa esse tentabo.

20 De cæteris autem per singula verborum mandavi, & istis, & his qui à me missi sunt, colloqui vobiscum.

21 Bene valete. Anno centesimo quadragésimo octavo, mensis Dioscori die vigesima & quarta.

22 Regis autem epistola ista continebat: **R E X** Antiochus Lysia fratri salutem.

23 Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos, qui sunt in regno nostro, sine tumultu agere, & rebus suis adhibere diligentiam.

24 Audivimus Iudæos non consensisse patri meo ut transferrentur ad ritum Græcorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare à nobis concedi sibi legitimam suam.

25 Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes iudicavimus, templum restitui illis, ut agerent secundum suorum majorum consuetudinem.

26 Bene igitur feceris, si miseris ad eos: & dexteram dederis: ut cognita nostra voluntate, bono animo sint, & utilitatibus propriis deserviant.

27 Ad Iudæos vero regis epistola talis erat: Rex Antiochus senatui Iudæorum, & cæteris Iudæis salutem.

28 Si valeris, sic estis ut volumus: sed & ipsi bene valemus.

29 Adiit nos Menelaus, dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt apud nos.

30 His igitur, qui commeant usque ad diem trigésimum mensis Xanthici, damus dextras securitatis.

31 Ut Iudæi utantur cibis & legibus suis, sicut & prius: & nemo eorum ullo modo molestiam patiat de his quæ per ignorantiam gesta sunt.

32 Misimus autem & Menelaum, qui vos alloquatur.

33 Valete. Anno centesimo quadragésimo octavo, Xanthici mensis quintadecima die.

34 Miserunt autem etiam Romani epistolam, ita se habentem: Quintus Memmius & Titus Manilius, legati Romanorum, populo Iudæorum salutem.

35 De his, quæ Lysias cognatus regis

concessit vobis, & nos concessimus.

36 De quibus autem ad regem iudicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus.

37 Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cujus estis voluntatis.

38 Bene valete. Anno centesimo quadragésimo octavo, quintadecima die mensis Xanthici.

C A P V T X I I.

Iudas ac duces ipsius divino fieri auxilio pugnans feliciter adversus Ioppitas, Iamnitæ Arabes, Cassbin & Ephron civitates, item adversus Timotheum habentem ingentem exercitum, adversus præfidum Carnion, & Gorgiam: occisis autem quibusdam Iudæis, qui de donariis idolorum sustulerant, Iudas curat pro ipsorum peccatis offerre sacrificium.

I His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem, Iudæi autem agriculturæ operam dabant.

2 Sed hi qui resederant, Timotheus, & Appollonius Gennæi filius, sed & Hieronymus, & Demophon super hos, & Nicenor Cypriarches non sinebant eos in silentio agere, & quiete.

3 Ioppitæ vero tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Iudæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant, cum uxoribus & filiis, quasi nullis inimiciis inter eos subjacentibus.

4 Secundum commune itaque decretum civitatis, & ipsis acquiescentibus, pacisque causa nihil suspectum habentibus: cum in altum processissent, submerferunt non minus ducentos.

5 Quam crudelitatem Iudas in suæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipso: & invocato iusto iudice Deo,

6 Venit adversus interfectores fratrum, & portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem qui ab igne refugerant, gladio peremit.

7 Et cum hæc ita egisset, discessit quasi iterum reversurus, & universos Ioppitas eradicaturus.

8 Sed cum cognovisset & eos, qui erant Iamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Iudæis,

9 Iamnitæ quoque nocte supervenit, & portum cum navibus succendit: ita ut lumen ignis appareret Ierosolymis à stadiis ducentis quadraginta.

10 Inde cum jam abiissent novem stadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes, quinque millia viri, & equites quingenti.

11 Cumque pugna valida fieret, & auxilio Dei prospere cessisset, residui Arabes victi petebant à Iuda dextram sibi dari, promittentes se pascua daturus, & in cæteris profuturos.

12 Iudas autem arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem: dextrisque acceptis, discessere ad tabernacula sua.

13 Aggressus est autem & civitatem quandam firmam, pontibus murisque circumseptam, & quæ à turbis habitabatur Gentium

thum promiscuarum, cui nomen Casphin.

14 Hi vero qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimontiarum, remissius agebant, maledictis laeessentes Iudam, & blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est.

† 16. 5.20. 15 Machabæus autem, invocato magno mundi Principe, qui sine arietibus & machinis † temporibus Iesu præcipit Iericho, irrumpit ferociter muris.

16 Et capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacentis stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur.

17 Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæ, Iudæos:

18 Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio.

19 Dositheus autem & Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in præsidio, decem millia viros.

20 At Machabæus, ordinatis circum se sex millibus, & constitutis per cohortes, adversus Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos.

21 Cognito autem Iudæ adventu, Timotheus præmisit mulieres, & filios, & reliquum apparatus, in præsidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & accessu difficile propter locorum angustias.

22 Cumque cohors Iudæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui universa conspicit, & in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis à suis deicerentur, & gladium suorum ictibus debilitarentur.

23 Iudas autem vehementer instabat puniens profanos, prostravit ex eis triginta millia virorum.

24 Ipse vero Timotheus incidit in partes Dosithei & Sosipatris: & multis præibis postulabat ut vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Iudæis parentes haberet, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret.

25 Et cum fidem dedisset restitutum se eos secundum constitutum, in læsum eum dimiserunt propter fratrum salutem.

26 Iudas autem egressus est ad Carnion, interfectis viginti quinque millibus.

27 Post horum fugam, & necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat: & robusti juvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, & telorum erat apparatus.

28 Sed cum omnipotentem invocassent, qui potestate sua vires hostium confringit, ceperunt civitatem: & ex eis qui intus erant, viginti quinque millia prostraverunt.

29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Ierosolymis sexcentis stadiis aberat.

30 Contestantibus autem his, qui apud Scythopolim erant, Iudæis, quod benigne ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quod modeste secum egerint:

31 Gratias agentes eis, & exhortati etiam de cætero erga genus suum benignos esse, venerunt Ierosolimam die solemni septimanarum instante.

32 Et post Pentecosten abierunt contra Gorgiam præpositum Idumææ.

33 Exivit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis,

34 Quibus congressis, contigit paucos ruere Iudæorum.

35 Dositheus vero quidam de Bacenoris eques, vir fortis Gorgiam tenebat: & cum vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irrumpit in eum, humerumque ejus amputavit: atque ita Gorgias effugit in Maresa.

36 At illis, qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus & fatigatis, invocavit Iudas Dominum adiutorem & ducem belli fieri:

37 Incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incussit.

38 Iudas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: & cum septima dies superveniret, secundum consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt.

39 Et sequenti die venit cum suis Iudas, ut corpora prostratorum tolleret, & cum parentibus poneret in sepulchris paternis.

40 Invenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Iamnam fuerunt, † à quibus lex prohibet Iudæos: omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse.

41 Omnes itaque benedixerunt justum iudicium Domini qui occulta fecerat manifesta.

42 Atque ita ad preces conversi, rogaverunt, ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At vero fortissimus Iudas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt.

43 Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Ierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene & religiose de resurrectione cogitans.

44 (Nisi enim eos, qui ceciderant resurrecturos speraret: superfluum videretur & vanum orare pro mortuis.)

45 Et quia considerabat quod hi, qui cum pie are dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.

46 Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.

C A P V T XIII.

Meneleus Iudæus transfuga iussu Antiochi extremo afficitur supplicio: Antiochus vero maximum ducens in Iudæos exercitum semel ac iterum victus & repulsus, multisque millibus ex suis occisus, & Philippo rebellante, supplicem pacem cum Iudæis firmat juramento, ablato in templo sacrificio, Iudæque in principem Ptolemaidis constituit.

1 Anno centesimo quadragésimo nono, cognovit Iudas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversus Iudæam.

2 Et cum eo Lysiam procuratorem & præpositum negotiorum, secum habentem pedum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elefantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

3 Commisit autem se illis, & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum.

4 Sed Rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysia hunc esse causam omnium malorum, iussit (ut eis est consuetudo) apprehensum in eodem loco necari.

5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris: hæc prospectum habebat in præceptis.

6 Inde in cinerem dejecti iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

7 Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.

8 Et quidem satis iuste: nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cuius ignis & cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est.

9 Sed rex mente effrenatus veniebat, nequiores se patre suo Iudæis ostensurus.

10 Quibus Iudas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quo, sicut semper, & nunc adjuvaret eos:

11 Quippe qui lege, & patria, sanctoque templo privari vererentur: ad populum, qui nuper paululum respirasset, ne fieret blasphemis rursus nationibus subdi.

12 Omnibus itaque simul id facientibus, & perentibus à Domino misericordiam, cum fletu & jejuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Iudas ut se præpararent.

13 Ipse vero cum senioribus cogitavit, priusquam rex admovent exercitum ad Iudæam, & obtineret civitatem exire, & Domini iudicio committere exitum rei.

14 Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus suos ut fortiter dimicarent, & usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus starent, circa Modin exercitum constituit.

15 Et dato signo suis Dei victoriæ, juvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, & maximum elefantorum cum his qui superpositi fuerant:

16 Summoque metu ac perturbatione hostium castra replentes, rebus prospere gestis, abierunt.

17 Hoc autem factum est die illucescente, adjuvante eum domini protectione.

18 Sed rex accepto gustu audaciæ Iudæorum, arte difficultatem locorum tentabat;

19 Et Bethsuræ, quæ erat Iudæorum præsidium munitum, castra admovebat: sed fugabatur, impingebat, minorabatur.

20 His autem, qui intus erant, Iudas necessaria mittebat.

21 Enuntiavit autem mysteria hostibus Rhodocus quidam de Iudaico exercitu, qui requisitus comprehensus est, & conclusus.

22 Iterum rex sermonem habuit ad eos qui erant in Bethsuris: dextram dedit: accepit: abiit.

23 Commisit cum Iuda: superatus est. Vt autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui relictus erat super negotia, mente consternatus, Iudæos deprecans, subditusque eis, jurat de omnibus quibus iustum visum est: & reconciliatus obtulit sacrificium, honoravit templum, & munera posuit.

24 Machabeum amplexatus est, & fecit eum à Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem & principem.

25 Vt autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenses amicitiam conventionem, indignantes ne forte foedus irumperent.

26 Tunc ascendit Lysias tribunal, & exposuit rationem, & populum sedavit, regressusque est Antiochiam: & hoc modo regis profectio & reditus processit.

CAPUT XIV.

Suggestente Alcimo, qui summo destitutus erat sacerdotio, Nicanor in Iudæos missus à rege Demetrio, auditis Iudæ præclaris facinoribus, amicitiam cum eo contrahit: quam postmodum rege cogente solvens, dum Iudæam nequit comprehendere, templi minatur eversionem, & senem Raziam Iudæam magnanimum apprehendere conatur: qui dum ab hostibus jam se capiendum videret, elegit potius constantissimo animo sibi mortem inferre quam indigna pati ab hostibus, in quos propriis manibus sua intestina projecit.

1 Sed post triennii tempus, cognovit Iudas & qui cum eo erant Demetrium Seleuci, cum multitudine valida, & navibus, per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna.

2 Et tenuisse regiones adversus Antiochum, & ducem ejus Lysiam.

3 Alcimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est temporibus commisionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ad altare.

4 Venit ad regem Demetrium, centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream, & palmam, super hæc & thallos, qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die filuit.

5 Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus quibus rebus & consiliis Iudæi niterentur.

6 Respondit: Ipsi qui dicuntur Assidæi Iudæorum, quibus præest Iudas Machabæus, bella nutriunt, & seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum.

7 Nam & ego defraudatus patrum gloria (dico autem summo sacerdotio) huc veni:

8 Primo quidem utilitatibus regis fidem servans, secundo autem etiam civibus consulens: nam illorum pravitate universum genus nostrum non minimè vexatur.

9 Sed oro his singulis, o rex cognitis, & regioni, & generi, secundum humanitatem tuam pervulgatam omnibus, prospice.

10 Nam, quamdiu superest Iudas, impossibile est, pacem esse negotiis.

11 Talibus autem ab hoc dictis, & ceteris amici,

amici, hostiliter se habentes adversus Iudam, inflammaverunt Demetrium.

12 Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem misit in Iudæam:

13 Datis mandatis, ut ipsum quidem Iudam caperet; eos verò, qui cum illo erant, dispergeret; & constitueret Alcimum maximum templi summum sacerdotem.

14 Tunc gentes, quæ de Iudæa fugerant Iudam, gregatim se Nicanori miscebant; miseras & clades Iudæorum, prosperitates rerum suarum existimantes.

15 Audito itaque Iudæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersi terra rogabant eum, qui populum suum constituit, ut in æternum custodiret, quique suam portionem signis evidentibus protegit,

16 Imperante autem duce statim inde moverunt, conveneruntque ad castellum Dessau,

17 Simon verò frater Iudæ commiserat cum Nicanore: sed conterritus est repentino adventu adversariorum.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem committum Iudæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine iudicium facere metuebat.

19 Quam ob rem præmisit Posidonium, & Theodotium, & Matthiam, ut darent dexteras atque acciperent.

20 Et cum diu de his consilium ageretur, & ipse dux ad multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia amicitias annuere.

21 Itaque diem constituerunt, qua secreto inter se agerent: & singulis sellæ prolatae sunt, & posita.

22 Præcepit autem Iudas armatos esse locis opportunis, ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.

23 Morabatur autem Nicanor Ierosolymis, nihilque inique agebat, gregesque turbarum: quæ congregatae fuerant, dimisit.

24 Habebat autem Iudam semper charum ex animo, & erat viro inclinatus.

25 Rogavitque eum ducere uxorem, filiosque procreare. Nuptias fecit: quiete egit, communiterque vivebant.

26 Alcimus autem, videns charitatem illorum adinvicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat: Nicanorem rebus alienis assentire, Iudamque regni insidiatorem successorem sibi destinasse.

27 Itaque rex exasperatus, & pessimis huius criminationibus irritatus scripsit Nicanori, dicens, graviter quidem se ferre de amicitiae conventionem, jubere tamen Machabæum citius vincitum mittere Antiochiam.

28 Quibus cognitis, Nicanor consternabatur, & graviter ferebat, si ea, quæ conveniant, irrita faceret, nihil læsus à viro:

29 Sed, quia regi resistere non poterat, opportunitatem observabat qua præceptum perficeret.

30 Machabæus, videns locum austerius agere Nicanorem, & consuetum occursum ferro ius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorum congregatis, occultavit se à Nicanore.

31 Quod cum ille cognovit fortiter se à viro præventum, venit ad maximum & sanctis-

simum templum: & sacerdotibus solitas hostias offerentibus iussit sibi tradi virum.

32 Quibus cum iuramento dicentibus nescire se ubi esset qui quærebatur, extendens manum ad templum,

33 Iuravit, dicens: Nisi Iudam mihi vincitum tradideritis, istud Dei sanum in planiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri consecrabo.

34 Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cælum, invocabant eum, qui semper propugnator esset gentis ipsorum, hæc dicentes;

35 Tu Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuæ fieri in nobis.

36 Et nunc sancte sanctorum omnium Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est.

37 Razias autem quidam de senioribus ab Ierosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis, & bene audiens: qui pro affectu pater Iudæorum appellabatur.

38 Hic multis temporibus continentiae propositum tenuit in Iudaismo, corpusque & animam tradere contentus pro perseverantia.

39 Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Iudæos, misit milites quingentos, ut eum comprehenderent.

40 Putabat enim, si illum decepisset, se cladem Iudæis maximam illaturum.

41 Turbis autem irruere in domum ejus, & januam disrumpere atque ignem admove- re cupientibus, cum jam comprehenderetur, gladio se perit;

42 Eligens nobiliter mori potius, quam subditus fieri peccatoribus, & contra natales suos indignis injuriis agi.

43 Sed, cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, & turbæ intra ostia irrumpere, recurrens audacter ad murum, præcipitavit semetipsum viriliter in turbas:

44 Quibus velociter locum dantibus casui ejus, venit per mediam cervicem:

45 Et cum adhuc spiraret, accensus animo, surrexit: & cum sanguis ejus magno fluxu deflueret, & gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit.

46 Et stans supra quandam petram præruptam, & jam exsanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque manibus projecit super turbas, invocans dominatorem vitæ ac spiritus, ut hæc illi iterum redderet: atque ita vita defunctus est.

CAPVT XV.

Iudas suos contra Nicanorem Dei potentiam con- temnente roborat: tum exhortatione tum nocturnæ apparitionis manifestatione de viso Ieremia pro po- pulo Israel orante; qui in Deum spem habentes in- gentem prosternunt exercitum; amputatus capite co- manu Nicanoris, quæ Ierosolymis in memoriam di- vine protectionis suspensa sunt, lingua ejus blas- phemia avibus particulatim tradita, eoque die in- annuam solemnitatem instituto.

1 Nicanor autem, ut comperit Iudam esse in locis Samaritæ, cogitavit cum omni impetu die sabbati committere bellum.

2 Iudæis verò, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter & barbare feceris, sed honorem tribue diei

sanctificationis, & honora eum, qui universa conspicit.

3 Ille intelix interrogavit, si est potens in cælo, qui imperavit agi diem sabbatorum.

4 Et respondentibus illis, Est Dominus vivus ipse in cælo potens, qui iussit agi septimam diem:

5 At ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut consilium perficeret.

6 Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus, cogitaverat commune trophæum statuere de Iuda.

7 Machabæus autem semper confidebat in omni spe auxilium sibi à Deo affuturum.

8 Et hortabatur suos ne formidarent adventum nationum, sed in mente haberent adjutoria sibi facta de cælo, & nunc sperarent ab Omnipotente sibi affuturam Victoria.

9 Et allocutus eos de lege & prophetis, admonens etiam certamina quæ fecerant prius promptiores constituit eos:

10 Et ita animis eorum erectis, simul ostendebat Gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem.

11 Singulos autem illorum armavit, non clypei & hastæ munitione, sed sermonibus optimis, & exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod universos lætificavit.

12 Erat autem huiusmodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendebat, orare pro omni populo Iudæorum.

13 Post hæc apparuisse & alium virum ætate & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum:

14 Respondentem verò Oniam dixisse: Hic est frattum amator, & populi Israël: hic est, qui multum orat pro populo, & universa sancta civitate, Ieremias propheta Dei.

15 Extendisse autem Ieremiam dextram, & dedisse Iudæ gladium aureum, dicentem:

16 Accipe sanctum gladium munus à Deo, in quo deicies adversarios populi mei Israël.

17 Exhortati itaque Iudæ sermonibus bonis valde, de quibus extolli posset imperus, & animi juvenum confortari: statuerunt dimicare & configere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret; eo quod civitas sancta & templum periclitarentur.

18 Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis, minor sollicitudo; maximus verò & primus pro sanctitate timor erat templi.

19 Sed & eos qui in civitate erant, non minima sollicitudo habebat pro his qui congressuri erant.

20 Et, cum jam omnes sperarent iudicium futurum, hostesque adessent atque exercitus esset ordinatus: bestiarum equitesque opportuno in loco compositi.

21 Considerans Machabæus adventum

multitudinis, & apparatus varium armorum, & ferocitatem bestiarum extendens manus in cælum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armorum potentiam sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam.

22 Dixit autem invocans hoc modo: Tu Domine, qui misisti Angelum tuum sub Ezechia rege Iuda, & interfecisti de castris Sennacherib centum octogintaquinque millia:

23 Et nunc dominator cælorum mitte Angelum tuum bonum ante nos, in timore & tremore magnitudinis brachii tui.

24 Ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

25 Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis & canticis admovebant.

26 Iudas verò, & qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt:

27 Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus trigintaquinque millia, presentia Dei magnificè delectati.

28 Cumque cessassent, & cum gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem fuisse cum armis suis.

29 Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant.

30 Præcepit autem Iudas, qui per omnia corpore & animo mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abscissam, Ierosolymam perferri.

31 Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare, accersit & eos qui in arce erant.

32 Et ostenso capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnificè gloriatus est:

33 Linguam etiam impii Nicanoris præcisam iussit particulatim avibus dari. Manum autem dementis contra templum suspendi.

34 Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum servavit.

35 Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset & manifestum signum auxilii Dei.

36 Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum absque celebritate præterire;

37 Habere autem celebritatem tertiadecima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochei diei.

38 Igitur his erga Nicanorem gestis, & ex illis temporibus ab Hebræis civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis.

39 Et si quidem bene, & ut historiæ competit, hoc & ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est mihi.

40 Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam contrarium est: alternis autem uti, delectabile: ita legentibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

F I N I S.

S A N C T V M I E S V C H R I S T I E V A N G E L I V M S E C V N D V M M A T T H A E V M.

C A P V T P R I M V M.

*A quibus maioribus Christus secundum carnem
descenderit : Angelus instruit Ioseph de Maria
sponsa sua conceptione, partuque futuro.*

L I B E R generationis Iesu Christi
fili *a* David, filii Abraham.
b Abraham genuit Isaac, & Isaac
autem genuit Iacob.
c Iacob autem genuit Iudam, & fratres ejus.
d Iudas autem genuit Phares, & Zaram
de Thamar.
e Phares autem genuit Esron.
f Esron autem genuit Aram.
g Aram autem genuit Aminadab.
h Aminadab autem genuit Naasson.
i Naasson autem genuit Salmon.
k Salmon autem genuit Booz de Rahab.
l Booz autem genuit Obed ex Ruth.
m Obed autem genuit Iesse.
n Iesse autem genuit David regem.
o David autem rex genuit Salomonem
ex ea quæ fuit Viiz.
p Salomon autem genuit Roboam.
q Roboam autem genuit Abiam.
r Abias autem genuit Asa.
s Asa autem genuit Iosaphat.
t Iosaphat autem genuit Ioram,
u Ioram autem genuit Oziam.
v Ozias autem genuit Ioatham.
w Ioatham autem genuit Achaz.
x Achaz autem genuit Ezechiam.
y Ezechias autem genuit Manassen.
z Manasses autem genuit Amon.
aa Amon autem genuit Iosias.
ab Iosias autem genuit Iechoniam, &
fratres ejus in transmigratione Babylonis.
ac Et post transmigrationem Babylonis :
ad Iechonias genuit Salathiel.
ae Salathiel autem genuit Zorobabel.
af Zorobabel autem genuit Abiud.
ag Abiud autem genuit Eliacin.
ah Eliacin autem genuit Azor.
ai Azor autem genuit Sadoe.
aj Sadoe autem genuit Achim.
ak Achim autem genuit Eliud.
al Eliud autem genuit Eleazar.
am Eleazar autem genuit Mathan.
Mathan autem genuit Iacob.
Iacob autem genuit Ioseph virum
Mariz, de qua natus est Iesus, qui vocatur
Christus.
17 Omnes itaque generationes ab Abra-

ham usque ad David, generationes quatuor-
decim : & à David usque ad transmigratio-
nem Babylonis, generationes quatuordecim :
& à transmigratione Babylonis usque ad
Christum, generationes quatuordecim.

18 Christi autem generatio sic erat : Cum *Lucæ*
esset desponsata mater ejus Maria Ioseph, *1. 27.*
antequam convenirent, inventa est in utero
habens de spiritu sancto.

19 Ioseph autem vir ejus, cum esset ju-
stus, & nollet eam traducere, voluit oc-
cultè dimittere eam.

20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus
Domini apparuit in somnis ei : dicens : Io-
seph fili David, noli timere accipere Ma-
riam conjugem tuam : quod enim in ea
natum est, de spiritu sancto est.

21 Pariet autem filium : & vocabis no- *f. Lucæ*
men ejus Iesum, ipse enim salvum faciet *1. 31.*
populum suum à peccatis eorum. *Act. 13.*

22 Hoc autem totum factum est, ut ad- *4. 12.*
impleretur quod dictum est à Domino per *Isaia*
Prophetam dicentem : *7. 14.*

23 : Ecce virgo in utero habebit, &
pariet filium : & vocabunt nomen ejus
Emmanuel : quod est interpretatum, No-
biscum Deus :

24 Exsurgens autem Ioseph à somno, fe-
cit sicut præcepit ei Angelus Domini, &
accepit conjugem suam.

25 Et non cognoscebat eam donec pe-
perit filium suum primogenitum : & voca-
vit nomen ejus Iesum.

C A P V T I I.

*Quomodo Magi cum muneribus ad Christum
natum pervenerint : de Herodis in infantes sa-
vitia, & Christi in Aegyptum exilio, ipsiusque
reditu in terram Israël.*

C V M ergo natus esset Iesus in *a. Lucæ*
Bethlehem Iuda in diebus Hero- *2. 7.*
dis regis, ecce Magi ab oriente venerunt
Ierosolymam,

2 Dicentes : Vbi est qui natus est rex Ju-
dzorum ? Vidimus enim stellam ejus in
orientem, & venimus adorare eum.

3 Audiens autem Herodes rex turbatus
est : & omnis Ierosolyma cum illo.

4 Et congregans omnes principes sacer-
dotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab
eis ubi Christus nasceretur.

5 At illi dixerunt ei : In Bethlehem
Judæ : Sic enim scriptum est per Pro-
phetam.

8 Mich. 66 Et tu Bethlehem terra Iuda, ne quam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël.

5. 2. Ioan. 7. 42 Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis:

8 Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite & interrogate diligenter de puero: & cum inveneritis, renuntiatis mihi, ut & ego veniens adorem eum.

9 Qui cum audissent regem, abierunt; & ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra, ubi erat puer.

10 Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde.

e Psal. 71. 10. 11 Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

12 Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

13 Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

14 Qui confurgens, accepit puerum & matrem ejus nocte, & secessit in Ægyptum:

a Osee 11. 2. 15 Et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: d Ex Ægypto vocavi filium meum.

16 Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus, à bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis.

17 Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem:

e Iere. 31. 15. 18 Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.

19 Defuncto autem Herode, ecce Angelus Dñi apparuit in somnis Ioseph in Ægypto,

20 Dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & vade in terram Israël, defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri.

21 Qui confurgens, accepit puerum, & matrem ejus, & venit in terram Israël.

22 Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illud ire: & admonitus in somnis secessit in partes Galilææ.

23 Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur.

C A P V T I I I.

Ioannes Baptista (cujus vite austeritas describitur) pœnitentiam juxta Isaiæ vaticinium in deserto predicat: & populo ad ipsum confluente reprehendit Phariseos una cum Sadduceis, docens ut dignos faciant fructus pœnitentiæ; & quantum suus à Christi Baptismo differat: super Christum au-

tem à Ioanne baptizatum descendit Spiritus sanctus, & vox Patris cœlitus audita est.

1 IN diebus autem illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ,

2 Et dicens: a Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum.

3 Hic est enim, qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem: b Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus.

4 Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem ejus erat locustæ, & mel silvestre.

5 c Tunc exhibat ad eum Ierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem,

6 Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

7 Videns autem multos Phariseorum, & Sadduceorum, venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira?

8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

9 Et ne velitis dicere intra vos: d Patrem habemus Abraham; dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.

10 Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.

11 e Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.

12 Cujus ventilabrum in manu sua: & permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

13 f Tunc venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo.

14 Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

15 Respondens autem Iesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem justitiam. Tunc dimisit eum.

16 Baptizatus autem Iesus, confestim ascendit de aqua; & ecce aperti sunt ei cœli: & vidit † Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se.

17 g Et ecce vox de cœlis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

C A P V T I V.

Christus in deserto post jejunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & capto Ioanne secedens in Capharnaum, pœnitentiam predicat: piscatores Petrum & Andream, Iacobum & Ioannem Zebedei ad se vocat: annuntians quoque Galilæis evangelium, varias curat infirmitates, turbis ipsum comitantibus.

1 a Tunc Iesus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo.

2 Et cum jejunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurit.

3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.

4 Qui respondens dixit: Scriptum est: b Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

5 Tunc assumpsit eum diabolus in san-

a Marc. 1. 4.

Luc. 3.

b Isaiæ

40. 3.

Marc.

1. 3.

Luc. 3.

4.

c Marc.

1. 5.

d Ioan.

8. 39.

e Marc.

1. 2.

Luc. 3.

16.

Ioan. 1.

26.

18. 1.

5.

f Marc.

1. 9.

g Luc.

3. 12.

9. 35.

2. Pet.

1. 17.

a Marc.

1. 12.

Luc. 4.

1.

b Deut.

8. 3.

eam civitatem, & statuit eum super pinnaculum templi.

6 Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia Angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

7 Ait illi Iesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriameorum.

9 Et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.

10 Tunc dixit ei Iesus: Vade Satana: Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

11 Tunc reliquit eum diabolus: & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.

12 Cum autem audisset Iesus quod Ioannes traditus esset, secessit in Galilæam:

13 Et relicta civitate Nazareth, venit, & habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon & Nephthalim:

14 Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam.

15 g Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via maris trans Iordanem, Galilæa gentium,

16 Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.

17 h Exinde cœpit Iesus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum.

18 Ambulans autem Iesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus mittentes rete in mare, (erant enim piscatores.)

19 Et ait illis: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.

20 At illi continuo relictis retribus secuti sunt eum.

21 Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem ejus, in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: & vocavit eos.

22 Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum.

23 Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans evangelium regni: & sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo.

24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam, & obtrulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus, & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos.

25 k Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ierosolimis, & de Iudæa, & de trans Iordanem.

C A P V T V.

Odo tradit beatitudines: Apostolos solum terra lucem mundi dicit: nec venit ut salvat legem aut prophetas, sed adimpleat, dicens de non irascendo fratri: sed ut ei reconciliemur, de non concupiscenda muliere, de membro scandalizante abjiciendo, de uxore extra casum adulterii non dimittenda: non jurandum, nec malo resistendum, inimicos diligendos, & de male meritis bene merendum.

1 Videns autem Iesus turbas, ascendit in montem, & cum sedisset, ac-

cesserunt ad eum discipuli ejus,

2 Et aperiens os suum docebat eos, dicens:

3 a Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

4 b Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.

5 Beati, qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.

6 c Beati, qui esuriunt & sitiunt justitiam: quoniam ipsi saturabuntur.

7 Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.

8 d Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

9 Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.

10 e Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

11 Beati estis cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me:

12 Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis: sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

13 Vos estis sal terræ. f Quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.

14 Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita.

15 g Neque accedunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.

16 h Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est.

17 Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere.

18 i Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum & terra, jota unum, aut unus apex non præeribit a lege, donec omnia fiant.

19 k Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum: qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

20 Dico enim vobis, quia nisi abundaverit iustitia vestra l plus quam Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum.

21 Audistis quia dictum est antiquis: m Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio.

22 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.

23 Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi reco datus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te:

24 Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offers munus tuum.

25 † Esto consentiens adversario tuo cum dum es in via cum eo: ne forte tradat te ministro: & in carcerem mittaris.

26 Amen

a Luc. 6. 20.
b Psal. 36. 11.
c Isaie 61. 4.
d Psal. 23. 4.
e 1. Pe. 2. 20.
f Mare. 9. 49.
g Luc. 14. 34.
h Mare. 4. 21.
i Luc. 8. 16.
j Luc. 11. 33.
k 1. Pe. 2. 12.
l Luc. 11. 39.
m Exod. 20. 13.
n Luc. 5. 17.
o Luc. 12. 58.
p Amen

26 Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.

Exod. 17 Audistis quia dictum est antiquis: n. 20.14. Non mœchaberis.

28 Ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.

Infra 29 Quod si oculus tuus dexter scandalizate, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

30 Et si dextra manus tua scandalizat te, abscide eam, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Deut. 31 Dictum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii.

Infra 32 Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.

Luc. 33 Iterum audistis quia dictum est antiquis: Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua.

34 Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cælum, quia thronus Dei est:

35 Neque per terram, quia scabellum est pedum ejus, neque per Ierosolymam, quia civitas est magni regis:

36 Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum.

37 Sit autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.

Exod. 38 Audistis quia dictum est: Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Deut. 39 Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.

40 Et ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

41 Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo & alia duo.

42 Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne avertaris.

43 Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

44 Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos:

45 Ut sitis filii patris vestri, qui in cælis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super justos & injustos.

46 Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?

47 Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt?

48 Effote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est.

C A P V T V I.

Docet Christus quo modo facienda sint eleemosyna & oratio, traditque discipulis formam orandi, & sensus aliis condonandi: item quo modo sit jejuna-

nandum: quod non in terra sed in cælo thesaurizandum, oculus mundandus, non serviendum duobus dominis: vetat itaque sollicitudinem de victu, vestitu, & de crastino.

1 Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cælis est.

2 Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

3 Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua:

4 Ut sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

5 Et cum oratis, non eritis, sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

6 Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

7 Orantes autem, nolite multum loqui, sicut ethnici: putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur.

8 Nolite ergo assimilari eis: scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum.

9 Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in cælis: sanctificetur nomen tuum.

10 Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra.

11 Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie.

12 Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

13 Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.

14 Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater vester cælestis delicta vestra.

15 Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

16 Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam.

17 Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.

18 Ne videaris hominibus jejunans, sed patri tuo, qui est in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

19 Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: ubi ærugo, & tinea demolitur: & ubi fures effodiunt, & furantur.

20 Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo: ubi neque ærugo, neque tinea demolitur: & ubi fures non effodiunt, nec furantur.

21 Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

22 Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit.

23 Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum

Luc. 11.2.

Infra 18.35.

Marc. 11.25.

Eccles. 28.3.

4.5.

Luc. 12.33.

1. Tim. 6.19.

Luc. 11.34.

totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?

Luc. 16. 13. 24 Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire & mammonæ.

Luc. 12. 21. 25 f Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: & corpus plus quam vestimentum?

Psalm. 54. 13. 26 Respicite volatilia cæli, quoniam non ferunt neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?

Philip. 4. 6. 27 Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum?

28 Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent.

29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.

30 Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modicæ fidei?

31 Nolite ergo solliciti esse dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

32 Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis.

33 Quærite ergo primum regnum Dei, & iustitiâ ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.

34 Nolite ergo solliciti esse in crastinum, Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Sufficit diei malitia sua.

CAPVT VII.

Docet non judicandum: de festuca in oculo fratris & trabe in proprio oculo: sanctum non dandum canibus: omnem perentem, quarentem, & pulsantem à Deo exaudiri: faciendum aliis quod nobis fieri volumus: per angustam portam ad vitam intrandum: quo modo dignoscantur falsi prophete, & arbor bona à mala comparatio de audiente Christi verba, & operante aut non operante juxta illa.

Luc. 5. 37. **N**olite a judicare, ut non judicemini. 2 In quo enim iudicio iudicaveritis: iudicamini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

Rom. 2. 1. 3 Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides? 4 Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam festucam de oculo tuo: & ecce trabs est in oculo tuo?

Infr. 21. 22. 5 Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.

Marc. 11. 24. 6 Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi dirumpant vos.

Luc. 14. 13. 7 Petite & dabitur vobis, quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.

8 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur.

9 Aut quis est ex vobis homo, quem si

petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei?

10 Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei?

11 Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester, qui in cælis est, dabit bona petentibus se.

12 d Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est enim lex, & Prophetarum.

13 e Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.

14 Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt, qui inveniunt eam.

15 Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

16 A fructibus eorum cognoscetis eos, Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus.

17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit.

18 Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.

19 f Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

20 Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

21 g Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.

22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, Dñe, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?

23 Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos: discedite à me, qui operamini iniquitatem.

24 i Omnis ergo, qui audivit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram.

25 Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat super petram.

26 E omnis, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam.

27 Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

28 Et factum est: cum consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrinam ejus.

29 k Erat enim docens eos sicut potestatem habes, & non sicut Scribæ eorum, & Pharisei.

CAPVT VIII.

Curatum leprosum Iesus mittit ad sacerdotes: sanatus puerum centurionis, cuius fidem commendat: item sacrum Petri febricitantem, aliosque plurimos male habentes: verbo spiritus ejicit: Scribam sequi volentem rejicit, alium vero patre infirmo mox sequi jubet: navicula fluctibus periclitante excitatus à discipulis mare sedat: duos quoque demoniacos apud Garasenos liberat, demonibus in porcos ingredi

d Luc. 6. 3.

Tob. 4.

16.

e Luc. 13. 24.

f Supr. 3. 10.

g Infr. 25. 11.

h Act. 19. 13.

i Psalm. 6. 9.

Infr. 25. 41.

Luc. 13. 27.

Luc. 6. 48.

Rom. 2. 13.

Luc. 11. 22.

k Marc. 1. 22.

Luc. 14. 52.

ingredi permittens; quo viso Geraseni precantur ut
a suis finibus discedat.

Cum autem descendisset de monte,
secuta sunt eum turbae multae:

a Marc. 2 **E**t ecce leprosus veniens, adorabat eum,
1. 40. dicens: Domine, si vis, potes me mundare.

Luc. 5. 3 Et extendens Iesus manum, tetigit eum,
12. dicens: Volo. Mundare. Et confestim mun-
data est lepra ejus.

b Levit. 4 Et ait illi Iesus: Vide, nemini dixeris: sed
14. 2. vade, & ostende te sacerdoti, & offer munus;
Luc. 7. quod praecepit Moyses in testimonium illis.

10. 5 Cum autem introisset Capharnaum,
accessit ad eum Centurio, rogans eum.

6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in
domo paralyticus, & male torquetur.

7 Et ait illi Iesus: Ego veniam, & cura-
bo eum.

a Luc. 8 Et respondens Centurio: ait: Domine
7. 6. non sum dignus ut intres sub tectum meum:
sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.

9 Nam & ego homo sum sub potestate
constitutus, habens sub me milites, & dico
huic: vade, & vadit; & alii, Veni, & ve-
nit, & servo meo, Fac hoc, & facit.

10 Audiens autem Iesus miratus est, & se-
quentibus se dixit: Amen dico vobis, non
inveni tantam fidem in Israel.

a Mala. 11 Dico autem vobis, quod multi d ab
1. 11. Oriente, & Occidente venient, & recum-
bent cum Abraham, & Isaac, & Jacob in
regno caelorum:

12 Filii autem regni ejicientur in tenebras
ex eriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.

13 Et dixit Iesus Centurioni: Vade, &
sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer
in illa hora.

14 Et cum venisset Iesus in domum Petri,
vidit focum ejus jacentem, & febricitantem:

15 Et tetigit manum ejus, & dimisit eam
febris & surrexit, & ministrabat eis.

a Marc. 16 Vespere autem facto, obtulerunt ei
1. 32. multos demonia habentes: & ejiciebat spiri-
tus verbo: & omnes male habentes curavit:

f Isaia. 17 Ut adimpleretur quod dictum est per
51. 4. f Isaia prophetam, dicentem: Ipse infir-
1. Petr. mitates nostras accepit: & aegrotationes
3. 24. nostras portavit.

18 Videns autem Iesus turbas multas cir-
cum se, jussit ire trans fretum.

19 Et accedens unus scriba, ait illi: Ma-
gister, sequar te, quocumque jeris.

g Luc. 20 Et dicit ei Iesus: g Vulpes foveas ha-
9. 58. bent, & volucres caeli nidos: filius autem
hominis non habet ubi caput reclinet.

21 Alius autem de discipulis ejus ait illi:
Domine, permitte me primum ire, & se-
pelire patrem meum.

22 Iesus autem ait illi: Sequere me, &
dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

23 *b* Et ascendente eo in naviculam, se-
cuti sunt eum discipuli ejus:

h Marc. 24 Et ecce motus magnus factus est in
4. 36. mari: ita ut navicula operiretur fluctibus,
Luc. 8. ipse vero dormiebat.

25 Et accesserunt ad eum discipuli ejus,
& eum suscitaverunt, dicentes: Domine
salva nos: perimus.

26 Et dixit eis Iesus: Quid timidi estis, mo-
dicae fidei? Tunc surgens, imperavit ven-

tis & mari & facta est tranquillitas magna.

27 Porro homines mirati sunt, dicentes:

Qualis est hic, qui venti & mare obediunt ei?
28 Et cum venisset trans fretum in re-
gionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo
habentes demonia, de monumentis exeun-
tes, saevi nimis, ita ut nemo posset transi-
re per viam illam.

29 Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid
nobis, & tibi, Iesu fili Dei? Venisti huc
ante tempus torquere nos?

30 *k* Erat autem non longe ab illis grex
multorum porcorum pascens,

31 Dæmones autem rogabant eum, di-
centes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in
gregem porcorum.

32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt
in porcos, & ecce impetu abiit totus grex
per praeceptum in mare: & mortui sunt in aquis.

33 Pastores autem fugerunt: & venientes
in civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis,
qui demonia habuerant.

34 Et ecce tota civitas exiit obviam Iesu:
& viso eo rogabant, ut transiret a finibus
eorum.

C A P V T IX.

*Paralyticum curat Scribis murmurantibus quod
dixisset remissa illi peccata: vocat Matthaeum publi-
canum, & respondet Phariseis murmurantibus,
quod cum publicanis ederet quodque ipsius discipuli
non jejunarent: mulierem a sanguinis profluvio li-
berat: filiam principis mortuam suscitavit: visu duo-
bus caecis restituit, demoniacum mutum sanat: ubique
predicans omnes sanas infirmitates, di-
cens multam esse messem paucos vero operarios.*

1 **E**t ascendens in naviculam, trans-
fretavit, & venit in civitatem suam.

2 Et ecce offerebant ei paralyticum ja-
centem in lecto. Et videns Iesus fidem illo-
rum, dixit paralytico: Confide fili, remit-
tuntur tibi peccata tua.

3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt
intra se: Hic blasphematur.

4 Et cum vidisset Iesus cogitationes eo-
rum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cor-
dibus vestris?

5 Quid est facilius, dicere Dimittuntur ti-
bi peccata tua; an dicere: Surge, & ambula?

6 Ut autem sciatis, quia filius hominis
habet potestatem in terra dimittendi pecca-
ta: tunc ait paralytico: Surge, tolle le-
ctum tuum, & vade in domum tuam.

7 Et surrexit, & abiit in domum suam.

8 Videntes autem turbae timuerunt, &
glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem
talem hominibus.

9 *b* Et, cum transiret inde Iesus, vidit
hominem sedentem in telonio, Matthaeum
nomine. Et ait illi: Sequere me. Et sur-
gens, secutus est eum.

10 Et factum est discumbente eo in domo,
ecce multi publicani & peccatores venien-
tes discumbebant cum Iesu, & discipulis ejus.

11 Et videntes Pharisei, dicebant disci-
pulis ejus: Quare cum publicanis & pecca-
toribus, manducat magister vester?

12 At Iesus audiens, ait: Non est opus
valentibus medicus, sed male habentibus.

13 Euntes autem discite quid est: Misere-
cordiam volo, & non sacrificium: Non enim
scitis

enim veni vocare justos, & sed peccatores.

21 Tim. 14 Tunc accesserunt ad eum discipuli
1. 17. Ioannis, dicentes: Quare nos, & Pharisei
2. Marc. jejunamus frequenter: discipuli autem tui
3. 18. non jejunant?

Luc. 5. 33 15 Et ait illis Iesus: Numquid possunt fi-
lii sponsi lugere quandiu cum illis est spon-
sus? Venient autem dies cum auferetur ab
eis sponsus, & tunc jejunabunt.

16 Nemo autem immittit commissuram
panni rudis in vestimentum vetus: tollit
enim plenitudinem ejus à vestimento, &
pejor scissura fit.

17 Neque mittunt vinum novum in
utres veteres: alioquin rumpuntur utres,
& vinum effunditur, & utres pereunt. Sed
vinum novum in utres novos mittunt, &
ambo conservantur.

f Marc. 2. 22. 18 f Hæc illo loquente ad eos, ecce prin-
Lue. 8. ceptus unus accessit, & adorabat eum, dicens:
43. Domine, filia mea modo defuncta est: sed ve-
ni, impone manum tuam super eam, & vivet.

g Marc. 3. 24. 19 Et surgens Iesus, sequebatur eum, &
Lue. 8. 43. discipuli ejus.

20 g Et ecce mulier, quæ sanguinis flu-
xum patiebatur duodecim annis, accessit
retro, & tetigit fimbriam vestimenti ejus.

21 Dicebat enim intra se: Si tetigero
tantum vestimentum ejus, salva ero.

22 At Iesus conversus, & videns eam, di-
xit: Confide filia, fides tua te salvam fecit.
Et salva facta est mulier ex illa hora.

23 Et cum venisset Iesus in domum prin-
cipis, & vidisset tibicines & turbam tumultu-
antem, dicebat:

24 Recedite: non est enim mortua puel-
la, sed dormit. Et deridebant eum.

25 Et cum ejecta esset turba, intravit: &
tenuit manum ejus. Et surrexit puella.

26 Et exiit fama hæc in universam ter-
ram illam.

27 Et transeunte inde Iesu: secuti sunt
eum duo cæci, clamantes, & dicentes:
Miserere nostri, fili David.

28 Cum autem venisset domum, acces-
serunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus:
Creditis quia hoc possum facere vobis?
Dicunt ei: Virque, Domine.

29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens:
Secundum fidem vestram fiat vobis.

30 Et aperti sunt oculi eorum: & com-
minatus est illis Iesus, dicens: Videte ne
quis sciat.

31 Illi autem exeuntes, diffamaverunt
eum in tota terra illa.

h Infr. 12. 22. 32 Egressis autem illis, b ecce obtulerunt
Lue. 11. ei hominem mutum, dæmonium habentem.

33 Et ejecto dæmonio, locutus est mu-
tus, & miratæ sunt turbæ, dicentes: Num-
quam apparuit sic in Israel.

34 Pharisei autem dicebant, in principe
dæmoniorum ejicit dæmones.

35 i Et circuibat Iesus omnes civitates, &
castella, docens in synagogis eorum, & præ-
dicans evangelium regni & curans omnem
languorem, & omnem infirmitatem.

36 Videns autem turbas, misertus est
eis: quia erant vexati, & jacentes sicut
aves non habentes pastorem.

h Luc. 10. 2. 37 Tunc dicit discipulis suis: k Messis

quidem multa, operarii autem pauci.
38 Rogate ergo Dominum messis, ut
mittat operarios in messem suam.

C A P V T X.

*Legatio ac instructio duodecim Apostolorum (quo-
rum hic nomina recensentur) ad evangelizandum
Iudæis ac dæmoniacos, infirmosque curandos: quæ
adversus mala hic imminencia præmonetur &
roborantur: Christus, non venit ut mittat pacem:
sed gladium: ipseque coram hominibus consistendus
est, neque quidquam ejus amori præponendum:
honorans autem alios propter Christum, honoras
Christum & is a mercedem recipies.*

1 a **E**T convocatis duodecim discipulis
Eis, dedit illis potestatem spiri-
tuum immundorum, ut ejicerent eos, &
curarent omnem languorem, & omnem
infirmitatem.

2 Duodecim autem Apostolorum nomi-
na sunt hæc: Primus, Simon, qui dicitur
Petrus, & Andreas frater ejus.

3 Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater
ejus, Philippus, & Bartholomæus, Tho-
mas, & Matthæus publicanus, Iacobus
Alphæi, & Thaddæus.

4 Simon Chananæus, & Judas Iscario-
tes, qui & tradidit eum.

5 Hos duodecim misit Iesus, præcipiens
eis, dicens: In viam gentium ne abieritis,
& in civitates Samaritanorum ne intra-
veritis:

6 Sed potius ite b ad oves, quæ perierunt b *Ab.*
domus Israel. *13. 46.*

7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia
appropinquavit regnum cælorum.

8 Infirmos curate, mortuos suscite,
leprosos mundate, dæmones ejicite: gratis
accepistis, gratis date.

9 † Nolite possidere aurum, neque ar-
gentum, neque pecuniam in zonis vestris. *† Marc.*
6. 8.

10 Non peram in via, neque duas tui-
cas, neque calceamenta, neque virgam: *Lue. 9.*
dignus enim est operarius cibo suo. *3. 6.*
10. 4.

11 In quacumque autem civitatem aut
castellum intraveritis, interrogate, quis in
ea dignus sit: & ibi manete donec exeatis.

12 Intrantes autem in domum, salutate
eam, dicentes: Pax huic domui.

13 Et si quidem fuerit domus illa digna,
veniet pax vestra super eam: si autem non
fuerit digna, pax vestra revertetur ad vos.

14 Et quicumque non receperit vos, ne-
que audierit sermones vestros: exeuntes
foras de domo, vel civitate, excutite pul-
verem de pedibus vestris.

15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit
terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in
die judicii, quam illi civitati.

16 c Ecce ego mitto vos sicut oves in
medio luporum. Estote ergo prudentes si-
cut serpentes, & simplices sicut columbæ. *c Luc.*
10. 30.

17 Cavete autem ab hominibus. Tradent
enim vos in conciliis, & in synagogis
suis flagellabunt vos:

18 Et ad præfides & ad reges ducemini
propter me, in testimonium illis, & gen-
tibus.

19 d Cum autem tradent vos, nolite cogi-
tare quomodo aut quid loquamini: dabitur d*Marc.*
enim vobis in illa hora, quid loquamini. *10. 11.*
10 Non

20 Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis,

21 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filii in parentes, & morte eos afficient:

22 Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

23 Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consuminabitis civitates Israel donec veniat Filius hominis.

24 Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum.

25 Sufficit discipulo, ut sit sicut magister ejus, & servo, sicut Dominus ejus. Si patrem familias Beelzebub vocaverunt: quanto magis domesticos ejus.

26 Ne ergo timueritis eos, f Nihil enim est opertum, quod non revelabitur: & occultum, quod non sciatur.

27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, predicate super tecta.

28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timeate eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

29 Nonne duo passeris asse vaneunt: & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro?

30 Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt.

31 Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos.

32 Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.

33 Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.

34 Nolite arbitrari quia pacem veni mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium.

35 Veni enim separare & hominem aduersus patrem suum: & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam.

36 Et inimici hominis, domestici ejus.

37 Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus: & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus.

38 Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.

39 Qui invenit animam suam perdet illam: & qui non perdidit animam suam propter me, inveniet eam.

40 Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit.

41 Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit justum in nomine justii, mercedem justii accipiet.

42 Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

C A P V T XI.

Ioannes de carcere unguis mittit ad Iesum

quibus post Christi responsum abeuntibus, ipse eorum turba laudat Ioannem: Iudeos vero pueris in foro invicem acclamantibus assimilatur, exprobrans civitatibus obstinatis in quibus plurimas fecerat virtutes: confessio Iesu ad patrem: oherator ad se vocat Christus, dicens jugum suum esse suave.

ET factum est, cum consummasset Iesus, præcipiens duodecim discipulis suis, transiit inde ut doceret & predicaret in civitatibus eorum.

2 Ioannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis,

3 Ait illi: Tu es, qui venturus es, aut alium expectamus?

4 Et respondens Iesus ait illis: Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis, & vidistis.

5 Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur:

6 Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.

7 Illis autem abeuntibus, coepit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

8 Sed quid existis, videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.

9 Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetam.

10 Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

11 Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo.

12 A diebus autem Ioannis Baptiste usque nunc regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

13 Omnes enim prophetæ & lex, usque ad Ioannem, prophetaverunt:

14 Et si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est.

15 Qui habet aures audiendi, audiat.

16 Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coequalibus,

17 Dicunt: Cecinimus vobis, & non saltastis, lamentavimus, & non plaxistis.

18 Venit enim Ioannes neque manducans neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet.

19 Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et justificata est sapientia à filiis suis.

20 Tunc coepit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent poenitentiam.

21 Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia, si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent.

22 Verumtamen dico vobis: Tiro & Sidoni remissius erit in die iudicii, quam vobis.

23 Et tu Capharnaum, nunquid usque in cælum exaltaberis? usque in infernum descendes.

descendentes : quia , si in Sodomis factæ fuissent virtutes , quæ factæ sunt in te , forte mansissent ulque in hanc diem.

24 Verumtamen dico vobis , quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicii , quam tibi.

25 In illo tempore respondens Iesus dixit : Confiteor tibi , Pater , Domine cæli & terræ , quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus , & revelasti ea parvulis.

26 Ita Pater : quoniam sic fuit placitum ante te.

27 Omnia mihi tradita sunt à Patre meo , & nemo novit Filium , nisi Pater : neque Patrem quis novit , nisi Filius , & cui voluerit Filius revelare.

28 Venite ad me omnes , qui laboratis , & onerati estis , & ego reficiam vos.

29 Tollite iugum meum super vos , & discite à me , quia mitis sum , & humilis corde : & invenietis requiem animabus vestris.

30 Iugum enim meum suave est , & onus meum leve.

CAPUT XII.

Discipulos spicas sabbato vellentes excusat , manum quoque aridam sabbato curat : Phariseorum Machinationi tacitus cedens , variosque à se curatos filere precipiens implet Isaie vaticinium : demoniaco ceco & muto curato. Phariseos ipsum in Beelzebub ejicere demonia blasphemantes convinxit falsum dicere : dicens blasphemiam in Spiritum sanctum irremissibilem , & de omni verbo otioso reddendam rationem. Scribis autem & Phariseis signum petentibus , dandum dicit Iona signum : & qui sunt mater & fratres ipsius.

1 IN illo tempore abiit Iesus per sabbato : discipuli autem ejus esurientes cœperunt vellere spicas , & manducare. 2 Pharisei autem videntes , dixerunt ei : Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbato.

3 At ille dixit eis : Non legistis b quid fecerit David , quando esuriit , & qui cum eo erant ;

4 Quomodo intravit in domum Dei , & panes propositionis comedit , quos non licebat ei edere : neque his qui cum eo erant : c nisi solis sacerdotibus ?

5 Aut non legistis in lege , d quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant , & sine crimine sunt.

6 Dico autem vobis , quia templo major hic est.

7 Si autem sciretis , quid est : e Misericordiam volo & non sacrificium : numquam condemnassetis innocentes.

8 Dominus enim est filius hominis etiam sabbati.

9 Et cum inde transisset , venit in synagogam eorum.

10 Et ecce homo manum habens aridam , & interrogabant eum , dicentes : Si licet sabbatis curare ; ut accusarent eum.

11 Ipse autem dixit illis : f Quis erit ex vobis homo , qui habeat ovem unam , & si ceciderit hæc sabbatis in foveam , nonne tenebit & levabit eam ?

12 Quanto magis melior est homo ove ? itaque licet sabbatis benefacere.

13 Tunc ait homini : Extende manum

tuam. Et extendit , & restituta est sanitas sicut altera.

14 Exeuntes autem Pharisei , consilium faciebant adversus eum , quomodo perderent eum.

15 Iesus autem sciens recessit inde : & secuti sunt eum multi , & curavit eos omnes.

16 Et præcepit eis ne manifestum eum facerent.

17 Ut adimpletur quod dictum est per Isaiam Prophetam dicentem :

18 g Ecce puer meus , quem elegi , dilectus meus , in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum , & iudicium gentibus nuntiabit.

19 Non contendet : neque clamabit , neque audiet aliquis in plateis vocem ejus :

20 Arundinem quassatam non confringet , & linum fumigans non extinguet , donec efficiat ad victoriam iudicium :

21 Et in nomine ejus Gentes sperabunt.

22 Tunc oblatus est ei dæmonium habens , cæcus & mutus , & curavit eum , ita ut loqueretur , & videret.

23 Et stupebant omnes turbæ , & dicebant : Numquid hic est filius David ?

24 h Pharisei autem audientes dixerunt : Hic non ejicit dæmones nisi in Beelzebub Principe dæmoniorum ;

25 Iesus autem sciens cogitationes eorum , dixit eis : i Omne regnum divisum contra se , desolabitur : & omnis civitas , vel domus divisa contra se non stabit.

26 Et si satanas satanam ejicit , adversus se divisus est : quomodo ergo stabit regnum ejus ?

27 Et si ego in Beelzebub ejicio dæmones , filii vestri in quo ejiciunt ? Ideo ipsi iudices vestri erunt.

28 Si autem ego in spiritu Dei ejicio dæmones , igitur pervenit in vos regnum Dei.

29 Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis , & vasa ejus diripere , nisi prius alligaverit fortem ? & tunc domum illius diripiet.

30 Qui non est mecum , contra me est ; & qui non congregat mecum , spargit.

31 k Ideo dico vobis : Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus , spiritus autem blasphemie non remittetur.

32 Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis , remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum sanctum , non remittetur ei , neque in hoc sæculo , neque in futuro.

33 Aut facite arborem bonam , & fructum ejus bonus : aut facite arborem malam , & fructum ejus malus ; siquidem ex fructu arbor agnoscitur.

34 Progenies viperarum , quomodo potestis bona loqui , cum sitis mali : lex abundantiæ enim cordis os loquitur ,

35 Bonus homo de bono thesauro profert bona : & malus homo de malo thesauro profert mala.

36 Dico autem vobis , quoniam omne verbum otiosum , quod locuti fuerint homines , reddent rationem de eo in die iudicii.

37 Ex verbis enim tuis iustificaberis

g Isai.

42. 16

h Mat.

3. 22.

i Luc.

11. 15.

Sup. 9.

34.

k Mat.

3. 23.

Luc.

12. 10.

l Luc.

6. 45.

& ex verbis tuis condemnaberis.

38 Tunc responderunt ei quidam de scribis & Phariseis, dicentes: Magister, volumus à te signum videre.

39 Qui respondens ait illis: *m* Generatio mala & adultera signum quærit: & signum non dabitur ei: nisi signum *n* Ionæ Prophetæ.

40 Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

41 Viri Ninivitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus quam Ionas hic.

42 Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hic.

43 Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit.

44 Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, scopis mundatam & ornâtam.

45 Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. Sic erit & generationi huic pessimæ.

46 Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus & fratres stabant foris, quærentes loqui ei.

47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris stant quærentes te.

48 At ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?

49 Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.

50 Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est: ipse meus frater, & soror, & mater est.

C A P V T XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas seminantis ac zizaniorum, quas etiam discipulis interpretatur: item parabolas de grano sinapis, de fermento in farina occultato, de thesauro & margarita inventis: de reti in mare misso, quam parabolam etiam declarat: docens in patria, ait prophetam non esse sine honore, nisi in propria patria.

1 In illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare.

2 Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens sederet, & omnis turba stabat in littore:

3 Et locutus est eis multa in parabolis, dicens: Ecce exiit qui seminat, seminare.

4 Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.

5 Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam: & continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ.

6 Sole autem orto æstuaverunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

7 Alia autem ceciderunt in spinas: & creverunt spinæ, & suffocaverunt ea.

8 Alia autem ceciderunt in terram bo-

nam: & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum.

9 Qui habet aures audiendi, audiat.

10 Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis?

11 Qui respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni cælorum: illis autem non est datum.

12 Qui enim habet dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

13 Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

14 Et adimpletur in eis prophetia Isaie dicentis: *c* Auditum audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

15 Incastratum est enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clauferunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur & sanentur eos.

16 Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestræ, quia audiunt.

17 Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ & iusti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis: & non audierunt.

18 Vos ergo audite parabolam seminantis. 19 Omnis qui audit verbum regni, & non intelligit, venit malus, & rapit quod seminatum est in corde ejus: hic est qui secus viam seminatus est.

20 Qui autem super petrosa seminatus est, hic est, qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud:

21 Non habet autem in se radicem, sed est temporalis, facta autem tribulatione & persecutione propter verbum continuo scandalizatur.

22 Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, & sollicitudo sæculi istius, & fallacia divitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur.

23 Qui vero in terram bonam seminatus est, hic est, qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero trigesimum.

24 Aliam parabolam proposuit illis, dicens: Simile factum est regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo.

25 Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & superseminavit zizania in medio tritici, & abiit.

26 Cum autem crevisset herba: & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania.

27 Accedentes autem servi patrisfamilias dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?

28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis, imus, & colligimus ea?

29 Et ait: Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.

30 Sinite utraque crescere usque ad messem, & in tempore messis dicam: colligite primum zizania, & alligate ea

m Infrâ
16. 4.
Lucæ.
11. 29.
1. Cor.
2. 22.
m Iona
2. 1.
m Iona
3. 5.

3. Reg.
10. 1.
2. Par.
9. 1.
9. Luc.
11. 24.

2. Pet.
2. 20.
f Marc.
3. 31.
Lucæ 8.
19.

c Isa. 6.
9.
Marc.
4. 12.
Luc. 8.
10.
Isa. 11.
40.
Matth.
13. 26.
Rom.
11. 8.
d Luc.
10. 24.

e Marc.
4. 16.

ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregare in horreum meum.

Matth. 31. *f* Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo:

32 Quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creverit, majus est omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant, & habitent in ramis ejus.

Luc. 33. *f* Aliam parabolam locutus est eis. *g* Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum.

34 Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis.

Psal. 35. *Vt* impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem: *b* Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita à constitutione mundi.

4.52. 36 Tunc dimissis turbis: venit in domum, & accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes: Ediffere nobis parabolam zizaniorum agri.

37 Qui respondens ait illis: Qui seminat bonum semen, est Filius hominis.

38 Ager autem est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii regni. Zizania autem, filii sunt nequam.

6. Apoc. 14. *15.* 39 Inimicus autem, qui seminavit ea, est diabolus: *i* Messis vero, consummatio sæculi est: Messores autem, angeli sunt.

40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione sæculi.

41 Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem:

42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium.

3. Sap. 3. *7.* *Dan.* 3. *3.* 43 *k* Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

44 Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit universa quæ habet, & emit agrum illum.

45 Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

46 Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

47 Iterum simile est regnum cælorum saginæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti.

48 Quam, cum impleta esset, educentes & secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.

49 Sic erit in consummatione sæculi: exhibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum;

50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, & stridor dentium.

51 Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam,

52 Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini pa-

trifamilias, cui profert de thesauro suo nova & vetera.

53 Et factum est, cum consummasset Iesus parabolam istam, transiit inde.

54 Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur & dicerent: Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?

55 Nonne hic est fabri filius. Nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus, Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Judas?

56 Et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista?

57 Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua.

58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem eorum.

C A P V T X I V.

Caput Joannis datur puella saltatrici: Iesus quinque virorum millia in deserto quinque panibus & duobus piscibus satias, sublati duodecim reliquiarum coquina: & super mare ambulans discipulos tempestate agitato confortat; Petrumque à submersione liberat: in terra Genesar varii curantur languores tactu vestimenti ipsius.

1 **I**N illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Iesu:

2 Et ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo.

3 *a* Herodes enim tenuit Ioannem, & alligavit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui.

4 Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam.

5 Et volens illum occidere, timuit populum: *b* quia sicut prophetam eum habebant.

6 Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.

7 Vnde cum juramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo.

8 At illa præmonita à matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Ioannis Baptistæ.

9 Et contristatus est rex: propter juramentum autem, & eos qui pariter recumbebant iussit dari.

10 Misitque & decollavit Ioannem in carcere.

11 Et allatum est caput ejus in disco, & datum est puellæ, & attulit matri suæ.

12 Et ascendentes discipuli ejus tulerunt corpus ejus: & sepelierunt illud: & venientes nuntiaverunt Iesu.

13 *c* Quod cum audisset Iesu, secessit, inde in navicula, in locum desertum seorsum: & cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus.

14 Et exiens vidit turbam multam, & misertus est eis, & curavit languidos eorum.

15 Vespere autem facto, a cesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes: Desertus est locus, & hora jam præterit: dimitte turbas, ut euntes in castella, emant sibi escas.

16 Iesus autem dixit eis: Non habent necesse ire: date illis vos manducare.

17 Responderunt ei: Non habemus

1. Marc.

6. 1.

Ioan. 6.

42.

Marc.

6. 14.

Luc. 9.

7.

a Marc.

6. 17.

Luc. 3.

29.

b Infr.

21. 26.

J

c Infr.

9. 10.

Marc.

6. 31.

Ioan. 6.

30.

+

hic nisi quinque panes & duos pisces.

18 Qui ait eis : Afferte mihi illos huc :

19 Et cum iussisset turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciens in cœlum benedixit, & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem turbis.

20 Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos.

21 Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus & parvulis.

22 *d* Et statim compulit Iesus discipulos ascendere in naviculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

23 Et dimissa turba, *e* ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi.

24 Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus : erat enim contrarius ventus.

25 Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare.

26 Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes : Quia phantasma est. Et præ timore clamaverunt.

27 Statimque Iesus locutus est eis dicens : Habere fiduciam : ego sum : nolite timere.

28 Respondens autem Petrus dixit Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas.

29 Et ipse ait : Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam ut veniret ad Iesum.

30 Videns vero ventum validum, timuit, & cum cœpisset mergi, clamavit dicens, Domine salvum me fac.

31 Et continuo Iesus extendens manum, apprehendit eum, & ait illi : Modicæ fidei : quare dubitasti ?

32 Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus.

33 Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt eum, dicentes : Vere Filius Dei es.

34 *f* Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar.

35 Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, & obulerunt ei omnes male habentes.

36 Et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

C A P V T X V.

Pharisaorum de lavandis manibus aliisque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant : & qua sint coinquinantia hominem : mulier Chananaea perseveranti fide ac supplicatione impetrat filia curationem : Iesus curatis juxta mare Galilææ variis languoribus, quatuor virorum millia septem panibus paucisque pisciculis satiat, sublevis septem sportarum reliquiis.

1 *T*unc accesserunt ad eum ab Ierusalem Scribæ, & Pharisei dicentes.

2 Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum ? non enim lavant manus suas cum panem manducant.

3 Ipse autem respondens ait illis : Quare & vos transgredimini mandatum Dei pro-

pter traditionem vestram ? Nam Deus dixit :

4 *a* Honora patrem, & matrem ; & *b* Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

5 Vos autem dicitis : Quicumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque est ex me, tibi proderit :

6 Et non honorificabit patrem suum, aut matrem suam : & irritum fecisti mandatum Dei propter traditionem vestram.

7 *c* Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias dicens :

8 Populus hic labiis me honorat : cor autem eorum longe est à me.

9 Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.

10 Et convocatis ad se turbis, dixit eis : Audite & intelligite.

11 Non quod intrat in os, coinquinat hominem : sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

12 Tunc accedentes discipuli ejus, dixerunt ei : Scis quia Pharisei audito verbo hoc, scandalizati sunt.

13 At ille respondens ait : *d* Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur.

14 Sinite illos : *e* cæci sunt, & duces cæcorum : cæcus autem si cæco ducatum præster, ambo in foveam cadunt.

15 Respondens autem Petrus dixit ei : Edificare nobis parabolam istam.

16 At ille dixit : adhuc & vos sine intellectu estis ?

17 Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit & in secessum emittitur ?

18 Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem :

19 De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae.

20 Hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

21 *f* Et egressus inde Iesus, cessit in partes Tyri & Sidonis.

22 Et ecce mulier Chananaea à finibus illis egressa clamavit, dicens ei : Misere mei Domine fili David : filia mea male à dæmone vexatur.

23 Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli ejus rogabant eum dicentes : Dimitte eam : quia clamat post nos.

24 Ipse autem respondens ait : Non sum missus nisi g ad oves, quæ perierunt domus Israël.

25 At illa venit, & adoravit eum, dicens : Domine adjuva me.

26 Qui respondens ait : Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

27 At illa dixit : Etiam Domine : nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.

28 Tunc respondens Iesus, ait illi : O mulier, magna est fides tua : fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora.

29 Et cum transisset inde Iesus, venit secus Mare Galilææ : & ascendens in montem, sedebat ibi.

a Exod. 20.12.

b Deut. 5.16. Ephes. 6.2.

c Exod. 21.17. Levit. 20.9.

d Isaias 29.13.

e Isaias 29.13.

f Marc. 7.6.

g Luc. 15.2.

h Luc. 6.13.

i Marc. 7.17.

j Marc. 7.24.

k Marc. 7.24.

l Marc. 7.24.

m Marc. 7.24.

n Marc. 7.24.

o Marc. 7.24.

p Marc. 7.24.

q Marc. 7.24.

r Marc. 7.24.

s Marc. 7.24.

t Marc. 7.24.

u Marc. 7.24.

v Marc. 7.24.

w Marc. 7.24.

x Marc. 7.24.

y Marc. 7.24.

z Marc. 7.24.

h *Isaia* 30. *h* Et accesserunt ad eum turbæ multæ habentes secum multos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos:

31 Ita ut turbæ mirarentur, videntes multos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Israël.

h *Mar.* 32. *i* Iesus autem, convocatis discipulis suis, dixit: Misereor turbæ, quia triduo jam perseverant mecum, & non habent quod manducant; & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via.

33 Et dicunt ei discipuli: Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam?

34 Et ait illis Iesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem & paucos pisciculos.

35 Et præcepit turbæ, ut discumberent super terram.

36 Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens, fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo.

37 Et comederunt omnes, & saturati sunt: Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas.

38 Erat autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos & mulieres.

39 Et dimissa turba, ascendit in naviculam: & venit in fines Magedan.

C A P V T X V I.

Iesus signi petitione ipsum tentantes arguit, quod signa temporum non dijudicarent: jubet discipulos cavere à fermento Phariseorum ac Sadduceorum: ipsosque interrogat quem ipsum esse dicant, & Petro post illius responsionem promittit claves regni cælorum: suam autem passionem prædicans, à Petro increpatur propter quod satanam ipsum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta sua opera redditurum.

ET accesserunt ad eum Pharisei & Sadducei tentantes: & rogaverunt eum ut signum de cælo ostenderet eis.

h *Mar.* 2. *a* At ille respondens, ait illis: Facto vespere dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim cælum.

Luc. 12. 54. 3 Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum.

4 Faciem ergo cæli dijudicare nostis: signa autem temporum non potestis scire? *h*

12. 39. Generatio mala & adultera signum querit: & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abiit:

2. 1. 5 Et cum venissent discipuli ejus trans fretum, oblii sunt panes accipere.

h *Mar.* 6 Qui dixit illis: d Intuemini, & cavete à fermento Phariseorum & Sadduceorum.

Luc. 12. 1. 7 At illi cogitabant intra se dicentes: Quia panes non accepimus.

8 Sciens autem Iesus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

h *Suprà* 9 Nondum intelligitis, neque recordamini: quinque panum in quinque millia hominum, & quot coplinoz sumpstistis?

9. 10 Neque fletrem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpstistis?

h *Suprà* 11 Quare non intelligitis: quia non de

pane dixi vobis: Cavere à fermento Phariseorum, & Sadduceorum?

12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum à fermento panum, sed à doctrina Phariseorum, & Sadduceorum.

13 *g* Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis?

14 At illi dixerunt: *†* Alii Ioannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Ieremiam, aut unum ex prophetis.

15 Dicit illis Iesus: vos autem quem me esse dicitis?

16 Respondens Simon Petrus dixit: *h* Tu es Christus, filius Dei vivi.

17 Respondens autem Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-Iona: quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est.

18 *i* Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

19 *h* Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.

20 Tunc præcepit discipulis suis, ut nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus.

21 Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ierosolimam, & multa pati à senioribus & Scribis, & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.

22 Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum dicens: Absit à te Domine: non erit tibi hoc.

23 Qui conversus, dixit Petro: *†* Vade post me satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum.

24 Tunc Iesus dixit discipulis suis. *m* Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.

25 *n* Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.

26 Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?

27 Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis: & tunc reddet unicuique secundum opera ejus.

28 Amen dico vobis, *p* sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

C A P T T X V I I.

Christi in monte transfigurationis, quam jubet discipulos silentio servare, donec à mortuis resurgat: Eliam dicit venturum, imò jam venisse sed cognitum non fuisse, neque Ioannem Baptistam: puerum lunaticum curat, quem discipuli ob modicam fidem curare non posuerant: ostendens quanta fini virtutis fides similis grana sinapis, jejunium, & oratio: passionem suam prædicat: pro se quoque & Petro didrachma solvit, de invento in ore piscis statere.

ET post dies sex assumit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem

fratrem ejus, & ducit illos in montem excelsum secretum.

2 Et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol: vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.

3 Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias cum eo loquentes.

4 Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: Domine bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moyse unum, & Eliae unum.

5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. 6 Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite.

7 Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde.

8 Et accessit Iesus, & tetigit eos: dixitque eis: Surgite, & nolite timere.

9 Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Iesum.

10 Et descendentibus illis de monte, præcepit eis Iesus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis à mortuis resurgat.

11 Et interrogaverunt eum discipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliam oporteat primum venire.

12 At ille respondens, ait eis: Elias quidem venturus est, & restituet omnia.

13 Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum: sed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis passurus est ab eis.

14 Tunc intellexerunt discipuli, quia de Ioanne Baptista dixisset eis.

15 Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & male patitur: nam sæpe cadit in ignem, & crebro in aquam.

16 Et obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum.

17 Respondens autem Iesus, ait: O generatio incredula, & perversa, quousque ero vobiscum? usquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

18 Et increpavit illum Iesus, & exiit ab eo dæmonium, & curatus est puer ex illa hora.

19 Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secrete, & dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum?

20 Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc, & transibit: & nihil impossibile erit vobis.

21 Hoc autem genus non ejicitur nisi per orationem, & jejunium.

22 Conversa tibus autem eis in Galilæa, dixit illis Iesus: Filius hominis tradendus est in manus hominum.

23 Et occident eum, & tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer.

24 Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister, vester non solvit didrachma?

25 Ait: etiam. Et cum intrasset in domum,

prævenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filiis suis, an ab alienis?

26 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filii.

27 Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me, & te.

C A P V T X V I I I

Proposita parvulo docet quoniam major sit in regno cælorum, & quomodo sit à pusillorum scandalis cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corrigi, & ecclesiam non audientem pro ethnico haberi, potestate ligandi atque solvendi discipulis tradita: docet etiam quam sit apud Deum efficax dum petitio sibi consentientium, & quoties fratri in nos peccanti sit ignoscendum, accommodata ad hoc parabola de regeneratione cum servis suis ineunte.

1 IN illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Quis, putas, major est in regno cælorum?

2 Et advocans Iesus parvulum, statuit eum in medio eorum,

3 Et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis: & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.

4 Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cælorum.

5 Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit.

6 Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.

7 Vt mundo à scandalis. Necessesse est enim ut veniant scandala: veruntamen vix homini illi, per quem scandalum venit.

8 Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscide eum, & projice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

9 Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te: bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

10 Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis: quia angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.

11 Venit enim Filius hominis salvare quod perierat.

12 Quid vobis videtur: si fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relinquit nonagintanovem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit?

13 Et si contigerit ut inveniat eam: Amen dico vobis, quia gaudet super eam magis quam super nonagintanovem, quæ non erraverunt.

14 Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, ut pereat unus de pusillis istis.

15 Si autem peccaverit in te frater tuus, vade,

a Marq. 9.33.

Luc. 9.45.

Inf. 19c.

14.

1. Cor.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

14.10.

vade, & corripe eum inter te & ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.

Deut. 16 Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum, vel duos, g ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

13. 1. 17 Quod si non audierit eos: dic Eccle-
Hebr. siæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit
10. 28. tibi sicut *b* ethnicus & publicanus.

Joan. 18 Amen dico vobis, quæcumque alliga-
8. 17. veritis super terram, erunt ligata & in cæ-
b 2. Th. lo: & quæcumque solveritis super terram,
13. 14. erunt soluta & in cælo.

1. Cor. 19 Iterum dico vobis, quia si duo ex vo-
5. 9. bis consenserint super terram, de omni re
Joan. quamcumque petierint, fiet illis à Patre
20. 23. meo, qui in cælis est.

20 Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo: ibi sum in medio eorum.

k Luc. 21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: k
17. 4. Domine quoties peccabit in me frater meus & dimittam ei? usque septies?

22 Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies; sed usque septuagies septies.

23 Ideo assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis.

24 Et cum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

25 Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum dominus ejus venumdari, & uxorem ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.

26 Procidens autem servus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

27 Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.

28 Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabas eum, dicens: Redde quod debes.

29 Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

30 Ille autem noluit: sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

31 Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde: & venerunt, & narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant.

32 Tunc vocavit illum dominus suus: & ait illi: serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me:

33 Nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum?

34 Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum.

35 Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

CAPVT XIX.

Matrimonium docet ex sua institutione esse indissolubile; nec uxorem extra causam fornicationis posse dimitti: inter varios eunuchos laudat illos qui se castraverunt propter regnum cælorum:

parvulis manus imponit: adolescens qui omnia se servasse præcepta dicebat, audito Christi consilio de omnibus vendendis abiit tristis: difficile ergo asserit divitem intrare regnum cælorum, & quid illis præmii sit qui omnibus relictis ipsum sequuntur.

1 ET factum est, cum consummasset Iesus sermones illos, migravit à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanem,

2 Et secutæ sunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi.

3 *b* Et accesserunt ad eum Pharisei tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam, quacumque ex causa?

4 Qui respondens, ait eis: Non legistis, quia *c* qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos? & dixit:

5 *d* Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.

6 Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.

7 Dicunt illi: *e* Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii, & dimittere:

8 Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic.

9 *f* Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.

10 Dicunt ei discipuli ejus: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere.

11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.

12 Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat.

13 *g* Tunc oblatis sunt ei parvuli, ut matus eis imponeret, & oraret. Discipuli autem increpabant eos:

14 Iesus verò ait eis: *h* Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum cælorum.

15 Et cum imposuisset eis manus, abiit inde.

16 *i* Et ecce unus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam?

17 Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata.

18 Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit: *k* Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furum: Non falsum testimonium dices:

19 Honora patrem tuum, & matrem tuam: & Diliges proximum tuum sicut teipsum.

20 Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiavi à juventute mea, quid adhuc mihi deest?

21 Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.

a Marc.
10. 1.

b Marc.
10. 2.

c Gen.
1. 27.

d Gen.
2. 24.

Ephes.
5. 31.

1. Cor.
6. 16.

e Deut.
24. 1.

f Supra
5. 32.

Marc.
10. 11.

Luc.
16. 18.

1. Cor.
7. 10.

g Marc.
10. 13.

Luc.
18. 15.

h Supra
18. 3.

i Marc.
10. 17.

Luc.
18. 18.

k Exod.
20. 13.

& habebis thesaurum in celo: & veni, sequere me.

22 Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones.

23 Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis: quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum.

24 Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum.

25 Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit salvus esse?

26 Aspiciens autem Iesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt.

27 Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?

28 Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.

29 Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

30 Multi autem erunt primi novissimi, & novissimi primi.

C A P V T X X.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimis idem datur denarius cum primis: Iesus discipulis passionem ac resurrectionem suam pradicat; & occasione ambitionis filiorum Zebedæi docet discipulos, quod non potestate & ostensione domini, sed officio ministerii debeant esse majores: egrediens vero Iericho duos cecos illuminat.

1 Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.

2 Conventionem autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

3 Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos:

4 Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod justum fuerit dabo vobis.

5 Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam & nonam horam: & fecit similiter.

6 Circa undecimam verò exiit, & invenit alios stantes, & dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi?

7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.

8 Cum sero autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à novissimis usque ad primos.

9 Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios.

10 Venientes autem & primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem & ipsi singulos denarios.

11 Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias,

12 Dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei, & æstus.

13 At ille respondens uni eorum, dixit: Amice non facio tibi injuriam: nonne ex denario convenisti mecum?

14 Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic novissimo dare sicut & tibi.

15 Aut non licet mihi quod volo facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?

16 Sic erunt novissimi primi, & primi novissimi: multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

17 Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secreto, & ait illis:

18 Ecce ascendimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte,

19 Et tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

20 Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans & petens aliquid ab eo.

21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam & unus ad sinistram, in regno tuo.

22 Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus.

23 Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.

24 Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus.

25 Iesus autem vocavit eos ad se, & ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui majores sunt, potestatem exercent in eos.

26 Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister:

27 Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus.

28 Sicut filius hominis non venit, ministrari sed ministrare, & dare animam suam, redemptionem pro multis.

29 Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa:

30 Ex ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt quia Iesus transiret: & clamaverunt, dicentes: Domine miserere nostri, fili David.

31 Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine miserere nostri, fili David.

32 Et stetit Iesus, & vocavit eos, & ait: Quid vultis ut faciam vobis?

33 Dicunt illi: Domine, ut aperiatur oculi nostri.

34 Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

Iesus super asinam Ierusalem cum triumpho ingressus, negotiatores de templo eiecit, & Pharisæis de triumpho indignantibus respondit: discipulis autem de ficulnea Christi verbo arefacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de sua potestate retundit questione de Iohannis baptismo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de paterfamilias, cuius vinitores post alios servos, etiam filium vineæ heredem occiderunt, pradicat regnum Dei à Iudæis ad Gentes transferendum.

Mar. 11. 1. Luc. 19. 29. **E**T cum appropinquassent Ierusalem, & venissent Bethphage ad Montem Oliueti: tunc Iesus misit duos discipulos,

2 Dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: solvite, & adducite mihi:

3 Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.

4 Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem:

Isaie 62. 11. Zach. 9. 9. Ioan. 12. 25. 5 **D**icite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subjugalis.

6 Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Iesus.

7 Et adduxerunt asinam, & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua: & cum desuper sedere fecerunt.

8 Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via:

Psal. 117. 26. Marci 11. 10. Luc. 19. 38. 9 Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini: Hosanna in altissimis.

10 Et cum intrasset Ierosolymam, commota est universa civitas, dicens: Quis est hic?

11 Populi autem dicebant: Hic est Iesus propheta à Nazareth Galilææ.

Ioan. 2. 14. 12 **E**t intravit Iesus in templum Dei, & eiciebat omnes vendentes & ementes in templo: & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit:

Isaie 56. 7. Ierem. 7. 11. 13 Et dicit eis: Scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.

14 Et accesserunt ad eum cæci, & claudi in templo: & sanavit eos.

15 Videntes autem principes sacerdotum, & Scribæ, mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hosanna filio David, indignati sunt,

16 Et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Utique, nunquam legistis: Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?

17 Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibique mansit.

18 Mane autem revertens in Civitatem, esurit.

Mar. 11. 11. 19 **E**t videns ficum arborem unam secus viam, venit ad eam: & nihil inveniit in ea

nisi folia tantum, & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea.

20 **E**t videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuo aruit?

21 Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaveritis, non solum de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle, & iacta te in mare, fiet.

22 **E**t omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis.

23 Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentem, principes sacerdotum, & seniores populi dicentes: In qua potestate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem?

24 Respondens Iesus dixit eis: Interrogabo vos & ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua potestate hæc facio.

25 Baptismus Iohannis unde erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes:

26 Si dixerimus, è cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: Omnes enim habebant Iohannem siccut prophetam.

27 Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus: Ait illis & ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.

29 Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem, pœnitentiam motus, abiit.

30 Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo, domine, & non ivit.

31 Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Iesus: Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedent vos in regnum Dei.

32 Venit enim ad vos Iohannes in via iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem, & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

33 Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus est.

34 Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut reciperent fructus ejus.

35 Et agricolæ, apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

36 Iterum misit alios servos plures prioribus, & fecerunt illis similiter.

37 Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.

38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem ejus.

Joan. 39 Et apprehensum eum ejecerunt extra vineam, & occiderunt.

40 Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

41 Aiunt illi: Malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.

Psal. 42 Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?

4. 11. 43 Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.

1. 1. 7. 44 Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.

45 Et cum audissent principes sacerdotum & Pharisei parabolas ejus, cognoverunt quod de ipsis diceret.

46 Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

C A P V T XXII.

Parabola de rege qui fecit nuptias filio suo, in quibus discumbens absque veste nuptiali in tenebras ejicitur exteriores: tentatur Iesus à Phariseis super censu dando Cæsari, & à Sadduceis super resurrectione, quorum redarguit inscitiam, mortuorum evincens resurrectionem: rursusque à legis doctore tentatur super magno legis mandato: vicissim quoque interrogat Phariseos cujus filius sit Christus.

1. 4. **E**T respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens:

2 Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

3 Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, & volebant venire.

4 Iterum misit alios servos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias.

5 Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam:

6 Reliqui verò tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.

7 Rex autem cum audisset, iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit.

8 Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni.

9 Ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias.

10 Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium.

11 Intravit autem rex ut videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

12 Et ait illi, Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

1. 3. 12. 13 Tunc dixit rex ministris: *6* Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.

14 Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

15 Tunc abeuntes Pharisei, consilium inierunt ut caperent eum in sermone.

16 Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum:

17 Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an non?

18 Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?

19 Ostendite mihi numisma census. At illi obrulerunt ei denarium.

20 Et ait illis Iesus: Cujus est imago hæc, & superscriptio?

21 Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: d d Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

22 Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt.

23 In illo die accesserunt ad eum Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem: & interrogaverunt eum.

24 Dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & suscitet semen fratri suo.

25 Erant autem apud nos septem fratres: & primus, uxore ducta defunctus est: & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo.

26 Similiter secundus, & tertius, usque ad septimum.

27 Novissime autem omnium & mulier defuncta est.

28 In resurrectione ergo cujus erit de septem uxor? omnes enim habuerunt eam.

29 Respondens autem Iesus, ait, illis: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30 In resurrectione enim, neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in cælo.

31 De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est à Deo dicente vobis:

32 *f* Ego sum Deus Abraham & Deus Isaac, & Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium.

33 Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina ejus.

34 Pharisei autem audientes quod silentium imposuisset Sadduceis, conveniunt in unum:

35 Et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum:

36 Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

37 Ait illi Iesus: *h* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

38 Hoc est maximum, & primum mandatum.

39 Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut teipsum.

40 In his duobus mandatis universa lex pendet, & propheta.

41 Congregatis autem Phariseis, interrogavit eos Iesus,

42 Dicens

42 Dicens : Quid vobis videtur de Christo ? cuius filius est ? Dicunt ei : David.

43 Ait illis : Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum , dicens :

44 *k Psal. 109. 1.* Dixit Dominus Domino meo : sede à dextris meis , donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum ?

45 Si ergo David vocat eum Dominum , quomodo filius ejus est ?

46 Et nemo poterat ei respondere verbum : neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

C A P V T XXIII.

Scribis & Phariseis super cathedram Moysi sedentibus praecepit Iesus obedire , ipsorum autem opera non imitari , retegens ipsorum hypocrisim & ambitionem , discipulos vero contrariam docens humilitatem : deinde multiplex vae illis ob hypocrisim ac reliquas suas iniquitates interminatur , predicens eos patrum suorum mensuram in iustorum persecutionibus impleturos , ac Ierusalem defendendam .

I Vnc Iesus locutus est ad turbas , & ad discipulos suos ,

2 Dicens : Super cathedram Moysi sederunt Scribae , & Pharisei .

3 Omnia ergo quaecumque dixerint vobis , servate & facite : secundum opera vero eorum nolite facere : dicunt enim , & non faciunt .

4 *b Luc. 11. 46. Act. 15. 10. Deut. 6. 8. Num. 15. 18. Marc. 12. 39. Luca 11. 43. & 20. 46. d Iacob. 3. 1. & Mal. 1. 6.* Alligant enim onera gravia , & im-
portabilia , & imponunt in humeros hominum : digito autem suo nolunt ea movere .

5 Omnia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus : dilatant enim phylacteria sua , & magnificant fimbrias .

6 Amant autem primos recubitus in coenae , & primas cathedras in synagogis ,

7 Et salutationes in foro , & vocari ab hominibus Rabbi .

8 *d* Vos autem nolite vocari Rabbi : unus est enim Magister vester , omnes autem vos fratres estis .

9 *e* Et patrem nolite vocare vobis super terram : unus est enim pater vester , qui in caelis est .

10 Nec vocemini magistri : quia Magister vester unus est , Christus .

11 Qui major est vestrum , erit minister vester .

12 *f Luc. 14. 11. & 18. 14.* Qui autem se exaltaverit , humiliabitur : & qui se humiliaverit , exaltabitur .

13 Vae autem vobis Scribae & Pharisei hypocritae : quia clauditis regnum caelorum ante homines , vos enim non intratis , nec introeuntes finitis intrare .

14 Vae vobis Scribae & Pharisei hypocritae : *g* quia comeditis domos viduarum , orationes longas orantes : propter hoc amplius accipietis iudicium .

15 Vae vobis Scribae & Pharisei hypocritae : quia circuitis mare & aridam , ut faciatis unum profelytum : & cum fuerit factus , facitis eum filium gehennae duplo quam vos .

16 Vae vobis duces caeci , qui dicitis : Quicumque iuraverit per templum , nihil est : qui autem iuraverit in auro templi , debet .

17 Stulti & caeci : Quid enim majus est , aurum , an templum , quod sanctificat aurum ?

18 Et quicumque iuraverit in altari , nihil est : quicumque autem iuraverit in dono , quod est super illud , debet .

19 Caeci : quid enim majus est , donum an altare , quod sanctificat donum ?

20 Qui ergo jurat in altari , jurat in eo , & in omnibus quae super illud sunt .

21 Et quicumque iuraverit in templo , jurat in illo , & in eo qui habitat in ipso :

22 Et qui jurat in caelo , jurat in throno Dei , & in eo qui sedet super eum .

23 *b* Vae vobis Scribae & Pharisei hypocritae : qui decimatis mentham , & anethum , & cuminum , & reliquistis quae graviora sunt legis , iudicium , & misericordiam , & fidem : haec oportuit facere , & illa non omittere .

24 Duces caeci , excolantes culicem , camelum autem glutientes .

25 Vae vobis Scribae & Pharisei hypocritae , quia mundatis quod de foris est calicis & paropsidis : intus autem pleni estis rapina , & immunditia .

26 Pharisee caece , munda prius quod intus est calicis & paropsidis , ut fiat id , quod de foris est , mundum .

27 Vae vobis Scribae & Pharisei hypocritae : quia similes estis sepulchris dealbatis , quae à foris parent hominibus speciosa , intus vero plena sunt ossibus mortuorum , & omni spurcitia .

28 Sic & vos à foris quidem paretis hominibus iusti : intus autem pleni estis hypocrisi , & iniquitate .

29 Vae vobis Scribae & Pharisei hypocritae , qui aedificatis sepulchra prophetarum , & ornatis monumenta iustorum .

30 Et dicitis : Si fuissetis in diebus patrum nostrorum , non essemus socii eorum in sanguine prophetarum .

31 *+* Itaque testimonio estis vobismetipsis , quia filii estis eorum , qui prophetas occiderunt .

32 *C* Et vos implete mensuram patrum vestrorum .

33 *i* Serpentes genimina viperarum , quomodo fugietis à iudicio gehennae ?

34 Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas , & sapientes , & scribas , & ex illis occidetis , & crucifigetis , & ex eis flagellabitis in synagogis vestris , & persequimini de civitate in civitatem :

35 Ut veniat super vos omnis sanguis iustus , qui effusus est super terram , *k* à sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariae , filii Barachiae , quem occidistis inter templum & altare .

36 Amen dico vobis , venient haec omnia super generationem istam .

37 Ierusalem , Ierusalem , quae occidis prophetas , & lapidas eos qui ad te missi sunt , quoties volui congregare filios tuos , quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas , & noluisti ?

38 Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta .

39 Dico enim vobis , non me videbitis amodo ,

b Luca 11. 42.

i Supra 3. 7.

k Gen. 4. 8. Hebr. 11. 4. 12. Pa. 24. 12. Luca 13. 34.

amodo , donec dicatis : Benedictus , qui venit in nomine Domini.

CAPUT XXIV.

Prædicit templi everisionem , monetque ut caveant à venturis seductoribus , futura prænuntians bella ac persecutiones : surgent pseudochristi & pseudoprophetae de adventu filii hominis , præcedentibus signis in sole , & luna , & stellis : omnibus ignotum dicit Christus diem judicii : & de fideli ac malo servo , propter quæ docet semper esse vigilandum.

α Mar. 13.1. **E**t accesserunt discipuli ejus , ut ostenderent ei ædificationes templi.

Luc. 21.5. 2 Ipse autem respondens dixit illis : Videtis hæc omnia ? Amen dico vobis , non relinquetur hic lapis super lapidem , qui non destruat.

Luc. 19.44. 3 *b* Sedente autem eo super Montem oliveti , accesserunt ad eum discipuli secreto , dicentes : Dic nobis , quando hæc erunt : & quod signum adventus tui , & consummationis sæculi ?

Eph. 5. 6. 4 *c* Et respondens Iesus , dixit eis : Videte ne quis vos seducat :

Coloss. 2.18. 5 Multi enim venient in nomine meo , dicentes : Ego sum Christus : & multos seducent.

6 Audituri enim estis prælia , & opinioniones præliorum. Videte ne turbemini : oportet enim hæc fieri , sed nondum est finis.

7 Consurget enim gens in gentem , & regnum in regnum , & erunt pestilentiae , & fames , & terræ motus per loca.

8 Hæc autem omnia initia sunt dolorum.

α Iohann. 15.20. 9 *d* Tunc tradent vos in tribulationem , & occident vos : & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

Supra 10.17. 10 Et tunc scandalizabuntur multi , & invicem tradent , & odio habebunt invicem.

Luc. 21.12. 11 Et multi pseudoprophetae surgent , & seducent multos.

12 Et quoniam abundavit iniquitas , refrigescet charitas multorum.

13 Qui autem perseveraverit usque in finem , hic salvus erit.

14 Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe , in testimonium omnibus gentibus : & tunc veniet consummatio.

α Mar. 13.14. 15 Cum ergo videritis abominationem desolationis , quæ dicta est à Daniele propheta , stantem in loco sancto : qui legit , intelligat :

Luc. 21.20. 16 Tunc qui in Iudæa sunt , fugiant ad montes :

Dan. 9.27. 17 Et qui in tecto , non descendat tollere aliquid de domo sua :

18 Et qui in agro , non revertatur tollere tunicam suam.

19 *v*æ autem prægnantibus , & nutrientibus in illis diebus.

20 Orate autem ut non fiat fuga vestra in hieme , s. vel sabbato.

α Mar. 13.12. 21 Erit enim tunc tribulatio magna , qualis non fuit ab initio mundi usque modo , neque fiet.

22 Et nisi breviati fuissent dies illi , non

fieret salva omnis caro : sed propter electos breviabuntur dies illi.

23 *g* Tunc si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus , aut illic : nolite credere.

24 Surgent enim pseudochristi , & pseudoprophetae : & dabunt signa magna , & prodigia , ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.

25 Et ecce prædixi vobis.

26 Si ergo dixerint vobis , Ecce in deserto est : nolite exire ; ecce in penetralibus , nolite credere.

27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente , & patet usque in Occidentem : ita erit & adventus Filii hominis.

28 *h* Vbicumque fuerit corpus , illic congregabuntur & aquilæ.

29 *i* Statim autem post tribulationem dierum illorum , sol obscurabitur , & luna non dabit lumen suum , & stellæ cadent de cælo , & virtutes cælorum commovebuntur.

30 Et tunc parebit signum Filii hominis in cælo : & tunc plangent omnes tribus terræ : & videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa , & majestate.

31 *k* Et mittet Angelos suos cum tuba , & voce magna : & congregabunt electos ejus à quatuor ventis , à summis cælorum usque ad terminos eorum.

32 Ab arbore autem ficī discite parabolam cum jam ramus ejus tener fuerit , & folia nata , scitis quia propè est æstas.

33 Ita & vos cum videritis hæc omnia , scitote quia propè est in januis.

34 Amen dico vobis , quia non præteribit generatio hæc , donec omnia hæc fiant.

35 *l* Cælum & terra transibunt , verba autem mea non præteribunt.

36 De die autem illa & hora nemo scit , neque Angeli cælorum , nisi solus pater.

37 *m* Sicut autem in diebus Noë , ita erit & adventus Filii hominis.

38 Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes , nubentes & nuptii tradentes , usque ad eum diem quo intravit Noë in arcam ,

39 Et non cognoverunt donec venit diluvium , & tulit omnes : ita erit & adventus Filii hominis.

40 Tunc duo erunt in agro : unus assumetur , & unus relinquetur.

41 Duæ molentes in mola : una assumetur , & una relinquetur.

42 Vigilate ergo , quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.

43 Illud autem scitote , quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset , vigilaret utique , & non sineret perfodi domum suam.

44 Ideo & vos estote parati : quia quia nescitis hora Filius hominis venturus est.

45 Quis , putas , est fidelis servus , & prudens , quem constituit dominus suus super familiam suam , ut det illis cibum in tempore ?

46 Beatus ille servus , quem cum venerit dominus ejus , invenerit sic facientem.

47 Amen

α Mar.

13.21.

Luc.

17.23.

Luc.

17.37.

α Mar.

13.24.

Luc.

21.25.

Ezech.

32.7.

Isaia

13.10.

Joel.

2.10.

Apoc.

1. 7.

1. Cor.

15.52.

α Mar.

13.31.

m Luc.

17.26.

Genes.

7.7.

α 1. Th.

4. 17.

Mar.

13.33.

c Luc.

12.39.

α Apoc.

16.12.

α go nre filius
D. matus. C. d. p. n.

47 Amen dico vobis : quoniam super omnia bona sua constituet eum.

48 Si autem dixerit malus servus ille in corde suo : Moram facit dñs meus venire :

49 Et cœperit percutere conservos suos , manducet autem & bibat cum ebriosis :

50 Veniet dominus servi illius , in die qua non sperat , & hora qua ignorat.

51 Et dividet eum , partemque ejus ponet cum hypocritis. p illic erit fletus , & stridor dentium.

C A P V T XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus , de talentis distributis servis ; quorum dominus peregre rediens singulos prœmiat aut punit juxta ipsarum merita : extremum judicium ponit ob oculos , & causas prœmiationis bonorum , & punitionis malorum.

Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus : quæ accipientes lampades suas , exierunt obviam sponso & sponsæ.

2 Quinque autem ex eis erant fatuæ , & quinque prudentes :

3 Sed quinque fatuæ acceperunt lampadibus , non sumpserunt oleum secum.

4 Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

5 Moram autem faciente sponso , dormitaverunt omnes & dormierunt.

6 Media autem nocte clamor factus est : Ecce sponsus venit , exite obviam ei.

7 Tunc surrexerunt omnes virgines illæ , & ornaverunt lampades suas ,

8 Fatuæ autem sapientibus dixerunt : Date nobis de oleo vestro : quia lampades nostræ extinguuntur.

9 Responderunt prudentes , dicentes : Ne forte non sufficiat nobis & vobis , ite potius ad vendentes , & emite vobis.

10 Dum autem irent emere , venit sponsus : & quæ paratæ erant , intraverunt cum eo ad nuptias , & clausa est janua.

11 Novissime vero veniunt & reliquæ virgines , dicentes , Domine , Dñe , aperi nobis.

12 At ille respondens ait : Amen dico vobis , nescio vos.

13 Vigilate itaque , quia nescitis diem neque horam.

14 Sicut enim homo peregre proficiscens , vocavit servos suos , & tradidit illis bona sua.

15 Et uni dedit quinque talenta , alii autem duo , alii vero unum , & unicuique secundum propriam virtutem , & profectus est statim.

16 Abiit autem qui quinque talenta acceperat , & operatus est in eis , & lucratus est alia quinque.

17 Similiter & qui duo acceperat , lucratus est alia duo.

18 Qui autem unum acceperat , abiens fodit in terram , & abscondit pecuniam domini sui.

19 Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum , & posuit rationem cum eis.

20 Et accedens qui quinque talenta acceperat , obtulit alia quinque talenta dicens : Domine , quinque talenta tradidisti mihi , ecce alia quinque superlucratus sum.

21 Ait illi dominus ejus : Euge serve bone , & fidelis , quia super pauca fuisti fidelis , super multa te constituam , intra in gaudium domini tui.

22 Accessit autem & qui duo talenta acceperat , & ait , Domine , duo talenta tradidisti mihi , ecce alia duo lucratus sum.

23 Ait illi dominus ejus : Euge serve bone , & fidelis , quia super pauca fuisti fidelis , super multa te constituam , intra in gaudium domini tui.

24 Accedens autem & qui unum talentum acceperat , ait : Domine , scio quia homo durus es , metis ubi non seminasti , & congregas ubi non sparsisti :

25 Et timens abii , & abscondi talentum tuum in terra : ecce habes quod tuum est.

26 Respondens autem dominus ejus : dixit ei : Serve male , & piger , sciebas quia meto ubi non semino , & congrego ubi non sparsi :

27 Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis , & veniens ego recepissem unque quod meum est cum usura.

28 Tollite itaque ab eo talentum , & date ei qui habet decem talenta :

29 Omni enim habenti dabitur , & abundabit : ei autem qui non habet , & quod videtur habere , auferetur ab eo.

30 Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores : illic erit fletus , & stridor dentium.

31 Cum autem venerit Filius hominis in majestate sua , & omnes angeli cum eo , tunc sedebit super sedem majestatis suæ :

32 Et congregabuntur ante eum omnes gentes , & separabit eos ab invicem , sicut pastor segregat oves ab hædis :

33 Et statuet oves quidem à dextris suis , hædos autem à sinistris.

34 Tunc dicet rex his , qui à dextris ejus erunt : Venite benedicti Patris mei , possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.

35 Esurivi enim , & dedistis mihi manducare : sitivi , & dedistis mihi bibere : hospes eram , & collegistis me :

36 Nudus , & cooperuistis me : infirmus , & visitastis me : in carcere eram , & venistis ad me.

37 Tunc respondebunt ei iusti , dicentes : Domine , quando te vidimus esurientem , & pavimus te : sitientem , & dedimus tibi potum ?

38 Quando autem te vidimus hospitem , & collegimus te : aut nudum , & cooperuimus te ?

39 Aut quando te vidimus infirmum , aut in carcere , & venimus ad te ?

40 Et respondens rex , dicet illis : Amen dico vobis , quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis , mihi fecistis.

41 Tunc dicet & his qui à sinistris erunt : Discedite à me maledicti in ignem æternum , qui paratus est diabolo , & angelis ejus.

42 Esurivi enim , & non dedistis mihi manducare : sitivi , & non dedistis mihi potum :

43 Hospes eram , & non collegistis me : nudus , & non cooperuistis me : infirmus , & in carcere , & non visitastis me.

44 Tunc

p. 5. p. 2.

23. 4. 1.

Inf. 2.

25. 3. 0.

e. Supr.

13. 2. 2.

Marc.

4. 25.

Luc. 2.

18. 6.

19. 26.

d. Isai.

58. 7.

Ezech.

12. 7.

e. Eccl.

7. 39.

Mar.

23. 33.

6. Luca

29. 12.

f. Psal.

69.

Supr.

7. 23.

Luc.

13. 27.

44 Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esuriensem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministravimus tibi?

45 Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis: Quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis.

2 *Ioan.* 46 *g* Et ibunt hi in supplicium æternum, 5. 29. iusti autem in vitam æternam.

Dan. C A P V T XXVI.

12. 2. *Consultant principes sacerdotum de occidendo Iesu; qui unguento pretioso à muliere perfunditur, murmurantibus discipulis: venditur à Iuda; de cuius prodicione discipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus suum, & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis: prædicat omnes scandalizandos, trinamque Petri negationem: & post trinam orationem capitur à Iudeis: quorum uni Petrus abscidit auriculam: discipulis fugientibus, coram Caipha à falsis testibus accusatur, mortisque reus iudicatus, conspuitur ac caditur, & ter à Petro negatur.*

1 **E**T factum est: cum consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis:

2 *a* Scitis quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis traderetur ut crucifigatur.

3 Tunc congregati sunt principes sacerdotum, & seniores populi, in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas.

4 Et consilium fecerunt ut Iesum dolo tenerent, & occiderent,

5 Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

6 *b* Cum autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi,

7 Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis.

8 Videntes autem discipuli, indignati sunt dicentes: Ut quid perditio hæc?

9 Potuit enim istud venumdari multo, & dari pauperibus.

10 Sciens autem Iesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me.

11 Nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis.

12 Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.

13 Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus.

14 *c* Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum:

15 Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.

16 Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.

17 *d* Prima autem die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha?

18 At Iesus dixit: Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.

19 Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus, & paraverunt Pascha.

20 *e* Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.

21 Et edentibus illis, dixit: Amen *d* *eo* Luc. 22. 14.

22 Et contristati valde, cœperunt singuli dicere: Numquid ego sum Domine?

23 At ipse respondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet.

24 Filius quidem hominis vadit, *f* sicut scriptum est de illo: *væ* autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.

25 Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Numquid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu dixisti.

26 *g* Cœnantibus autem eis, accepit Iesus *g* *I. Cor.* panem, & benedixit, ac fregit, deditque *11. 24.* discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum.

27 Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: bibite ex hoc omnes.

28 Hic est enim sanguis mei novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

29 Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.

30 Et hymno dicto, exierunt in Montem olivet.

31 Tunc dicit illis Iesus: *h* Omnes vos *h* *Marc.* scandalum patiemini in me, in ista nocte. *14. 27.* Scriptum est enim: Percutiam pastorem, *Ioan.* & dispergentur oves gregis. *16. 32.*

32 Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam. *Zach.* *13. 7.*

33 Respondens autem Petrus, ait illi: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor.

34 Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

35 Ait illi Petrus: *i* Etiam si oportuerit me *i* *Ioan.* mori tecum, non te negabo. Similiter & *13. 38.* omnes discipuli dixerunt. *Marc.*

36 Tunc venit Iesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, & dixit discipulis suis: *Luc.* Sedete hic, donec vadam illuc, & orem. *22. 33.*

37 Et assumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari & mœstus esse.

38 Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate mecum.

39 Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste, verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.

40 Et venit ad discipulos suos, & invenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuisti una hora vigilare mecum?

41 Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

42 Iterum secundo abiit, & oravit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

43 Et venit iterum, & invenit eos dormientes: erat enim oculi eorum gravati.

44 Et relictis illis, iterum abiit, & oravit tertio, eundem sermonem dicens.

45 Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite jam, & requiescite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

46 Surgite, eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

Mar. 47 *k* Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis & fustibus, missi à principibus sacerdotum, & senioribus populi.

Luc. 48 Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.

49 Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Ave Rabbi. Et osculatus est eum.

50 Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt eum.

51 Et ecce unus ex his qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum, & percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam eius.

Gen. 52 Tunc ait illi Iesus: Converte gladium tuum in locum suum: omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Apoc. 53 An putas, quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones angelorum?

Isaia 54 *m* Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?

53. 10. 55 In illa hora dixit Iesus turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis.

Thren. 56 Hoc autem totum factum est, ut adimplerentur Scripturæ prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

Mar. 57 At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caiphā principem sacerdotum, ubi Scribæ & seniores convenerant.

Luc. 58 Petrus autem sequebatur eum à longe, usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cum ministris, ut videret finem.

59 Principes autem sacerdotum, & omne concilium, quarebant falsum testimonium contra Iesum, ut eum morti traderent:

60 Et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes,

p Ioan. 61 Et dixerunt: Hic dixit: *p* Possum destruere templum Dei, & post triduum reedificare illud.

62 Et surgens princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quæ illi adversum te testificantur?

63 Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei.

Supra 64 Dicit illi Iesus: Tu dixisti, verumtamen dico vobis, quod a modo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus coeli.

Thess. 65 Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit: quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam:

66 Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis.

67 *r* Tunc expuerunt in faciem ejus, & *Isaia* colaphis eum cæciderunt, alii autem palmas in faciem ejus dederunt, *50. 6.*

68 Dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit? *Mar.* 14. 65.

69 *f* Petrus vero sedebat foris in atrio: *f Luca* & accessit ad eum una ancilla, dicens: *22. 55.* Et tu cum Iesu Galilæo eras, *Ioan.*

70 At ille negavit coram omnibus, dicens: Nescio quid dicis. *18. 37.*

71 Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, & ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno.

72 Et iterum negavit cum juramento: Quia non novi hominem.

73 Et post pusillum accesserunt qui stabant, & dixerunt Petro: Vere & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.

74 Tunc cœpit detestari & jurare quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit.

75 Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat: Prius quam gallus canter, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amare.

C A P V T XXVII.

Iudas, relatis argenteis, laqueo se suspendit: Iesus coram Pilato accusatus, non respondet: uxor autem Pilati dicit ipsum justum: praeligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Iesum flagellatum tradit crucifigendum: qui à militibus multipliciter illusus, ducitur ad crucifigendum: & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, divisis ipsius vestimentis: & à variis multa jactantur in ipsum blasphemia: suboriuntur tenebrae; & clamans Iesus Eli, atque posatus, cum clamore expirat, ac signa varia fiunt: corpus Iesu à Ioseph sepultum, custoditur à militibus.

1 **M**ane autem facto, consilium iniierunt omnes principes sacerdotum & seniores populi adversus Iesum, ut eum morti traderent.

2 *a* Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præfidi. *a Marc.* 15. 1.

3 Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus esset; poenitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, & senioribus, *Luc.* 22. 1.

4 Dicens: Peccavi, tradens sanguinem justum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris. *Ioan.* 18. 28.

5 Et projectis argenteis in templo, recessit: *b* & abiens laqueo se suspendit. *b Marc.* 1. 18.

6 Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est.

7 Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.

8 *c* Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldan a, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. *c Marc.* 1. 19.

9 Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem. *d* Et acceperunt triginta argenteos pretium appetiati, quem appetiaverunt à filiis Israel. *d Zach.* 11. 13.

10 Et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

11 Iesus

11 Iesus autem stetit ante præsidem, & interrogavit eum præses, dicens: f Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Iesus: tu dicis.
 12 Et cum accusaretur à principibus sacerdotum, & senioribus, nihil respondit.
 13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia?

14 Et non respondit ei ad illum verbum, ita ut mirareretur præses vehementer.

15 Per diem autem solemnem consueverat præses populo dimittere unum vincitum, quem voluissent.

16 Habebat autem tunc vincitum insignem, qui dicebatur Barabbas.

17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Iesum, qui dicitur Christus?

18 Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum.

19 Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & iusto illi, multa enim passa sum hodie per visum propter eum.

20 Principes autem sacerdotum, & seniores persuaserunt populis ut peterent Barabbam, Iesum vero perderent.

21 Respondens autem præses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.

22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu, qui dicitur Christus?

23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.

24 Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret: accepta aqua, lavit manus coram populo dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius: vos videritis.

25 Et respondens universus populus, dixit: Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.

26 Tunc dimisit illis Barabbam: Iesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

27 Tunc milites præsidis suscipientes Iesum in prætorium, congregaverunt ad eum universam cohortem:

28 Et exeuntes eum: chlamydem coccinæam circumdederunt ei,

29 Et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave rex Iudæorum.

30 Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus.

31 Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis ejus, & duxerunt eum ut crucifigerent.

32 Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleretur crucem ejus.

33 Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus.

34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset, noluit bibere.

35 Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta ejus, sortem mittentes: ut impleretur quod dictum est per Prophetam dicentem: 4 diviserunt sibi ve-

stimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.

36 Et sedentes servabant eum.

37 Et imposuerunt super caput ejus casam ipsius scriptam: HIC EST IESUS REX IUDÆORVM.

38 Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: unus à dextris, & unus à sinistris.

39 Prætereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua,

40 Et dicentes: m Vah qui destruis templum Dei, & in triduo illud reedificas: 2. 19. salva temetipsum: si filius Dei es, descende de cruce.

41 Similiter & principes sacerdotum illudentes cum Scribis & senioribus dicebant:

42 Alios salvos fecit, seipsum non potest saluum facere: Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei: n. Supra 2. 18.

43 Confidit in Deo: liberet nunc, si vult eum: dixit enim: Quia filius Dei sum.

44 Idipsum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, imprecabant ei. o Psal. 21. 9.

45 A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam.

46 Et circa horam nonam clamavit Iesus voce magna, dicens: p Eli, Eli; lama sabactani? hoc est: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? p Psal. 21. 2.

47 Quidam autem illic stantes, & audientes, dicebant: Eliam vocat iste.

48 Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bibere.

49 Ceteri vero dicebant: Sine videamus an veniat Elias liberans eum.

50 Iesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.

51 Et ecce velum templi scissum est in duas partes à summo usque deorsum, & terra mota est: & petreæ scissæ sunt, q. 2. Par. 33. 14.

52 Et monumenta aperta sunt: & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.

53 Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis.

54 Centurio autem, & qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terræ motu & his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iste.

55 Erant autem ibi mulieres multæ à longe, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei:

56 Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi.

57 Cum autem sero factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse discipulus erat Iesu. Mar. 15. 42. Luca

58 Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. 23. 50. Joann.

59 Et accepto corpore, Ioseph involuit illud in sindone munda. 19. 38.

60 Et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. Et advoluit saxum magnū ad ostium monumenti, & abiit.

61 Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulchrum.

62 Altera

62 Altera autem die, quæ est post Pasceven, convenerunt principes sacerdotum & Pharisei ad Pilatum,

63 Dicentes: Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam.

64 Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium: ne forte veniant discipuli ejus, & furentur eum, & dicant plebi: Surrexit à mortuis; & erit novissimus error pejore priore.

65 At illis Pilatus: Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis.

66 Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.

CAPVT XXVIII.

Facto terra motu exterritisque custodibus, Angelus mulieribus narrat Christi resurrectionem, qui ipse apparet jubet [sicut & Angelus iusserat] ut discipulis nuntient, quod Dominum in Galilæa visuri sint: milites sepulchri custodes, pecunia corrupti, dicunt corpus Christi furto sublatum: discipuli videntes in Galilæa Dominum, jubentur ire ad docendas & baptizandas omnes gentes.

Marci 16. 3. Ioann. 20. 11. **V**espere autem Sabbati, quæ lucecit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria, videre sepulchrum.

2 Et ecce terræ motus factus est magnus: Angelus enim Domini descendit de cælo: & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum:

3 Erat autem aspectus ejus sicut fulgur: vestimentum ejus sicut nix.

4 Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui.

5 Respondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos; scio enim, quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis.

6 Non est hic: surrexit enim, sicut dixit. Venite, & videte locum, ubi positus erat Dominus.

7 Et cito euntes dicite discipulis ejus quia surrexit: & ecce Præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.

8 Et exierunt cito de monumento cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare discipulis ejus.

9 Et ecce Iesus occurrit illis, dicens: Ave. 16. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.

10 Tunc ait illis Iesus: Nolite timere, ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

11 Quæ cum abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant.

12 Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus,

13 Dicentes: Dicite quia discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum, nobis dormientibus.

14 Et si hoc auditum fuerit à præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus.

15 Et illi, accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum illud apud Judæos, usque in hodiernum diem.

16 Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem, ubi constituerat illis Iesus:

17 Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.

18 Et accedens Iesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra:

19 *b* Euntes ergo docete omnes gentes, *b* *Matth. 16. 13.* baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti:

20 Docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.

SANCTVM

IESV CHRISTI

EVANGELIVM

SECUNDVM

MARCV M.

CAPVT PRIMVM.

Ioannes in austeritate vita prædicat, ac baptizat aqua; Christus vero Spiritu sancto: qui à Ioanne baptizatus, cum bestiis agens in deserto & post jejuniū quadraginta dierum à satana tenta- tur, & Ioanne tradito prædicare incipit in Galilæa, vocatisque Simone & Andrea, Iacobo & Ioanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilæa loca, ibique prædicans curas socrum Simonis, & leprosum quem mittit ad sacerdotes, plurimosque demoniacos ac male habentes, cum magna omnium admiratione.

Initium Evangelii Iesu Christi, *fi. & Matth. 1. 1.*

2 Sicut scriptum est in Isaia propheta: *b* Ecce ego mitto angelum meum *3. 1.* ante faciem tuam: qui præparabit viam *Isa. 40. 6.* tuam ante te. *3.*

3 Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. *Ioan. 10. 23.*

4 Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. *Luc. 3. 4.*

5 Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Ierosolymitæ universi, & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata sua. *3. 5. d. Lev. 11. 22. Matth.*

6 Et erat Ioannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos ejus, & locustas & mel silvestre edebat. Et prædicabat, dicens: *3. 11. Luc. 3. 16. Ioan. 1.*

7 Venit fortior me post me: cuius non sum dignus procumbensolvere corrigiam calceamentorum ejus. *27. Act. 1. 5. & 1.*

8 Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu sancto. *4. 1. 11. 16. & 19.*

9 Et factum est: in diebus illis venit Iesus à Nazareth Galilææ: & baptizatus est à Ioanne in Iordane. *4. 7. & Luc. 3. 22. Ioan. 10.*

10 Et statim ascendens de aqua, vidit cælos apertos, & Spiritum tamquam columbam descendantem, & manentem in ipso. *3. 22. Ioan. 10. 38.*

11 Et vox facta est de cælis : tu es filius meus dilectus , in te complacuit :

7 *Matth.* 12 *f* Et statim Spiritus expulit eum in desertum.

4. 1. *Luc. 4.* 13 Et erat in deserto quadraginta diebus , & quadraginta noctibus : & tentabatur à satana ; eratque cum bestiis , & angeli ministrabant illi.

2 *Matth.* 14 *g* Postquam autem traditus est Ioannes , venit Iesus in Galilæam , prædicans Evangelium regni Dei ,

4. 12. *Joan.* 15 Et dicens : quoniam impletum est tempus , & appropinquavit regnum Dei : poenitemini , & credite Evangelio.

2 *Matth.* 16 *h* Et præteriens secus mare Galilææ , vidit Simonem , & Andream fratrem ejus mittentes retia in mare , (erant enim piscatores)

4. 18. *Luc. 5.* 17 Et dixit ei Iesus : Venite post me , & faciam vos fieri piscatores hominum.

2. 18 Et protinus relictis retibus , secuti sunt eum.

19 Et progressus inde pusillum , vidit Iacobum Zebedæi , & Ioannem fratrem ejus , & ipsos componentes retia in navi :

20 Et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis , secuti sunt eum.

2 *Matth.* 4. 13. *Luc. 4.* 31. 21 *i* Et ingrediuntur Capharnaum : & statim sabbatis ingressus in synagogam , docebat eos.

2 *Matth.* 7. 28. *Luc. 4.* 32. 22 *k* Et stupebant super doctrina ejus : erat enim docens eos , quasi potestatem habens , & non sicut Scribæ.

23 *l* Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo : & exclamavit ,

24 Dicens : Quid nobis , & tibi Iesu Nazarene : venisti perdere nos ? scio qui sis , Sanctus Dei.

25 Et comminatus est ei Iesus , dicens : Obmutesce , & exi de homine.

26 Et discerpens eum spiritus immundus , & exclamans voce magna exiit ab eo.

27 Et mirati sunt omnes , ita ut conquirerent inter se dicentes : Quidnam est hoc ? quænam doctrina hæc nova ? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat , & obediunt ei.

28 Et processit rumor ejus statim in omnem regionem Galilææ.

2 *Matth.* 8. 14. *Luc. 4.* 38. 29 *m* Et protinus egredientes de synagoga , venerunt in domum Simonis & Andree , cum Iacobo & Ioanne.

30 Decumbebat autem socrus Simonis febricitans , & statim dicunt ei de illa.

31 Et accedens elevavit eam , apprehensa manu ejus : & continuo dimisit eam febris , & ministrabat eis.

32 Vespere autem facto cum occidisset sol , afferebant ad eum omnes male habentes , & dæmonia habentes :

33 Et erat omnis civitas congregata ad januam.

2 *Luc. 4.* 41. 34 Et curavit multos , qui vexabantur variis languoribus , & dæmonia multa ejiciebat , & non sinebatur ea loqui , quoniam sciebant eum.

35 Et diluculo valde surgens , egressus abiit in desertum locum , ibique orabat ,

36 Et persecutus est eum Simon , & qui cum illo erant.

37 Et cum invenissent eum , dixerunt ei : Quia omnes querunt te.

38 Et ait illis : Eamus in proximos vicos , & civitates , ut & ibi prædicem : ad hoc enim veni.

39 Et erat prædicans in synagogis eorum , & in omni Galilæa , & dæmonia ejiciens.

40 *o* Et venit ad eum leprosus deprecans , *Matth.* eum : & genu flexo dixit ei : Si vis , potes & . 2. me mundare. *Luc. 5.*

41 Iesus autem misertus ejus , extendit manum suam ; & tangens eum , ait illi : Volo : Mundare.

42 Et cum dixisset , statim discessit ab eo lepra , & mundatus est.

43 Et comminatus est ei , statimque eiecit illum.

44 Et dixit ei : Vide nemini dixeris : sed vade , ostende te principi sacerdotum , & offer pro emundatione tua , *p* quæ præcepit Moyses in testimonium illis. *Lev. 14.*

45 At ille egressus cepit prædicare , & diffamare sermonem , ita ut jam non posset manifestè introire in civitatem , sed foris in desertis locis esset , & conveniebant ad eum undique.

C A P V T II.

Murmurantibus Scribis quod paralytico per tentum in grabato demisso diceret remitti peccata , jubens ipsum ferre grabatum , sanat eum : apud Levin , quem ad se sequendum vocaverat , discumbens cum pluribus publicanis , rationem dicit murmurantibus Phariseis , quare cum peccatoribus conversetur : & cur ipsius discipuli non jejunent , quos etiam spicas sabbato vellentes excusat.

1 *a* **E**T iterum intravit Capharnaum *a Matth.* *9. 1.* *Luc. 5.* *12.* *post dies.*

2 Et auditum est quod in domo esset , & convenerunt multi , ita ut non caperet neque ad januam , & loquebatur eis verbum.

3 Et venerunt ad eum ferentes paralyticum , qui à quatuor portabatur.

4 Et cum non possent offerre eum illi præ turba , nudaverunt tectum ubi erat : & patefacientes submiserunt grabatum , in quo paralyticus jacebat.

5 Cum autem vidisset Iesus fidem illorum , ait paralytico : Fili , dimittuntur tibi peccata tua.

6 Erant autem illic quidam de Scribis sedentes , & cogitantes in cordibus suis ,

7 Quid hic sic loquitur ? blasphemat. *b* Quis potest dimittere peccata , nisi solus *b* *Lev.* *14. 4.* *Deus ?*

8 Quo statim cognito Iesus spiritu suo , *Matth.* *12. 43.* *quia sic cogitarent intra se , dicit illis : 25.* Quid ista cogitatis in cordibus vestris ?

9 Quid est facilius , dicere paralytico : Dimittuntur tibi peccata : an dicere : Surge , tolle grabatum tuum , & ambula :

10 Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico ,)

11 Tibi dico : Surge , tolle grabatum tuum , & vade in domum tuam.

12 Et statim surrexit ille : & sublato grabato , abiit coram omnibus , ita ut mirarentur omnes , & honorificarent Deum , dicentes : Quia nunquam sic vidimus.

13 Et egressus est rursus ad mare : omnique

que turba veniebat ad eum, & docebat eos.

14. Et cum prateriret, vidit Levi Alphaei
sedentem ad Telonium, & ait illi: Seque-
re me. Et surgens secutus est eum.

15. Et factum est, cum accuberet in do-
mo illius, multi publicani & peccatores
simul discumbabant cum Iesu, & discipulis
ejus: erant enim multi, & sequebantur
eum.

16. Et Scribae & Pharisei videntes quia
manducaret cum publicanis & peccatori-
bus, dicebant discipulis ejus: Quare cum
publicanis & peccatoribus manducat & bi-
bit Magister vester?

17. Hoc audito Iesus ait illis: Non ne-
cesse habent sani medico, sed qui male
habent: non enim veni vocare justos, sed
peccatores.

18. Et erant discipuli Ioannis & Pharisei
jejunantes: & veniunt, & dicunt illi:
Quare discipuli Ioannis & Phariseorum
jejunant, tui autem discipuli non je-
junant?

19. Et ait illis Iesus: Numquid possunt
filii nuptiarum quamdiu sponsus cum illis
est, jejunare? Quanto tempore habent
secum sponsum, non possunt jejunare:

20. Venient autem dies cum auferetur
ab eis sponsus: & tunc jejunabunt in illis
diebus.

21. Nemo assumentum panni rudis assuit
vestimento veteri: alioquin aufert supple-
mentum novum a veteri, & major scissu-
ra fit.

22. Et nemo mittit vinum novum in utres
veteres: alioquin dirumpet vinum utres, &
vinum effundetur, & utres peribunt: sed
vinum novum in utres novos mitti debet.

23. Et factum est iterum cum Dominus
sabbatis ambularet per sata, & discipuli
ejus coeperunt progredi, & vellere spicas.

24. Pharisei autem dicebant ei: Ecce,
quid faciunt sabbatis quod non licet?

25. Et ait illis: Numquam legistis quid
fecerit David, quando necessitatem habuit:
& esurit ipse & qui cum eo erant?

26. Quomodo introivit in Domum Dei
sub Abiathar principe sacerdotum, & pa-
nes propositionis manducavit, quos non
licebat manducare nisi sacerdotibus, &
dedit eis qui cum eo erant?

27. Et dicebat eis: Sabbatum propter
hominem factum est, & non homo propter
sabbatum.

28. Itaque Dominus est filius hominis,
etiam sabbati.

C A P V T I I I.

Postquam manum aridam curaverat, Phari-
saorum cedens machinationi secedit, turbis undi-
que ad ipsum confluentibus: quarum infirmos cu-
rat duodecim a se electos (qui hic recensentur)
mittit ad predicandum, data ipsis potestate super
infirmos & demonia: Scribas blasphemantes
ipsum in Beelzebub ejicere demonia, convincit
falsitatis: docens blasphemiam in Spiritum san-
ctum irremissibilem, & qui sint mater & fratres
ejus.

1. Et introivit iterum in synagogam:
& erat ibi homo habens manum
aridam.

2. Et observabant eum, si sabbatis cura-
ret ut accusarent illum.

3. Et ait homini habenti manum aridam:
Surge in medium.

4. Et dicit eis: Licet sabbatis bene facere,
an male? animam salvam facere, an perde-
re? At illi tacebant.

5. Et circumspiciens eos cum ira, contri-
stus super cecitate cordis eorum, dicit
homini: Extende manum tuam. Et exten-
dit, & restituta est manus illi.

6. Exeuntes autem Pharisei, statim cum
Herodianis consilium faciebant adversus
eum, quomodo eum perderent.

7. Iesus autem cum discipulis suis secessit
ad mare: & multa turba a Galilæa & Iudæa
secura est eum,

8. Et ab Ierosolymis, & ab Idumæa, &
trans Iordanem: & qui circa Tyrum & Si-
donem, multitudo magna, audientes quæ
faciebat, venerunt ad eum.

9. Et dixit discipulis suis ut navicula sibi
deserviret propter turbam, ne comprime-
rent eum.

10. Multos enim sanabat, ita ut irruerent
in eum ut illum tangerent quotquot habe-
bant plagas.

11. Et spiritus immundi, cum illum vi-
debant, procidebant ei: & clamabant
dicentes:

12. Tu es Filius Dei. Et vehementer com-
minabatur eis ne manifestarent illum.

13. Et ascendens in montem vocavit ad
se quos voluit ipse: & venerunt ad eum.

14. Et fecit ut essent duodecim cum illo:
& ut mitteret eos predicare.

15. Et dedit illis potestatem curandi infir-
mitates, & ejiciendi demonia.

16. Et imposuit Simoni nomen Petrus:

17. Et Iacobum Zebedæi, & Ioannem
fratrem Iacobi, & imposuit eis nomina
Boanerges, quod est, Filii tonitruum:

18. Et Andream, & Philippum, & Bar-
tholomæum, & Mattheum, & Thomam,
& Iacobum Alphaei, & Thadæum, & Si-
monem Chananzæum,

19. Et Iudam Iscariotem, qui & tradidit
illum.

20. Et veniunt ad domum: & convenit
iterum turba, ita ut non possent neque pa-
nem manducare.

21. Et cum audissent sui, exierunt tenere
eum: dicebant enim: Quoniam in furo-
rem versus est.

22. Et scribae, qui ab Ierosolymis descen-
derant, dicebant: Quoniam Beelzebub
habet, & quia in principe demoniorum
ejicit demonia.

23. Et convocatis eis, in parabolis dice-
bat illis: Quomodo potest satanas satanam
ejicere?

24. Et si regnum in se dividatur, non po-
test regnum illud stare.

25. Et si domus super semetipsam disper-
tatur, non potest domus illa stare.

26. Et si satanas consurrexerit in semetip-
sum, dispersus est, & non poterit stare,
sed finem habet.

27. Nemo potest vasa fortis ingressus
in domum diripere: nisi prius fortem

alliget, & tunc domum ejus diripiet,

Matth. 28. Amen dico vobis, quoniam omnia
12.31. dimittentur filiis hominum peccata, &
Luc. blasphemiz quibus blasphemaverint:

12.10. 29 Qui autem blasphemaverit in Spiritum
Joan. sanctum, non habebit remissionem in
5. eternum, sed reus erit eterni delicti.

16. 30 Quoniam dicebant: Spiritum immun-
dum habet.

f. Matth. 31. Et veniunt mater ejus & fratres: &
12.46. foris stantes miserunt ad eum vocantes eum.

Luc. 8. 32 Et sedebat circa eum turba: & dicent
19. ei: Ecce mater tua & fratres tui foris qua-
runt te.

33 Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea: & fratres mei?

34 Et circumspiciens eos, qui in circuitu ejus sedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.

35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

C A P V T I V.

*Parabolam proponit seminantis, quam discipu-
lis declarat: lucernam dicit super candelabrum
ponendam; addens parabolas de semine in terram
jacto, quod excrevit dormiente eo qui seminavit,
& de grano sinapi: discipulis autem seorsim
omnia interpretatur: in navi à summo excitatus,
tempestatem maris sedat.*

a. Matth. 1. **E**t iterum cœpit docere ad mare:
13. 1. & congregata est ad eum turba
Luc. 8. multa, ita ut navim ascendens sederet in
4. mari, & omnis turba circa mare super
terram erat:

2 Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua.

3 Audite: ecce exiit seminans ad semi-
nandum.

4 Et dum seminat, aliud cecidit circa
viam, & venerunt volucres cæli, & com-
ederunt illud.

5 Aliud vero cecidit super petrosa, ubi
non habuit terram multam: & statim exor-
tum est, quoniam non habebat altitudi-
nem terræ:

6 Et quando exortus est sol, exarsit: & eo quod non habebat radicem exaruit.

7 Et aliud cecidit in spinas, & ascende-
runt spinæ, & suffocaverunt illud, & fru-
ctum non dedit.

8 Et aliud cecidit in terram bonam: &
dabat fructum ascendentem, & crescentem,
& afferebat unum triginta, unum sexaginta,
& unum centum.

9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi,
audiat.

10 Et cum esset singularis, interrogave-
runt eum hi qui cum eo erant duodecim,
parabolam.

11 Et dicebat eis: Vobis datum est nosse
6. 9. mysterium regni Dei: illis autem, qui fo-
Matth. ris sunt, in parabolis omnia fiunt:

13.14. 12. Ut videntes videant, & non videant:
Joan. & audientes audiant, & non intelligant:
11.40. nequando convertantur, & dimittantur eis
peccata.

Athor. 13. Et ait illis: Nescitis parabolam hanc?
28.26. & quomodo omnes parabolas cognoscetis?

Rom. 14. Qui seminat, verbum seminat.

11. 8. 15. Mi autem sunt, qui circa viam, ubi

seminatur verbum, & cum audierint, con-
festim venit satanas, & aufert verbum,
quod seminatum est in cordibus eorum.

16 Et hi sunt similiter, qui super petrosa
seminantur: qui cum audierint verbum, sta-
tim cum gaudio accipiunt illud:

17 Et non habent radicem in se, sed tem-
porales sunt: deinde orta tribulatione &
persecutione propter verbum, confestim
scandalizantur.

18. Et alii sunt qui in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum audiunt.

19 Et ærumnæ sæculi, & deceptio divi-
tiarum & circa reliqua concupiscentiæ in-
troeuntes suffocant verbum, & sine fructu
efficitur.

20 Et hi sunt, qui super terram bonam
seminati sunt, qui audiunt verbum, & susci-
piunt & fructificant, unum triginta, unum
sexaginta, & unum centum.

21. Et dicebat illis: Numquid venit lu-
cerna ut sub modio ponatur, aut sub lecto?
nonne ut super candelabrum ponatur?

22. Non est enim aliquid absconditum,
quod non manifestetur: nec factum est oc-
cultum, sed ut in palam veniat.

23 Si quis habet aures audiendi, audiat.

24 Et dicebat illis: Videte quid audiat.
f. In qua mensura mensi fueritis, remetietur
vobis, & adjicietur vobis.

25. Qui enim habet, dabitur illi: &
qui non habet, etiam quod habet aufere-
tur ab eo.

26 Et dicebat: Sic est regnum Dei, que-
madmodum si homo jaciatur sementem in
terram,

27 Et dormiat, & exurgat nocte & die,
& semen germinet, & increseat dum nes-
cit ille.

28 Vltro enim terra fructificat, primum
herbam deinde spicam, deinde plenum fru-
mentum in spica.

29 Et cum produxerit fructus, statim
mittit falcem, quoniam adest messis.

30 Et dicebat: Cui assimilabimus re-
gnum Dei? aut cui parabolæ comparabi-
mus illud?

31. Sicut granum sinapis, quod cum se-
minatum fuerit in terra, minus est omni-
bus seminibus, quæ sunt in terra.

32 Et cum seminatum fuerit, ascendit, &
fit majus omnibus oleribus, & facit ramos
magnos, ita ut possint sub umbra ejus aves
cæli habitare.

33 Et talibus multis parabolis loqueba-
tur eis verbum, prout poterant audire.

34 Sine parabola autem non loquebatur
eis: seorsum autem discipulis suis diserebat
omnia.

35 Et ait illis in illa die, cum sero esset
factum: Transeamus contra.

36. Et dimittentes turbam, assumunt
eum ita ut erat in navi: & aliz naves
erant cum illo.

37 Et facta est procella magna venti, &
fluctus miniebat in navim, ita ut implere-
tur navis.

38 Et erat ipse in puppi super cervical
dormiens: & excitant eum: & dicunt illi:
Magister, non ad te pertinet: quia perimus?

39 Et

1 Tim. 6. 17.

d. Matth. 3. 15.

Luc. 8. 16.

Matth. 11. 33.

Luc. 8. 10. 26.

f. Matth. 7. 2.

Luc. 8. 38.

g. Matth. 13. 12.

Luc. 8. 29.

Luc. 8. 18.

Luc. 19. 26.

h. Matth. 13. 31.

i. Matth. 2. 23.

Luc. 8. 12.

39 Et exurgens comminatus est vento, & dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus: & facta est tranquillitas magna.

40 Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei?

CAPVT V.

In regione Gerasenorum demoniacum curat ferocissimum à legione demonum; quibus permittit ut in porcos ingrediantur, nec finit ut ipsum sequatur is qui liberatus erat: curata muliere à profluvio sanguinis, venit ad domum laici: ejusque filiam resuscitat.

2 Mat.
3.18.
Luc. 8.
26.

1 **E**T venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum.

2 Et exeuntri ei de navi, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo,

3 Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis jam quisquam poterat eum ligare:

4 Quoniam saepe compedibus & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compedes comminasset, & nemo poterat eum domare.

5 Et semper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans, & concidens se lapidibus.

6 Videns autem Iesum à longe, cucurrit, & adoravit eum.

7 Et clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Iesu fili Dei altissimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas.

8 Dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine.

9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus.

10 Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem.

11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus pascens.

12 Et deprecabantur eum spiritus, dicentes: mitte nos in porcos ut in eos introeamus.

13 Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia, & suffocati sunt in mari.

14 Qui autem pascebant eos fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum:

15 Et veniunt ad Iesum, & vident illum, qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum & sanæ mentis, & timuerunt.

16 Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei qui dæmonium habuerat, & de porcis.

17 Et rogare cœperunt eum ut discederet de finibus eorum.

18 Cumque ascenderet navim, cœpit illum deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo:

19 Et non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

20 Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur.

21 Et cum transcendisset Iesus in navi rursum trans fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

22 **E**t venit quidam de archisynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus.

6 Mat.
9.18.
Luc. 8.
41.

23 Et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, Veni, impone manum super eam, ut salva sit, & vivat.

24 Et abiit cum illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

25 Et mulier, quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim,

26 Et fuerat multa perpeffa à compluribus medicis: & erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat:

27 Cum audisset de Iesu, venit in turba retro, & tetigit vestimentum ejus:

28 Dicebat enim: Quia si vel vestimentum ejus tetigero, salva ero.

29 Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus: & sensit corpore quia sanata esset à plaga.

30 Et statim Iesus in semetipso cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, conversus ad turbam, aiebat: Quis tetigit vestimenta mea?

31 Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?

32 Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat.

33 Mulier vero timens & tremens, sciens quod factum esset in se, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

34 Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, & esto sana à plaga tua.

6 Luca
9.59.

35 Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est: quid ultra vexas Magistrum?

36 Iesus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere: tantummodo crede.

37 Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem Iacobi.

38 Et veniunt in domum archisynagogi, & vidit tumultum, & flentes, & ejulantes multum.

39 Et ingressus, ait illis: Quid turbamini, & ploratis, puella non est mortua, sed dormit.

40 Et irridebant eum. Ipse vero, ejectis omnibus, assumit patrem & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingreditur ubi puella erat jacens.

41 Et tenens manum puellæ: ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella (tibi dico) surge.

42 Et confestim surrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim: & obstupuerunt stupore magno.

43 Et præcepit illis vehementer ut nemo id sciret: & dixit dari illi manducare.

CAPVT VI.

Christi doctrinam in ipsius patria admirantur: ubi tamen propter illorum incredulitatem pauca

edidit miracula: Apostolos mittens ad predican-
dum, instruit quid observare debeant: Herodes au-
dita Christi fama, dicit Ioannem Baptistam resur-
rexisse; cuius caput postulanti Herodiadis filia
salutaris propter iurandum tradiderat: in de-
serto quinque panibus & duobus piscibus quinque
millia virorum satiat: super mare ambulans, tem-
pestatem sedat: in terra Genezareth plurimos ta-
ctu fimbriae vestimenti sanat.

Mat. 13. 54. **E**t egressus inde, abiit in patriam
suam: & sequebantur eum discipu-
li sui:

Luc. 4. 16. 2 Et facta sabbato coepit in synagoga
docere: & multi audientes admirabantur
in doctrina eius, dicentes: Vnde huic hæc
omnia? & quæ est sapientia, quæ data est
illi, & virtutes tales, quæ per manus eius
efficiuntur?

Joan. 6. 42. 3 Nonne hic est faber, filius Mariæ,
frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simo-
nis? nonne & sorores eius hic nobiscum
sunt? & scandalizabantur in illo.

Mat. 13. 57. 4 Et dicebat illis Iesus: quia non est
propheta sine honore nisi in patria sua, &
in domo sua, & in cognatione sua.

Joan. 4. 24. 5 Et non poterat ibi virtutem ullam face-
re, nisi paucos infirmos impositis manibus
curavit:

Mat. 10. 1. 6 Et mirabatur propter incredulitatem eo-
rum, & circuibat castella in circuitu docens.

Luc. 9. 14. 7 Et vocavit duodecim: & coepit eos
mittere binos, & dabat illis potestatem
spirituum immundorum:

Mat. 10. 5. 8 Et præcepit eis ne quid tollerent in via,
nisi virga tantum: non peram, non pa-
nem, neque in zona æs.

Mat. 12. 8. 9 Sed calceatos sandaliis, & ne induerentur
duabus tunicis,

10 Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum,
illic manete donec exeatis inde:

Mat. 10. 14. 11 Et quicumque non receperint vos,
nec audierint vos, fexeuntes inde: exeurite
polverem de pedibus vestris in testimonium
illis.

Luc. 9. 5. 12 Et exeuntes prædicabant ut poeniten-
tiam agerent:

Mat. 13. 51. 13 Et demonia multa ejiciebant, & unge-
bant oleo multos ægros, & sanabant.

Luc. 4. 18. 14 Audivit rex Herodes: (manifestum
enim factum est nomen eius) & dicebat:
Quia Ioannes Baptista resurrexit à mortuis:
& propterea virtutes operantur in illo.

Mat. 14. 12. 15 Alii autem dicebant: Quia Elias est.
Alii vero dicebant: Quia propheta est,
quasi unus ex prophetis.

Luc. 9. 7. 16 Quo audito Herodes ait: Quem ego
decollavi Ioannem, hic à mortuis resur-
rexit.

Luc. 3. 19. 17 Ipse enim Herodes misit, ac tenuit
Ioannem, & vinxit eum in carcere, propter
Herodiadem uxorem Philippi fratris sui:
quia duxerat eam.

Leu. 18. 16. 18 Dicebat enim Ioannes Herodi: Non
licet tibi habere uxorem fratris tui.

19 Herodias autem insidiabatur illi: &
volebat occidere eum, nec poterat.

20 Herodes enim metuebat Ioannem,
sciens eum virum justum & sanctum: &
custodiebat eum, & audito eo multa

faciebat, & libenter eum audiebat.

21 Et cum dies opportunus accidisset, He-
rodes natalis sui cœnam fecit principibus,
& tribunis, & primis Galilææ.

22 Cumque introisset filia ipsius Herodia-
dis, & saltasset, & placuisset Herodi, si-
mulque recumbentibus: rex ait puellæ:
Pete à me quod vis, & dabo tibi:

23 Et iuravit illi: quia quidquid petieris
dabo tibi, licet dimidium regni mei.

24 Quæ cum exisset, dixit matri suæ:
Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis
Baptistæ.

25 Cumque introisset statim cum festina-
tione ad regem, petivit dicens: Volo ut
protinus des mihi in disco caput Ioannis
Baptistæ.

26 Et contristatus est rex: propter iusju-
randum, & propter simul discumbentes:
noluit eam consistere:

27 Sed misso spiculatore præcepit afferri
caput eius in disco. Et decollavit eum in
carcere,

28 Et attulit caput eius in disco: & dedit
illud puellæ, & puella dedit matri suæ.

29 Quo audito, discipuli eius venerunt,
& tulerunt corpus eius: & posuerunt illud
in monumento.

30 Et convenientes Apostoli, ad Iesum,
renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, &
docuerant.

31 Et ait illis: Venite seorsum in deser-
tum locum, & requiescite pusillum. Erant
enim qui veniebant & redibant multi: &
nec spatium manducandi habebant.

32 Et ascendentes in navim, abierunt in
desertum locum seorsum.

33 Et viderunt eos abeuntes, & cogno-
verunt multi: & pedestres de omnibus ci-
vitatibus concurrerunt illuc, & prævene-
runt eos.

34 Et exiens vidit turbam multam Ie-
sus, & misertus est super eos, quia erant si-
cut oves non habentes pastorem, & coepit il-
los docere multa.

35 Et cum jam hora multa fieret, acces-
serunt discipuli eius, dicentes: Desertus est
locus hic, & jam hora præterit:

36 Dimitte illos, ut euntes in proximas
villas & vicos, emant sibi cibos, quos
manducent.

37 Et respondens ait illis. Date illis vos
manducare. Et dixerunt ei: Euntes ema-
mus ducentis denariis panes, & dabimus
illis manducare.

38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite,
& videte. Et cum cognovissent, dicunt:
Quinque, & duos pisces.

39 Et præcepit illis: ut accumbere face-
rent omnes secundum contubernia super
viride fœnum.

40 Et discubuerunt in partes, per cen-
tenos & quinquagenos.

41 Et acceptis quinque panibus, & duo-
bus piscibus, intuens in caelum, benedi-
xit, & fregit panes, & dedit discipulis suis,
ut ponerent ante eos: & duos pisces divisit
omnibus.

42 Et manducaverunt omnes, & saturati
sunt.

43 Et

43 Et sustulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus.

44 Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum.

45 Et statim coëgit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.

46 Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare.

47 Et cum sero esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra.

Mat. 48 *o* Et videns eos laborantes in remigando, (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: & volebat præterire eos.

49 At illi ut viderunt eum ambulanti supra mare, putaverunt phantasma esse, & exclamaverunt.

50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere.

51 Et ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant.

52 Non enim intellexerunt de panibus; erat enim cor eorum obæcatum.

Mat. 53 *p* Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt.

54 Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum:

55 Et percurrentes universam regionem illam, coeperunt in grabbatis eos, qui se male habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse.

56 Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel simbriam vestimenti ejus tangerent: & quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

C A P V T VII.

Phariseos redarguit, Christi arguentes discipulos, quod non lotis ederent manibus, cum ipsi Dei mandata ob suas traditiones transgredierentur, declarans quam possint hominem coquinare, nempe quæ de corde exeunt; Syrophœnissæ filiam, ad perseverantem illius supplicationem à damonio liberat: & surdum ac mutum sanat.

1 Et conveniunt ad eum Pharisei, & Equidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.

Mat. 2 *a* Et cum vidissent quosdam ex discipulis ejus, communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

3 Pharisei enim, & omnes Iudæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum:

4 Et à foro nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum, & urceorum, & aramentorum, & lectorum:

5 Et interrogabant eum Pharisei, & Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant juxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6 At ille respondens, dixit eis: Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut

scriptum est: *b* Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.

7 In vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum.

8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum, & calicum, & alia similia his facitis multa.

9 Et dicebat illis: Bene irritum faciis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.

10 Moyses enim dixit: *c* Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: *d* Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit:

12 Et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri,

13 Rescindentes verbum Dei, per traditionem vestram, quam tradidistis: & similia hujuscemodi multa facitis.

14 Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite.

15 Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coquinare, sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ communicant hominem.

16 Si quis habet aures audiendi audiat.

17 Et cum introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli ejus parabolam.

18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare:

19 Quia non intrat in cor ejus, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas.

20 Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

21 *f* Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia,

22 Furta, avaritiæ, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.

23 Omnia hæc mala ab intus procedunt, & communicant hominem.

24 *g* Et inde surgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere.

25 Mulier enim statim ut audivit de eo, cujus filia habebat spiritum immundum intravit, & procidit ad pedes ejus.

26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum ut demonium ejiceret de filia ejus.

27 Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

28 At illa respondit, & dixit illi: Vtique Domine, nam & canelli comedunt sub mensa de micis puerorum.

29 Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exiit demonium à filia tua.

30 Et cum abiisset domum suam, invenit puellam jacentem supra lectum, & demonium exiisse:

31 Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

32 *b* Et adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

Mat. 9. 32. 33 Et apprehendens eum de turba secum, misit digitos suos in auriculas ejus: & expuens, tetigit linguam ejus:

34 Et suspirans in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephpheta, quod est adaperire.

35 Et statim apertæ sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguæ ejus, & loquebatur recte.

36 Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant:

37 Et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

C A P V T V I I I.

Septem panibus paucisque pisciculis satiat quatuor hominum millia: discipulos à fermento Phariseorum cavere jubet: cæcum sensum curat: interrogatis Apostolis quem Iesum esse dicerent, Petrus confitetur ipsum esse Christum: & paulò post satanas ab eo dicitur, quod increpares illum dum suam prædicaret passionem: de tollenda cruce, & quod anima nihil debet esse charius.

Mat. 48. 32. 1 *a* IN diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis:

2 Misereor super turbam: quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducant:

3 Et si dimiserò eos jejunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt.

4 Et responderunt ei discipuli sui: Vade illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.

6 Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis ut apponerent, & apposuerunt turbæ.

7 Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi.

8 Et mand. caverunt, & saturati sunt, & sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas.

9 Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia: & dimisit eos.

Mat. 16. 1. 10 Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

Luc. 11. 54. 11 *b* Et exierunt Pharisei, & cœperunt conquirere eum eo, quærentes ab illo signum de cælo tentantes eum.

12 Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum.

13 Et dimittens eos, ascendit iterum navim, & abiit trans fretum.

Mat. 26. 5. 14 *c* Et obliiti sunt panes sumere: & nisi unum panem non habebant secum in navim.

15 Et præcipiebat eis: dicens: Videte, & cavere à fermento Phariseorum, & fermento Herodis.

16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.

17 Quo cognito, ait illis Iesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum?

18 Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? *d. Supra 6. 41.*

19 Quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum *Joann. 6. 17.*

20 Quando & septem panes in quatuor millia: quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei: Septem.

21 Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?

22 Et veniunt Bethsaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

23 Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos ejus impositis manibus suis, interrogavit eum si quid videret.

24 Et aspiciens ait: Video homines velut arbores ambulantes.

25 Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus: & cœpit videre, & restitutus est, ita ut clarè videret omnia.

26 Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.

27 Et egressus est Iesus, & discipuli ejus, in castella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: *e. Mat. 16. 13. f. Luca 9. 19.*

28 Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illi, dicentes: Ioannem Baptistam, alii Eliam, alii verò quasi unum de prophetis.

29 Tunc dicit illis: Vos verò quem me esse dicitis? Respondens Petrus ait ei: Tu es Christus.

30 Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo.

31 Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à senioribus, & à summis sacerdotibus, & Scribis, & occidi: & post tres dies resurgere.

32 Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

33 Qui conversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

34 Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: *g. Mat. 10. 38. & 16. 24.*

35 Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdat eam: qui autem perderit animam suam propter me & Evangelium, salvam faciet eam. *Luc. 9. 23. & 14. 7. & 17. 33.*

36 Quid enim proderit homini, si lucratur mundum totum, & detrimentum animæ suæ faciat? *Joann. 12. 25.*

37 Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua?

38 *h* Qui enim me confusus fuerit, & verba

10. 33. verba mea, in generatione ista adultera
 9. & peccatrice: & filius hominis confunde-
 26. tur eum, cum venerit in gloria patris sui
 12. 9. cum Angelis sanctis.
 i Mat. 39 Et dicebat illis: Amen dico vobis,
 16. 28. quia sunt quidam de hic stantibus, qui non
 Luca gustabunt mortem: donec videant regnum
 9. 27. Dei veniens in virtute.

C A P V T I X.

Transfigurato Iesu junguntur Moyses & Elias: dicit Eliam, dum venerit, omnia restitutum, imò jam venisse, nec fuisse susceptum: surdum ac mutum spiritum ejicit, qui sola oratione & jejunio ejicitur: suam passionem pradicat: disputantes discipulos docet quis eorum sit major: de ejiciente demonium qui non sequebatur Iesum: de amputando manus, pedis, vel oculi scandalo.

i Mat. 1 a **E**T post dies sex assumit Iesus Pe-
 17. 1. trum, & Iacobum, & Joannem: &
 Luca ducit illos in montem excelsum seorsum
 9. 28. solos, & transfiguratus est coram ipsis.

2 Et vestimenta ejus facta sunt splenden-
 tia, & candida nimis velut nix, qualia fullo
 non potest super terram candida facere.

3 Et apparuit illis Elias cum Moyse: &
 erant loquentes cum Iesu.

4 Et respondens Petrus, ait Iesu Rabbi, bo-
 num est nos hic esse: & faciamus tria ta-
 bernacula, tibi unum, & Moyse unum, &
 Eliæ unum.

5 Non enim sciebat quid diceret: erant
 enim timore exterriti.

6 Et facta est nubes obumbrans eos: &
 venit vox de nube dicens: Hic est filius
 meus charissimus: audite illum.

7 Et statim circumspicientes, neminem
 amplius viderunt, nisi Iesum tantum
 secum.

i Mat. 8 b Et descendantibus illis de monte,
 17. 9. præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent,
 narrarent: nisi cum filius hominis à mor-
 tuis resurrexerit.

9 Et verbum continuerunt apud se, con-
 quirentes quid esset: Cum à mortuis re-
 surrexerit.

i Mat. 10 Et interrogabant eum, dicentes: c
 4. 5. Quid ergo dicunt Pharisei & Scribæ, quia
 Eliam oportet venire primum?

11 Qui respondens, ait illis: Elias, cum
 venerit primo, restituet omnia: & quo
 modo d scriptum est in Filium hominis, ut
 multa patiatur & contemnatur.

i Isaia 53. 3. 12 Sed dico vobis quia & Elias venit (&
 9. Mar. fecerunt illi quæcumque voluerunt): sicut
 17. 12. scriptum est de eo.

13 Et veniens ad discipulos suos, vidit
 turbam magnam circa eos, & Scribas con-
 quirentes cum illis.

14 Et confestim omnis populus videns
 Iesum, stupefactus est, & expaverunt: &
 accurrentes salutabant eum.

15 Et interrogavit eos: Quid inter vos
 conquiritis?

f Luca 9. 38. 16 f Et respondens unus de turba, dixit:
 Magister, attuli filium meum ad te habentem
 spiritum murum:

17 Qui ubicumque eum apprehenderit,
 allidit illum, & spumat, & stridet dentibus,
 & arescit: & dixi discipulis tuis ut ejicerent
 illum, & non potuerunt.

18 Qui respondens eis, dixit: O generatio
 incredula, quamdiu apud vos ero? quam-
 diu vos patiar? afferte illum ad me.

19 Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum,
 statim spiritus conturbavit illum: & elusus
 in terram, volutabatur spumans.

20 Et interrogavit patrem ejus: Quantum
 temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille
 ait: ab infantia:

21 Et frequenter eum in ignem, & in
 aquas misit, ut eum perderet. Sed si quid
 potes, adjuva nos, miseris nostri.

22 Iesus autem ait illi: Si potes credere,
 omnia possibilia sunt credenti.

23 Et continuo exclamans pater pueri,
 cum lacrymis aiebat: Credo Domine: ad-
 juva incredulitatem meam.

24 Et cum videret Iesus concurrentem
 turbam, comminatus est spiritui immun-
 do, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego
 præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne in-
 troeas in eum.

25 Et exclamans, & multum discerpens
 eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus,
 ita ut multi dicerent: Quia mortuus est.

26 Iesus autem tenens manum ejus, ele-
 vavit eum: & surrexit.

27 Et cum introisset in domum, discipuli
 ejus secreto interrogabant eum: Quare
 nos non potuimus ejicere eum?

28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo po-
 test exire, nisi in oratione, & jejunio.

29 g Et inde profecti prætergredie-
 bantur Galilæam: nec volebat quemquam
 scire.

30 h Docebat autem discipulos suos, & di-
 cebat illis: Quoniam filius hominis trade-
 tur in manus hominum, & occident eum,
 & occisus tertia die resurget.

31 At illi ignorabant verbum: & time-
 bant interrogare eum.

32 Et venerunt Capharnaum. Qui cum
 domi essent, interrogabat eos: Quid in
 via tractabatis?

33 At illi tacebant, siquidem in via inter se
 disputaverant, i quis eorum major esset.

34 Et residens vocavit duodecim, & ait il-
 lis: Si quis vult primus esse, erit omnium
 novissimus, & omnium minister.

35 Et accipiens puerum, statuit eum in
 medio eorum: quem cum complexus esset:
 ait illis:

36 Quisquis unum ex hujusmodi pueris
 receperit in nomine meo, me recipit: &
 quicumque me suscepit, non me suscipit,
 sed eum, qui misit me.

37 k Respondit illi Ioannes, dicens: Ma-
 gister: vidimus quendam in nomine tuo
 ejicientem dæmonia, qui non sequitur nos,
 & prohibuimus eum.

38 Iesus autem ait: Nolite prohibere
 eum. Nemo est enim qui faciat virtutem
 in nomine meo, & possit citò male loqui
 de me.

39 Qui enim non est adversum vos, pro
 vobis est.

40 m Quisquis enim potum dederit vobis
 calicem aquæ in nomine meo, quia Christi
 estis: Amen dico vobis, non perdet mer-
 cedem suam.

18. 6. *Mat.* 41 n Et quisquis scandalizaverit unum ex
Luc ei pusillis credentibus in me : bonum est
 17. 2. collo ejus , & in mare mitteretur.

o *Mat.* 42 o Et si scandalizaverit te manus tua ,
 5. 30. abscide illam : bonum est tibi debilem
 18. 8. introire in vitam , quam duas manus ha-
Luc bentem ire in gehennam , in ignem inex-
 tinguibilem :

17. 2. 43 Vbi vermis eorum non moritur , &
 ignis non exstinguitur.

44 Et si pes tuus te scandalizat , amputa
 illum : bonum est tibi claudum introire in
 vitam æternam , quam duos pedes haben-
 tem mitti in gehennam ignis inextingui-
 bilis :

p *Esa.* 45 p Vbi vermis eorum non moritur , &
 66. 24. ignis non exstinguitur.

46 Quod si oculus tuus scandalizat te ,
 ejice eum : bonum est tibi luscum introire
 in regnum Dei , quam duos oculos haben-
 tem mitti in gehennam ignis :

47 Vbi vermis eorum non moritur , &
 ignis non exstinguitur.

q *Lev.* 48 q Omnis enim igne salietur , & omnis
 2. 13. victima sale salietur.

r *Mat.* 49 r Bonum est sal : quod si sal insulsum
 5. 13. fuerit : in quo illud condietis ? Habete in
Luc vobis sal , & pacem habete inter vos.

14. 34. C A P V T X.

*Nulla modo dimittendam uxorem astruit aliam
 ducendo ; parvulos complexus benedixit eis : dives
 qui præcepta à juventute observarat , non amplecti-
 tur Christi consilium de omnibus divendendis : quid
 referent pramii qui omnia relinquunt : rursus
 suam prædicat passionem : occasione ambitionis
 filiorum Zebedæi docet discipulos quod non est
 fione dominii , sed officio ministerii debeant esse
 majores : Bartimæum cæcum sanat.*

a *Mat.* 1 a **E**t inde exurgens venit in fines
 19. 1. *Judææ* ultra Iordanem : & con-
 veniunt iterum turbæ ad eum : & sicut con-
 sueverat , iterum docebat illos.

2 Et accedentes Pharisei interrogabant
 eum : Si licet viro uxorem dimittere : ten-
 tantes eum.

3 At ille respondens , dixit eis : Quid vo-
 bis præcepit Moyses ?

b *Deut.* 4 Qui dixerunt : b Moyses permisit li-
 24. 1. bellum repudii scribere , & dimittere.

5 Quibus respondens Iesus , ait : ad duri-
 tiam cordis vestri scripsit vobis præceptum
 illud.

c *Gen.* 6 Ab initio autem creaturæ , c masculum
 1. 27. & foeminam fecit eos Deus.

Genes. 7 Propter hoc relinquet homo patrem
 2. 24. suum & matrem , & adhærebit ad uxorem
Matth. suam ,

19. 5. 8 t Et erunt duo in carne una. Itaque
Ephe. jam non sunt duo , sed una caro.

9 Quod ergo Deus conjunxit , homo non
 1. *Cor.* sepatet.

7. 10. 10 Et in domo iterum discipuli ejus de
 t *Cor.* eodem interrogaverunt eum.

6. 16. 11 Et ait illis : Quicumque dimiserit uxo-
 rem suam , & aliam duxerit , adulterium
 committit super eam.

12 Et si uxor dimiserit virum suum , &
 alii nupserit , moechatur.

13 Et offerebant illi parvulos ut tange-

ret illos. Discipuli autem comminabantur
 offerentibus.

14 Quos cum videret Iesus , indigne tu-
 lit , & ait illis : Sinite parvulos venire ad
 me , & ne prohibueritis eos : talium enim
 est regnum Dei.

15 Amen dico vobis : Quisquis non re-
 ceperit regnum Dei velut parvulus , non
 intrabit in illud.

16 Et complexans eos , & imponens ma-
 nus super illos , benedicebat eos.

17 Et cum egressus esset in viam , procur-
 rens quidam genu flexo ante eum , rogabat
 eum : d Magister bone , quid faciam ut vi-
 tam æternam percipiam ?

18 Iesus autem dixit ei : Quid me dicis
 bonum ? Nemo bonus , nisi unus Deus.

19 e Præcepta nosti : Ne adulteres , Ne
 occidas , Ne fureris , Ne falsum testimo-
 nium dixeris , Ne fraudem feceris , Honora
 patrem tuum & matrem.

20 At ille respondens , ait illi : Magister ,
 hæc omnia observavi à juventute mea.

21 Iesus autem intuitus eum dixit eum ,
 & dixit ei : Unum tibi deest : vade , quæ-
 cumque habes vende , & da pauperibus
 & habebis thesaurum in cælo : & veni , se-
 quere me.

22 Qui convulsus in verbo , abiit mœ-
 rens : erat enim habens multas possessiones.

23 Et circumspiciens Iesus , ait discipulis
 suis : Quam difficile qui pecunias habent ,
 in regnum Dei introibunt !

24 Discipuli autem obstupescabant in
 verbis ejus. At Iesus rursus respondens ait
 illis : Filioli , quam difficile est , confidentes
 in pecuniis , in regnum Dei introire !

25 Facilius est , camelum per foramen
 acus transire , quam divitem intrare in re-
 gnum Dei.

26 Qui magis admirabantur , dicentes ad
 semetipsos : Et quis potest salvus fieri ?

27 Et intuens illos Iesus , ait : Apud homi-
 nes impossibile est , sed non apud Deum :
 omnia enim possibilia sunt apud Deum.

28 f Et cœpit ei Petrus dicere : Ecce nos f *Matth.*
 dimisimus omnia , & secuti sumus te. 19. 27.

29 Respondens Iesus , ait : Amen dico vo-
 bis : Nemo est , qui reliquerit domum , aut
 fratres , aut sorores , aut patrem , aut ma-
 trem , aut filios , aut agros , propter me , &
 propter Evangelium.

30 Qui non accipiat centies tantum ,
 nunc in tempore hoc , domos , & fratres , &
 sorores , & matres , & filios , & agros , cum
 persecutionibus , & in sæculo futuro vitam
 æternam.

31 g Multi autem erunt primi novissimi , g *Matth.*
 & novissimi primi. 19. 30.

32 Erant autem in via ascendentes Iero-
 solymam : & præcedebat illos Iesus , & stu-
 pebant : & sequentes timebant. h Et assu-
 mens iterum duodecim , cœpit illis dicere 18. 31.
 quæ essent ei eventura.

33 Quia ecce ascendimus Ierosolymam ,
 & Filius hominis tradetur principibus
 sacerdotum , & Scribis , & senioribus , &
 damnabunt eum morte , & tradent eum
 gentibus :

34 Et illudent ei , & conspuent eum , &
 flagella-

d *Matth.*
 19. 16.
Luc
 18. 18.
 e *Exod.*
 20. 13.

f *Matth.*
 19. 27.
Luc
 18. 28.

g *Matth.*
 19. 30.

h *Luc*
 18. 31.

flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia die resurget.

35 Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filii Zebedæi, dicentes: Magister, volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis.

36 At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis?

37 Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria tua.

38 Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo; aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari?

39 At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo bibetis, & baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini:

40 Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est.

41 Et audientes decem, coeperunt indignari de Iacobo, & Ioanne.

42 Iesus autem vocans eos, ait illis: Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorum.

43 Non ita est autem in vobis, sed quicumque voluerit fieri major, erit vester minister:

44 Et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus.

45 Nam & filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

46 Et veniunt Iericho, & proficiscente eo de Iericho, & discipulis ejus, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat juxta viam mendicans.

47 Qui cum audisset quia Iesus Nazare-nus est, coepit clamare, & dicere: Iesus fili David, miserere mei.

48 Et comminabantur ei multi ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili David, miserere mei.

49 Et stans Iesus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei: Animæquor esto: surge, vocat te.

50 Qui projecto vestimento suo exiliens, venit ad eum.

51 Et respondens Iesus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabbi, ut videam.

52 Iesus autem ait illi: Vade, fides tua te salvum fecit: Et confestim vidit, & sequebatur eum in via.

C A P V T X I.

Super pullum asina cum honore Ierusalem ingreditur: ficum maledicendo arefacit: euentes ac vendentes de templo ejicit: efficaciam fiducia in Deum ostendit, dicens fratri remittenda quæ in nos commisit: Scribis non dicit quæ potestate hæc faciat, eo quod neq. illi responderent ad propositam de Ioannis baptismo questionem.

1 Et cum appropinquarent Ierusalem & Bethaniz ad montem olivarum, mittit duos ex discipulis suis,

2 Et ait illis: Itate in castellum, quod contra vos est, & statim introeuntes illuc, in-

venietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: solvite illum, & adducite.

3 Et si quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite, quia Domino necessarius est: & continuo illum dimittet huc.

4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio: & solvunt eum.

5 Et quidam de illis stantibus dicebant illis: quid facitis solventes pullum?

6 Qui dixerunt eis sicut præceperat illis Iesus, & dimiserunt eis.

7 Et duxerunt pullum ad Iesum: & imponunt illi vestimenta sua, & sedit super eum.

8 Multi autem vestimenta sua straverunt in via: alii autem frondes cædebant de arboribus & sternebant in via.

9 Et qui præibant, & qui sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna:

10 Benedictus qui venit in nomine domini: Benedictum quod venit regnum patris nostri David: Hosanna in excelsis.

11 Et introivit Ierusalem in templum: & circumspexit omnibus, cum jam vespera esset hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.

12 Et alia die cum exirent à Bethania, esuriit.

13 Cumque vidisset à longè ficum habentem folia, venit si quid forte inveniret in ea: & cum venisset ad eam, nihil invenit præter folia: non enim erat tempus ficorum.

14 Et respondens dixit ei: Iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli ejus.

15 Et veniunt Ierusalem. Et cum introisset in templum, coepit ejicere vendentes & euentes in templo: & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

16 Et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum:

17 Et docebat, dicens ei: Nonne scriptum est: Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

18 Quo audito, principes sacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quoniam universa turba admirabatur super doctrina ejus.

19 Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate.

20 Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

21 Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit.

22 Et respondens Iesus ait illis: Habete fidem Dei.

23 Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, & mittere in mare: & non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.

24 Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis: & evenient vobis.

25 Et cum stabitis ad orandum, dimitte

l. Ioan. 12.14.

Mat. 21.9.

Luca 19.38.

Psalm. 117.

26.

d. Mat. 21.10.

e. Mat. 21.19.

f. Isaia 56.7.

Jerem. 7.11.

g. Mat. 7.7.

21.22.

h. Luca 11.9.

Mat. 6.14.

18.35.

a. x. m. p. l. d. n. n. v. i. t. a. b. l. i.

si quid habetis adversus aliquem : ut & pater vester qui in cælis est , dimittat vobis peccata vestra.

26 Quod si vos non dimiseritis : nec Pater vester , qui in cælis est , dimittet vobis peccata vestra.

27 *i. Luca 20.2.* Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum ambularent in templo , accedunt ad eum summi sacerdotes , & Scribæ , & seniores :

28 Et dicunt ei : in qua potestate hæc facis ? & quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias ?

29 Iesus autem respondens , ait illis : Interrogabo vos & ego unum verbum , & respondete mihi : & dicam vobis in qua potestate hæc faciam.

30 Baptismus Ioannis , de cælo erat , an ex hominibus ? Respondete mihi.

31 At illi cogitabant secum , dicentes : Si dixerimus , de cælo , dicet , Quare ergo non credidistis ei ?

32 Si dixerimus , Ex hominibus , timeamus populum ; omnes enim habebant Ioannem quia verè propheta esset.

33 Et respondentes dicunt Iesu : Nescimus. Et respondens Iesus ait illis : Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam.

C A P V T X I I.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata , qui servos ac filium Patrisfamilias occiderunt : ventatur à Phariseis de censu Casari solvendo : & à Sadduceis de resurrectione : interrogatur à Scriba de primo mandato : ipse verò rogat quomodo Scriba dicant Christum filium esse David , docens ab ipsis cavendum : viduam laudat ab duo minuta in gazophylacium missa.

a. Mat. 21.33. Luca 20.9. Isa. 5.1. **1** *ET* cœpit illis in parabolis loqui , Vineam pastinavit homo , & circumdedit sepem , & fodit lacum , & ædificavit turrim , & locavit eam agricolis , & peregrè profectus est.

Ierem. 2.21. **2** Et misit ad agricolas in tempore servum , ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

3 Qui apprehensum eum ceciderunt , & dimiserunt vacuum.

4 Et iterum misit ad illos alium servum : & illum in capite vulneraverunt , & contumeliis affecerunt ,

5 Et rursus alium misit , & illum occiderunt : & plures alios : quosdam cædentes : alios vero occidentes.

6 Adhuc ergo unum habens filium charissimum : & illum misit ad eos novissimum , dicens : Quia verebuntur filium meum.

7 Coloni autem dixerunt ad invicem : Hic est heres : venite , occidamus eum : & nostra erit hæreditas.

8 Et apprehendentes eum , occiderunt : & eiecerunt extra vineam.

9 Quid ergo faciet Dominus vineæ ? Veniet & perdet colonos : & dabit vineam aliis.

10 Nec scripturam hanc legistis : *b. Lapidem quem repronaverunt ædificantes , hic factus est in caput anguli :*

11 A Domino factum est istud , & est mirabile in oculis nostris ?

12 Et quærebant eum tenere : & timuerunt turbam. Cognoverunt enim

quoniam ad eos parabolam hanc di-

xerit . Et relicto eo abierunt.

13 Et mittunt ad eum quosdam ex Phariseis , & Herodianis , ut eum caperent in verbo. *c. Mattheo 22.13. Luca 20.20.*

14 Qui venientes dicunt ei : Magister , scimus quia verax es , & non curas quemquam : nec enim vides in faciem hominum , sed in veritate viam Dei doces : licet dari tributum Cæsari : an non dabimus ?

15 Qui sciens versutiam illorum , ait illis : Quid me tentatis ? afferite mihi denarium ut videam.

16 At illi attulerunt ei. Et ait illis : Cujus est imago hæc , & inscriptio ? Dicunt ei : Cæsaris :

17 Respondens autem Iesus dixit illis : *d. Rom. 13.7.* Reddite igitur quæ sunt Cæsaris , Cæsari : & quæ sunt Dei , Deo. Et mirabantur super eo.

18 Et venerunt ad eum Sadducei , qui dicunt resurrectionem non esse : & interrogabant eum dicentes :

19 Magister , Moyses nobis scripsit : *f. ut si cuius frater mortuus fuerit , & dimiserit uxorem , & filios non reliquerit , accipiat frater ejus uxorem ipsius , & resuscitet semen fratri suo.* *e. Mattheo 22.23. Luca 20.27. f. Deut. 25.5.*

20 Septem ergo fratres erant : & primus accepit uxorem , & mortuus est non relicto semine.

21 Et secundus accepit eam , & mortuus est : & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.

22 Et acceperunt eam similiter septem , & non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est & mulier.

23 In resurrectione ergo cum resurrexerint , cujus de his erit uxor ? septem enim habuerunt eam uxorem.

24 Et respondens Iesus , ait illis : Nonne ideo erratis , non scientes Scripturas , neque virtutem Dei ?

25 Cum enim à mortuis resurrexerint , neque nubent , neque nubentur , sed sunt sicut Angeli in cælis.

26 De mortuis autem quod resurgant , non legistis in libro Moyse , super rubum quomodo dixerit illi Deus , inquit : *g. Ego sum Deus Abraham , & Deus Isaac , & Deus Iacob ?* *g. Exod. 3.6. Mattheo 21.32.*

27 Non est Deus mortuorum , sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

28 *b. Mattheo 22.35.* Et accessit unus de Scribis , qui audierat illos conquirentes , & videns quoniam bene illis responderit , interrogavit eum quod esset primum omnium mandatum.

29 Iesus autem respondit ei : Quia primum omnium mandatum est : *i. Audi Israël , Dominus Deus tuus , Deus unus est :* *i. Deut. 6.4.*

30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo , & ex tota anima tua , & ex tota mente tua , & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.

31 *k. Secundum autem simile est illi : Diliges proximum tuum tanquam te ipsum. Majus horum aliud mandatum non est.* *k. Lev. 19.18. Mattheo 22.39. Rom. 13.9. Galat. 5.14. Iacob. 2.8.*

32 Et ait illi Scriba : Bene Magister , in veritate dixisti , quia unus est Deus , & non est alius præter eum.

33 Et ut diligatur ex toto corde , & ex toto intellectu , & ex tota anima , & ex tota fortitudo

Fortitudine : & diligere proximum tamquam seipsum , majus est omnibus holocaustis , & sacrificiis.

34 Iesus autem videns quod sapienter respondisset , dixit illi , Non es longe à regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare.

35 Et respondens Iesus , dicebat , docens in templo : Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse David ?

1 Matt. 24.44. *Luca* 20.42. *Psalm.* 109.1. *m Mat.* 23. 5. *Luca* 11.43. *Ec* 20. 46. *n Luc.* 21. 1. **36** Ipse enim David dicit in Spiritu sancto : Dixit Dominus Domino meo , sede à dextris meis , donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

37 Ipse ergo David dicit eum Dominum , & unde est filius ejus ? Et multa turba eum libenter audivit.

38 Et dicebat eis in doctrina sua : m Cavete à Scribis , qui volunt in stolis ambulare , & salvari in foro.

39 Et in primis cathedris sedere in synagogis , & primos discubitus in cœnis :

40 Qui devorant domos viduarum sub obtentu proluxæ orationis : hi accipient proluxius iudicium.

41 n Et sedens Iesus contra gazophylacium , aspiciebat quomodo turba jactaret æs in gazophylacium , & multi divites jactabant multa.

42 Cum venisset autem vidua una pauper , misit duo minuta , quod est quadrans ,

43 Et convocans discipulos suos , ait illis : Amen dico vobis , quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit , qui miserunt in gazophylacium.

44 Omnes enim ex eo , quod abundabat illis , miserunt : hæc vero de penuria sua omnia quæ habuit misit totum victum suum.

CAPVT XIII.

Templum dicit exvertendum , prædicatque bella & varias afflictiones ac persecutiones , abominationemque desolationis : de pseudochristis , & pseudoprophetis : post signa in corporibus celestibus veniet cum gloria filius hominis , & hujus signum dat à ficu : quia autem nemo tempus novit , jubet omnes vigilare.

1 a **E**T cum egrederetur de templo , ait illi unus ex discipulis suis : Magister aspice quales lapides , & quales structuræ.

2 Et respondens Iesus , ait illi , Vides has omnes magnas ædificationes : Non relinquetur lapis super lapidē , qui nō destruat.

3 Et cum sederet in monte olivarum contra templum , interrogabant eum separatim Petrus , & Iacobus , & Ioannes & Andreas.

4 Dic nobis , quando ista fient ? Et quod signum erit , quando hæc omnia incipient consummari ?

5 Et respondens Iesus cœpit dicere illis : b Videte ne quis vos seducat.

6 Multi enim venient in nomine meo dicentes , quia ego sum : & multos seducunt.

7 Cum audieritis autem bella , & opiniones bellorum , ne timueritis : oportet enim hæc fieri : sed nondum finis.

8 Exurget enim gens contra gentem , & regnum super regnum , & erunt terræ motus per loca , & fames. Initium dolorum hæc.

9 Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis , & in synagogis vapulabitis , & ante præfides & reges stabitis propter me , in testimonium illis.

10 Et in omnes gentes primum oportet prædicari Evangelium.

21 c Et cum duxerint vos tradentes , nolite præcogitare quid loquamini : sed quod datum vobis fuerit in illa hora , id loquimini : non enim vos estis loquentes , sed Spiritus sanctus.

12 Tradet autem frater fratrem in mortem , & pater filium : & consurgent filii in parentes & morte afficient nos.

13 Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem , hic salvus erit.

14 d Cum autem videritis abominationem desolationis , stantem ubi non debet : qui legit , intelligat : tunc qui in Iudæa sunt , fugiant in montes.

15 Et qui super tectum , ne descendat in domum , nec introeat ut tollat quid de domo sua.

16 Et qui in agro erit , non revertatur retro tollere vestimentum suum.

17 Væ autem prægnantibus & nutriendis in illis diebus.

18 Orate vero ut hieme non fiant.

19 Erunt enim dies illi tribulationes tales , quales non fuerunt ab initio creaturæ , quam concidit Deus , usque nunc , neque fient.

20 Et nisi breviasset Dominus dies , non fuisset salva omnis caro : sed propter electos , quos elegit , brevavit dies.

21 e Et nunc si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus : ecce illic , ne credideritis.

22 Exurgent enim pseudochristi , & pseudoprophetæ , & dabunt signa & portenta ad seducendos , si fieri potest , etiam electos.

23 Vos ergo videte : ecce prædixi vobis omnia.

24 f Sed in illis diebus , post tribulationem illam , sol contenebrabitur , & luna non dabit splendorem suum :

25 Et stellæ cæli erunt decedentes , & virtutes , quæ in cælis sunt , movebuntur.

26 Et nunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa , & gloria.

27 g Et tunc mittet angelos suos , & congregabit electos suos à quatuor ventis , à summo terræ , usque ad summum cæli.

28 A ficu autem discite parabolam. Cum jam ramus ejus tener fuerit , & nata fuerint folia , cognoscitis quia in proximo sit æstas :

29 Sic & vos cum videritis hæc fieri , scitote quod in proximo sit in ostitis.

30 Amen dico vobis , quoniam non transibit generatio hæc , donec omnia ista fiant.

31 Cælum & terra transibunt , verba autem mea non transibunt.

32 De die autem illo vel hora nemo scit , neque angeli in cælo , neq; Filius , nisi Pater.

33 h Videte , vigilate , & orate : nescitis enim quando tempus sit.

34 Sicut homo , qui peregre profectus reliquit domum suam , & dedit servis suis potestatem cujusque operis , & janitori præcepit ut vigilet.

35 Vigilate

Luc 10.19. *Luc* 12.11. *Ec* 21. 14.

d Dan. 9. 27. *Matth.* 24.15. *Luca* 22.20.

e Matth. 24.23. *Luca* 21. 8.

f Execa. 32. 7. *Isaia* 13. 10. *Joel.* 2. 10.

g Matth. 24.36.

h Matth. 24.42.

35 Vigilate ergo, (nescitis enim quando dominus domus veniat: sero an media nocte, an galli cantu, an mane.)

36 Ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes.

37 Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

C A P V T X I V.

Consultans principes sacerdotum de occidendo Jesu: qui unguento pretioso à muliere perfunditur murmurantibus discipulis; venditur à Iuda; de cuius prodisione discipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus suum & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis: pradicis omnes scandalizandos. & irinam Petri negationem: ac post irinam orationem capitur à Iudæis: quorum uni Petrus abscidit auriculam: & discipulis fugientibus, coram Caipha à falsis testibus accusatur, mortisque deus iudicatur, conspuitur ac ceditur, & iter à Petro negatur.

a Mat. 26. 2. *Luca* 22. 1. **E**rat autem Pascha & Azyma post biduum: & quærebant summi sacerdotes, & Scribæ, quomodo cum dolo tenerent, & occiderent.

2 Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

b Mat. 26. 6. *Joan.* 12. 1. 3 *b* Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, & recumberet: venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, & fracto alabaistro, effudit super caput ejus.

4 Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, & dicentes: Ut quid perditio ista unguenti facta est?

5 Poterat enim unguentum istud venumdari plus quam trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

6 Iesus autem dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

7 Semper enim pauperes habetis vobiscum: & cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis.

8 Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in sepulturam.

9 Amen dico vobis: Vbiicumque prædicatum fuerit Evangelium istud in universo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus.

c Mat. 26. 14. 10 *c* Et Iudas Iscariotes unus de duodecim, abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis.

11 Qui audientes gavisi sunt: & promiserunt ei pecuniam se daturus. Et quærebat quomodo illum opportune traderet.

d Mat. 26. 17. *Luca* 22. 7. 12 *d* Et primo die Azymorum quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi ut manducemus Pascha?

13 Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis: Itate in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, sequimini eum:

14 Et quocumque introierit, dicite domino domus, quia magister dicit: Vbi est refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducem?

15 Et ipse vobis demonstrabit cœnaculum grande, stratum: & illic parate nobis.

16 Et abierunt discipuli ejus, & venerunt in civitatem: & invenerunt sicut di-

xerat illis, & paraverunt Pascha.

17 *e* Vespere autem facto, venit cum duodecim.

18 Et discumbentibus eis, & manducantibus, ait IESVS: Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum,

19 *f* At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim: Numquid ego?

20 Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

21 Et Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de eo: vñ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur, bonum erat ei, si non esset natus homo ille.

22 *g* Et manducantibus illis, accepit Iesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meum.

23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.

24 Et ait illis: Hic est sanguis mei novi testamenti, qui pro multis effundetur.

25 Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Dei.

26 Et hymno dicto exierunt in Montem olivarum.

27 Et ait eis Iesus: *h* Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorem & dispergentur oves.

28 Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam.

29 Petrus autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego.

30 Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

31 At ille amplius loquebatur: Et si oportuerit me simul commori tibi, non te nego. Similiter autem & omnes dicebant.

32 *k* Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis: Sedete hic donec oreim.

33 Et assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem secum: & cœpit pavere, & tædere.

34 Et ait illis: Tristis est anima mea, usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate.

35 Et cum processisset paululum, procidit super terram: & orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora:

36 Et dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me, sed non quod ego volo, sed quod tu.

37 Et venit, & invenit eos dormientes. *l* Ait Petro: Simon dormis? non potuisti una hora vigilare?

38 Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro vero infirma.

39 Et iterum abiens oravit, eundem sermonem dicens.

40 Et reversus, denuò invenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid responderent ei.

41 Et venit tertio, & ait illis: Dormite jam & requiescite. Sufficit: venit hora ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

42 Surgite, eamus: ecce qui me tradet, propè est.

e Mat. 26. 20. *Luca* 22. 14. *Joan.* 13. 21.

f Psal. 40. 10. *Ador.*

1. 16. *g Mat.* 26. 26. *1. Cor.* 11. 24.

h Ioan. 16. 32. *i Zach.* 13. 7.

k Mat. 26. 36. *Luca* 22. 40.

43 Et adhuc eo loquente, venit Iudas Iscariotes unus de duodecim, & cum eo turba multa, cum gladiis & lignis, à summis sacerdotibus, & Scribæ, & senioribus.

44 Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite caute.

45 Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi: & osculatus est eum.

46 Et illi manus injecerunt in eum, & tenuerunt eum.

47 Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit servum summi sacerdotis: & arripuit illi auriculam.

48 Et respondens Iesus, ait illis: Tanquam ad latronem exitis cum gladiis & lignis comprehendere me?

49 Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. Sed ut impleantur Scripturæ.

50 Tunc discipuli ejus relinquentes eum omnes fugerunt.

51 Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum.

52 At ille rejecta sindone, nudus profugit ab eis.

53 Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem: & convenerunt omnes sacerdotes, & Scribæ seniores.

54 Petrus autem à longè secutus est eum, usque intro in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se.

55 Summi verò sacerdotes, & omne concilium quærebant adversus Iesum testimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.

56 Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum: & convenientia testimonia non erant.

57 Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant adversus eum, dicentes:

58 Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego dissolvam templum hoc manu factum: & per triduum aliud non manufactum ædificabo.

59 Et non erat conveniens testimonium illorum.

60 Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Iesum, dicens: Non respondes quidquam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his?

61 Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Christus filius Dei benedicti?

62 Iesus autem dixit illi: Ego sum: & videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli.

63 Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes?

64 Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum esse reum mortis.

65 Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cedere, & dicere ei: Prophetiza: &

ministri alapis eum cædebant.

66 Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis:

67 Et cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras.

68 At ille negavit, dicens: Neque scio, neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit.

69 Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est.

70 At ille iterum negavit: Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro: Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

71 Ille autem cœpit anathematizare, & jurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis.

72 Et statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Iesus: Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

C A P V T X V.

Iesus coram Pilato accusatus, nihil respondet: praeligitur Barrabas, & Iesus traditur crucifigendus: qui multis modis illusos à militibus, ducitur ad crucifigendum: & divisi ipsius vestimenti, inter lationes crucifixus, audit variorum jactantiam in se blasphemias: suboriuntur tenebra: & clamans Iesus Eli, acetoque potatus, cum clamore valido expirat: cujus corpus à Ioseph sepelitur.

ET confestim mane consilium facientes summi sacerdotes, cum senioribus, & Scribis, & universo concilio: vincientes Iesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.

2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Iudæorum: At ille respondens, ait illi. Tu dicis.

3 Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.

4 Pilatus autem rursus interrogavit eum, dicens: Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant.

5 Iesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus.

6 Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex victis, quemcumque petissent.

7 Erat autem qui dicebatur Barrabas, qui cum seditiosis erat victus, qui in seditione fecerat homicidium.

8 Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.

9 Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

10 Sciebat enim quod per invidiam tradissent eum summi sacerdotes.

11 Pontifices autem concitaverunt turbam ut magis Barabbam dimitteret eis.

12 Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum?

13 At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum.

14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.

15 Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum

Matth.

26.69.

Luc

22.56.

Ioann.

18.17.

Matth.

26.71.

Luc

22.59.

Ioann.

18.25.

Matth.

26.75.

Ioann.

13.38.

Matth.

26.75.

Ioann.

13.38.

Matth.

27.1.

Luc

22.66.

Ioann.

18.28.

Matth.

27.12.

Luc

23.21.

Matth.

27.22.

Luc

23.14.

Ioann.

18.40.

Matth.

27.22.

Luc

23.14.

Ioann.

18.40.

Matth.

27.22.

Luc

23.14.

Ioann.

18.40.

Matth.

27.22.

Luc

23.14.

Ioann.

18.40.

Matth.

27.22.

Luc

23.14.

Ioann.

18.40.

Matth.

27.22.

Luc

23.14.

Ioann.

18.40.

Matth.

27.22.

Luc

23.14.

Ioann.

18.40.

Iesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur.

16. Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii: & convocant totam cohortem.

27.27. 17 Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam.

19. 2. 18 Et cœperunt salutare eum: Ave rex Iudæorum.

19 Et percutiebant caput ejus arundine: & conspuiebant eum, & ponentes genua, adorabant eum.

20 Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis: & educunt illum ut crucifigerent eum.

f. Matt. 27.32. 21 Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem ejus.

22 Et perducunt illum in Golgotha locum quod est interpretatum Calvariæ locus.

23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

g. Matt. 27.35. 24 Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta ejus, mittentes sortem super eis, quis quid tolleretur.

23.34. 25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

19.23. 26 Et erat titulus causæ ejus inscriptus: REX IUDÆORVM.

27 Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium à sinistris ejus.

h. Isaiæ 53.12. 28 Et impleta est scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus est.

29 Et prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes: i Vah qui destruis templum Dei, & in tribus diebus reedificas:

30 Salvum fac te ipsum descendens de cruce.

31 Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum scribis dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.

32 Christus rex Israel descendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

33 Et facta hora sexta tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam.

k. Psal. 21. 2. 27.46. 34 Et hora nona exclamavit Iesus voce magna, dicens: k Eloi, Eloi, lamma sabachthani? quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

35 Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat.

36 Currens autem unus, & implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum.

37 Iesus autem emissâ voce magna expiravit.

38 Et velum templi scissum est in duo, à summo usque deorsum.

39 Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo Filius Dei erat.

l. Matt. 27.55. 40 Erant autem & mulieres de longè aspicientes; inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioseph mater, & Salome:

m. Luc. 2.2. 41 Et cum esset in Galilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei, & aliæ multe, quæ

simul cum eo ascenderant Ierosolymam.

42 Et cum jam sero esset factum (quâ erat parasceve, quod est ante sabbatum

43 Venit Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei, & audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.

44 Pilatus autem mirabatur si jam obisset. Et accersito centurione, interrogavit eum si jam mortuus esset.

45 Et cum cognovisset à centurione, donavit corpus Ioseph.

46 Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum involvit sindone, & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, & advolvît lapidem ad ostium monumenti.

47 Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph, aspiciebant ubi poneretur.

C A P V T XVI.

Mulieribus ad Christi monumentum obstupescens, Angelus resurrectionem ipsius annuntiat: qui primum Maria Magdalene apparet, deinde duobus discipulis in alia effigie: demum undecim recumbentibus apparet, exprobrata incredulitate, mittit eos in universo mundo prædicare ac baptizare, subjunctis signis quæ sequantur credentes, ac ita in cælum ascendit.

1. a. ET cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Iesum.

2 Et valde mane una sabbatorum, veniunt ad monumentum, orto jam sole.

3 Et dicebant ad invicem: Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti?

4 Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.

5 b. Et introeuntes in monumentum viderunt juvenem sedentem in dextris, cooperatum stola candida, & obstupuerunt.

6 Qui dicit illis: Nolite expavescere: Iesum queritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic; ecce locus ubi posuerunt eum.

7 Sed ite, dicite discipulis ejus, & Petro, quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: invaserat enim eas tremor & pavor: & nemini quidquam dixerunt: timebant enim.

9 Surgens autem mane, d. prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia.

10 Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus & fletibus.

11 Et illi audientes quia viveret, & visus esset ab ea, non crediderunt.

12. e. Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam:

13 Et illi euntes nuntiaverunt cæteris: nec illis crediderunt.

14 Novissime recumbentibus illis undecim apparuit: & exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis; quia iis, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

15 Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicare Evangelium omni creature.

16 Qui

n. Matt.

27.57.

Luc.

23.56.

Ioann.

19.38.

a. Matt.

28. 1.

Lucæ

24. 1.

Ioann.

20. 1.

b. Matt.

28. 5.

Lucæ

24. 4.

Ioann.

20. 13.

c. Supra

14. 28.

d. Ioann.

20. 16.

e. Luc.

24. 13.

16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.

17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: f In nomine meo dæmonia ejicient: linguis loquentur novis:

18 Serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & bene habebunt.

19 Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.

20 Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

SANCTVM

IESV CHRISTI

EVANGELIVM

SECUNDVM

LVCAM.

CAPVT I.

Zacharia sacerdoti annuntiat Gabriel Ioannis conceptum ex Elizabeth sterili; qui Angelo non credens mutus efficitur: idemque Gabriel Maria annuntiat conceptum Iesus filii Dei de Spiritu sancto: ad Maria salutationem Ioannes exultat in utero, & Elizabeth prophetat, ipsaque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantans: in nati Ioannis circumcissione, Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

1 **Q**uoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis completa sunt rerum:

2 Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis:

3 Visum est mihi, affecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile,

4 Ut cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

5 Fuit in diebus Herodis, regis Iudææ, sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia; & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen ejus Elisabeth.

6 Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & justificationibus Domini sine querela,

7 Et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis.

8 Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum,

9 Secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiti ut incensum poneret, ingressus in templum Domini:

10 Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi.

11 Apparuit autem illi Angelus Domini, stans à dextris altaris incensi.

12 Et Zacharias turbatus est videns,

& timor irruit super eum.

13 Ait autem ad illum Angelus: ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: & uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Ioannem:

14 Et erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt:

15 Erit enim magnus coram Domino: & vinum & siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ:

16 Et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum.

17 Et ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ: ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam justorum, parare Domino plebem perfectam.

18 Et dixit Zacharia ad Angelum: Vnde hoc faciam: ego enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis.

19 Et respondens Angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum: & missus sum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.

20 Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, usque in diem quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo.

21 Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quod tardaret ipse in templo.

22 Egressus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permansit mutus.

23 Et factum est, ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam:

24 Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor ejus, & occultabat se mensibus quinque, dicens:

25 Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

26 In mense autem sexto, missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ cui nomen Nazareth,

27 Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David, & nomen virginis Maria.

28 Et ingressus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.

29 Quæ cum audisset, turbata est in sermone ejus, & cogitabat qualis esset ista salutaris.

30 Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum:

31 Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Iesum.

32 Hic erit magnus, & Filius Altissimi, vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus: & regnabit in domo Jacob in æternum,

33 Et regni ejus non erit finis.

34 Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?

35 Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, & visus

ius Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nasceretur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.

36 Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis:

37 Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.

38 Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, & discessit ab illa Angelus.

39 Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione, in civitatem Iuda:

40 Et intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elisabeth.

41 Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans in utero ejus: & repleta est Spiritu sancto Elisabeth:

42 Et exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

43 Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?

44 Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

45 Et beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.

46 Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum:

47 Et exultavit spiritus meus in Deo saluari meo.

48 Quia respexit humilitatem ancillæ suæ ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

49 Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen ejus.

50 Et misericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum.

51 Fecit potentiam in g brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui.

52 Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles.

53 h Esurientes implevit bonis: & divites dimisit inanes.

54 Suscepit Israël puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.

55 Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini ejus in sæcula.

56 Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reversa est in domum suam.

57 Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium.

58 Et audierunt vicini & cognati ejus, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.

59 Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam.

60 Et respondens mater ejus, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes.

61 Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.

62 Innuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum.

63 Et postulans pugillarem scripsit, k dicens: Ioannes est nomen ejus. Et mirati sunt universi.

64 Apertum est autem illico os ejus, & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.

65 Et factus est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia montana Iudææ divulgabantur omnia verba hæc:

66 Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes, Quis putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

67 Et Zacharias pater ejus repletus est Spiritu sancto: & prophetavit dicens:

68 l Benedictus Dominus Deus Israël: quia visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ?

69 Et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui.

70 m Sicut locutus est per os sanctorum, quia à sæculo sunt, prophetarum ejus:

71 Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos:

72 Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti.

73 n Iusjurandum, quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis,

74 Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi.

75 In sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.

76 Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: præbis enim ante faciem Domini parare vias ejus:

77 o Ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum:

78 Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitavit nos, p oriens ex alto:

79 Illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

80 Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu: & erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israël.

C A P V T II.

Ex Augusti decreto Ioseph cum Maria ascendit in Bethlehemi, ubi illa peperit Salvatorem, cujus natiuitate ab Angelo audita, pastores festini veniunt illum visuri: puer circumcissus vocatur Iesus: quem post dies purificationis in Ierusalem delatum ut Domino sisteretur, Simeon senex benedixit, ac de matris in passione doloribus prophetas, Annaque prophetissa vetula Domino confitetur: Iesus duodecim annorum plenus sapientia & gratia, perditus à parentibus, in medio doctorum invenitur, descenditque Nazareth factus illis subditus.

1 Factum est autem in diebus illis, exiit Edictum à Cesare Augusto, ut describeretur universus orbis.

2 Hæc descriptio prima facta est à præfide Syriæ Cyrino:

3 Et ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem.

4 Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudæam in civitatem David, quæ vocatur à Bethlehemi: eo quod esset de domo & familia David,

5 Ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante.

6 Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret.

g Isaia
51. 9.
Psal.
32. 10.
b³ Psal.
33. 11.
I. Reg.
2. 5.
i Isaia
41. 8.
Psal.
131.
11.
Genes.
17. 9.
e 22.
16.

k Supr.
13.

l Psal.
73. 12.
e 131.

17.
m Iere.

23. 6.
e 30.

10.

n Gro.
22. 16.

Jerem.
31. 33.

Heb. 6.
13. 17.

o Mal.
4. 5.

Sup. 17.

p Zac.
3. 9.
Mal. 4.
20.

a Mich.
5. 2.
Mat.
2. 6.

7 Et peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio: quia non erat eis locus in dormitorio.

8 Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.

9 Et ecce Angelus Domini stetit juxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno.

10 Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo:

11 Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David.

12 Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.

13 Et subito facta est cum Angelo multitudo militum cælestis, laudantium Deum, & dicentium:

14 Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

15 Et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli in cælum: pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethlehém, & videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis.

16 Et venerunt festinantes: & invenerunt Mariam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio.

17 Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc.

18 Et omnes, qui audierunt mirati sunt: & de his, quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos.

19 Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.

20 Et reversi sunt pastores glorificantes & laudantes Deum, in omnibus quæ audierant & viderant, sicut dictum est ad illos.

21 Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer: vocatum est nomen ejus: Iesus, quod vocatum est ab Angelo prius quam in utero conciperetur.

22 Et postquam impleti sunt dies purificationis ejus secundum legem Moyse, tulerunt illum in Ierusalem, ut sisterent eum Domino.

23 Sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur.

24 Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

25 Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste justus & timoratus, expectans consolationem Israël, & Spiritus sanctus erat in eo.

26 Et responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.

27 Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo:

28 Et ipse accepit eum in ulnas suas, & benedixit Deum, & dixit:

29 Hunc dimittis servum tuum Domine,

secundum verbum tuum in pace.

30 Quia viderunt oculi mei salutare tuum,

31 Quod parasti ante faciem omnium populorum:

32 Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël.

33 Et erat pater ejus & mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo.

34 Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël: & in signum, cui contradicetur:

35 Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

36 Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua.

37 Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, jejuniis & obsecrationibus serviens nocte ac die.

38 Et hæc ipsa hora superveniens, confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israël.

39 Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth.

40 Puer autem crescebat, & confortabatur, plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo.

41 Et ibant parentes ejus per omnes annos in Ierusalem, in die solemni Paschæ.

42 Et cum factus esset annorum duodecim, ascendit illis Ierosolymam secundum consuetudinem diei festi,

43 Consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognoverunt parentes ejus.

44 Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos, & notos.

45 Et non invenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.

46 Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

47 Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, super prudentia & responsis ejus.

48 Et videntes admirati sunt: Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

49 Et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis: nesciebatis quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse?

50 Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.

51 Et descendit cum eis: & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo.

52 Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate & gratia apud Deum & homines.

CAPITULUM III.

Ioannes mittitur à Domino impleturus suam predicationem Isaiaë: & turbis publicanis &

ac militibus dat consilium, dicens quid singulos facere oporteat, testaturque Christi excellentiam & baptismus ipsius: super quem ab ipso baptizatum descendit columba, & vox patris auditur: textiturque ejus genealogia à Josephusque ad Adam ascendens.

1 Anno autem quindicesimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, terrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus terrarcha Ituræ, & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ terrarcha.

2 Sub principibus sacerdotum Anna & Caïpha: factum est verbum Domini super Ioannem, Zachariæ filium, in deserto.

3 & venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum.

4 Sicut scriptum est in Libro sermonum Isaïæ prophetæ: c Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus:

5 Omnis vallis implebitur: & omnis mons, & Collis humiliabitur: & erunt prava in directa, & aspera in vias planas:

6 Et videbit omnis caro salutare Dei.

7 Dicebat ergo ad turbas quæ exhibant ut baptizarentur ab ipso: d Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira?

8 Facite ergo fructus dignos poenitentiae, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.

9 Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

10 Et interrogabant eum turbæ dicentes: Quid ergo faciemus?

11 Respondens autem dicebat illis: e Qui habet duas tunicas, det non habenti, & qui habet escas, similiter faciat.

12 Venerunt autem & publicani ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus?

13 At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quod constitutum est vobis, faciatis.

14 Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? & ait illis: Neminem concutatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris.

15 Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse esset Christus:

16 Respondit Ioannes, dicens omnibus: f Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus: g ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni:

17 Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

18 Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

19 h Herodes autem terrarcha cum corripere ab illo de Herodiade uxore fratris sui, & de omnibus malis quæ fecit Herodes,

20 Adjecit & hoc super omnia, &

inclusit Ioannem in carcere.

21 Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orante, apertum est cælum:

22 Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de cælo facta est: k Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.

23 Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Ioseph qui fuit Heli, qui fuit Mahat,

24 Qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph,

25 Qui fuit Mathathias, qui fuit Amos, qui fuit Nahû, qui fuit Hefsi, qui fuit Nagge.

26 Qui fuit Mahath, qui fuit Mathathias, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda.

27 Qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,

28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit colan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,

29 Qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Mahat, qui fuit Levi,

30 Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliakim,

31 Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mahatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

32 Qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson,

33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Efron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ,

34 Qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,

35 Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,

36 Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech,

37 Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleël, qui fuit Cainan,

38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

C A P V T I V.

Iesus post jejunium quadraginta dierum ac devictas satana tentationes, in synagoga Nazareth legis factam de se Isaïa prophetiam; dicitque prophetam non esse acceptum in patria propria, qui propter volunt eum de monte precipitare: eiecit in Capharnaum demonium, sanatque socrum Simonis, & plures alios à variis languoribus, ac demonia eiecit.

1 Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus est à Iordane: & agebatur à Spiritu in desertum,

2 Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: & consummatis illis esuriit.

3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.

4 Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est: b Quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei.

5 Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis,

6 Et ait illi: Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt; & cui volo do illa.

7 Tu ergo si adoraveris coram me erunt tua omnia.

8 Et respondens Iesus, dixit illi: Scri-
ptum est: Dominum Deum tuum adorabis,
& illi soli servies.

9 Et duxit illum in Ierusalem, & statuit
eum super pinnam templi, & dixit illi: Si
filius Dei es mitte te hinc deorsum.

10 & Scriptum est enim quod Angelis suis
mandavit de te, ut conservent te:

11 Et quia in manibus tollent te, ne forte
offendas ad lapidem pedem tuum.

12 Et respondens Iesus, ait illi: Dictum est:
Non tentabis Dominum Deum tuum.

13 Et consummata omni tentatione dia-
bolus recessit ab illo, usque ad tempus.

14 & Et regressus est Iesus in virtute Spiri-
tus in Galilæam, & fama exiit per univer-
sam regionem de illo.

15 Et ipse docebat in synagogis eorum,
& magnificabatur ab omnibus.

16 & Et venit Nazareth, ubi erat nutri-
tus & intravit secundum consuetudinem
suam die sabbati in synagogam, & surge-
xit legere.

17 Et traditus est illi Liber Isaïæ prophe-
tæ. Et ut revolvit librum, invenit locum
ubi scriptum erat:

18 Spiritus Domini super me: propter
quod unxit me, evangelizare pauperibus
misit me, sanare contritos corde:

19 Prædicare captivis remissionem, &
cæcis visum, dimittere contractos in remis-
sionem, prædicare annum Domini acce-
ptum & diem retributionis.

20 Et cum plicasset librum, reddidit mi-
nistro, & sedit. Et omnium in synagoga
oculi erant intendentes in eum.

21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia
hodie impleta est hæc scriptura in auribus
vestris.

22 Et omnes testimonium illi dabant &
mirabantur in verbis gratiæ, quæ procede-
bant de ore ipsius, & dicebant: Nonne
hic est filius Ioseph?

23 Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc
similitudinem Medice cura te ipsum: quan-
ta audivimus facta in Capharnaum, fac &
hic in patria tua.

24 Ait autem: Amen dico vobis, quia
nemo propheta acceptus est in patria sua.

25 In veritate dico vobis, & multæ viduæ
erant in diebus Eliæ in Israël, quando clau-
sum est cælum annis tribus, & mensibus
sex; cum facta esset fames magna in omni
terra:

26 Et ad nullam illarum missus est Elias,
nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem vi-
duam.

27 & Et multi leprosi erant in Israël sub
Elisæo propheta: & nemo eorum munda-
tus est nisi Naaman Syrus.

28 Et repleti sunt omnes in synagoga ira,
hæc audientes.

29 Et surrexerunt, & eiecerunt illum ex-
tra civitatē, & duxerunt illum usque ad su-
percilium montis, super quem civitas illo-
rum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

30 Ipse autem transiens per medium illo-
rum, ibat.

31 & Et descendit in Capharnaum civita-
tem Galilææ, ibique docebat illos sabbatis.

32 Et stupebant in doctrina ejus, quia in
potestate erat sermo ipsius.

33 & Et in synagoga erat homo habens
dæmonium immundum, & exclamavit vo-
ce magna.

34 Dicens: Sine, quid nobis, & tibi Iesu
Nazarene? venisti perdere nos? scio te quis
sis, Sanctus Dei.

35 Et increpavit illum Iesus, dicens:
Obmutesce, & exi ab eo. Et cum projecisset
illum dæmonium in medium, exiit ab illo,
nihilque illum nocuit.

36 Et factus est pavor in omnibus, & col-
loquebantur ad invicem, dicentes: Quod
est hoc verbum, quia in potestate & virtute
imperat immondis spiritibus, & exeunt?

37 Et divulgabatur fama de illo in om-
nem locum regionis.

38 Surgens autem Iesus de synagoga, in-
troivit in domum Simonis: & Socrus autem
Simonis tenebatur magnis febribus: & ro-
gaverunt illum pro ea.

39 Et stans super illam, imperavit febrī:
& dimisit illam. Et continuo surgens mini-
strabat illis.

40 Cum autem sol occidisset, omnes qui
habebant infirmos variis languoribus, du-
cebant illos ad eum. At ille singulis manus
imponens, curabat eos.

41 & Exhibant autem dæmonia à multis,
clamantia & dicentia: Quia tu es filius Dei:
& increpans non sinebat ea loqui, quia scie-
bant ipsum esse Christum.

42 Facta autem die egressus ibat in deser-
tum locum, & turbæ requirebant eum, &
venerunt usque ad ipsum: & detinebant il-
lum ne discederet ab eis.

43 Quibus ille ait: Quia & aliis civita-
tibus oportet me evangelizare regnum Dei:
quia ideo missus sum.

44 Et erat prædicans in synagogis Ga-
lilææ.

C A P V T V.

Vbi de navicula Petri docuisset, ille laxato ipse
jussu reti conclusit copiosam piscium multitudinem:
curatum leprosum mittit ad sacerdotes: paralitico,
remissis primum peccatis, jubet ut lectum suum tol-
lat: discumbens cum levi, quem ex telonio vocave-
rat, causam dat murmurantibus Phariseis, quare
cum peccatoribus conversetur, & cur ipsius disci-
puli non jejunent.

1 Factum est autem, cum turbæ irruer-
ent in eum, ut audirent verbum Dei,
ipse stabat secus stagnum Genesareth.

2 & Et vidit duas naves stantes secus sta-
gnum: piscatores autem descenderant &
lavabant retia.

3 Ascendens autem in unam navim, quæ
erat Simonis, rogavit eum à terra reducere
pusillum. Et sedens docebat de navicula
turbas.

4 Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simo-
nem: Duc in altum, & laxate retia vestra
in capturam.

5 Et respondens Simon, dixit illi: Præce-
ptor, per totam noctem laborantes, nihil ce-
pimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

6 Et cum hoc fecissent, concluderunt

piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum.

7 Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut penè mergerentur.

8 Quod cum videret Simon Petrus, proci- dit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine.

9 Stupor enim circumdederat eum, & om- nes qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant:

10 Similiter autem Iacobum & Ioannem, filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Noli timere; ex hoc jam homines eris capiens.

11 Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum.

Matth. 12 *b* Et factum est, cum esset in una civi-
2. tatum, & ecce vir plenus lepra, & videns
Marc. Iesum & procidens in faciem, rogavit eum,
8.49. dicens: Domine, si vis potes me mundare.

13 Et extendens manum, tetigit eum di- cens: Volo: Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.

Levit. 14 Et ipse præcepit illi ut nemini diceret:
24.4. sed, Vade, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tua, & sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.

15 Perambulabat autem magis sermo de illo: & conveniebant turbae multae ut audi- rent, & curarentur ab infirmitatibus suis.

16 Ipse autem secedebat in desertum, & orabat.

17 Et factum est in una dierum, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, & Iudææ, & Ierusa- lem: & virtus Domini erat ad sanandum eos.

Matth. 18 *d* Et ecce viri portantes in lecto homi-
9. 2. nem qui erat paralyticus: & quærebant eum
Marc. inferre, & ponere ante eum.

2. 3. 19 Et non inventes qua parte illum in-
ferrent præ turba, ascenderunt supra te-
ctum: & per tegulas summisserunt eum cum
lecto in medium ante Iesum.

20 Quorum fidem ut vidit, dixit, Homo remittuntur tibi peccata tua.

21 Et cœperunt cogitare Scribæ & Phari- sæi, dicens: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere pecca- ta, nisi solus Deus?

22 Ut cognovit autem Iesus cogita- tiones eorum, respondens dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris?

23 Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge, & ambula?

24 Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi pecca- ta: (ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

25 Et confestim confurgens coram illis, eulit lectum, in quo jacebat: & abiit in do- mum suam magnificans Deum.

26 Et stupor apprehendit omnes, & ma- gnificabant Deum. Et repleti sunt timore, di- centes: Quia vidimus mirabilia hodie.

Matth. 27 *e* Post hæc exiit, & vidit pu-
9. 9. blicanum nomine Levi, sedentem ad Te-

lonium, & ait illi: Sequere me.

28 Et relictis omnibus, surgens secutus est eum. *Marc.* 2. 14

29 Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua: & erat turba multa publica- norum, & aliorum, qui cum illis erant dis- cumbentes.

30 *f* Et murmurabant Pharisei & Scribæ eorum, dicentes ad discipulos ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis? *f Marc.* 2. 16

31 Et respondens Iesus, dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent.

32 Non veni vocare justos, sed peccato- res ad poenitentiam.

33 At illi dixerunt ad eum: Quare disci- puli Ioannis jejunt frequenter, & obse- crationes faciunt, similiter & Phariseorum; tui autem edunt & bibunt?

34 Quibus ipse ait: Numquid potestis fi- lios sponsi, dum cum illis est sponsus, fa- cere jejulare?

35 Venient autem dies: cum ablatu fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in il- lis diebus.

36 Dicebat autem & similitudinem ad il- los: Quia nemo commissuram à novo ve- stimen o immitit in vestimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commissura à novo.

37 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum no- vum utres, & ipsum effundetur, & utres peribunt.

38 Sed vinum novum in utres novos mit- tendum est, & utraque conservantur.

39 Et nemo bibens vetus, statim vult novum, dicit enim: Vetus melius est.

C A P V T VI.

Discipulos spicas sabbato vellentes excusat, alia- que sabbato manum curas aridas: electos duode- cim nominat Apostolos, & cum illis ac multitudine copiosa stans in loco campestri docet beatitudines aliaque consilia ac precepta evangelica: de fructu in oculo fratris, & arbore bona ac mala ex fructu dignoscenda: audiens Christi verba cui comparetur si ea opere compleat, & cui si non compleat.

1 *a* **F**actum est autem in sabbato secun-
do, primo, cum transiret per fara, vellebant discipuli ejus spicas, & mandu- cabant confricantes manibus. *a Marc.* 12. 1.

2 Quidam autem Phariseorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet in sab- batis? *Marc.* 2. 23

3 Et respondens Iesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod fecit David, cum esurisset ipse, & qui cum illo erant:

4 *b* Quomodo intravit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & mandu- cavit, & dedit his qui cum ipso erant: quos non licet manducare nisi tantum sa- cerdotibus? *b 1 Reg.* 21. 6.

5 Et dicebat illis: Quia Dominus est Fi- lius hominis, etiam sabbati. *c Levit.* 24. 9.

6 Factum est autem & in alio sabbato, ut intraret in synagogam, & doceret. *d d Marc.* 29. 33. *12. 10.* Et erat ibi homo, & manus ejus dextera erat arida. *Marc.* 3. 1.

7 Observabant autem Scribæ & Pharisei,

Et in sabbato curaret : ut invenirent unde accusarent eum.

8 Ipse vero sciebat cogitationes eorum : & ait homini , qui habebat manum aridam : Surge , & sta in medium . Et surgens stetit .

9 Ait autem ad illos Iesus : Interrogo vos , si licet sabbatis benefacere , an male ; animam salvam facere , an perdere ?

10 Et circumspexit omnibus dixit homini : Extende manum tuam . Et extendit : & restituta est manus ejus .

11 Ipsi autem repleti sunt insipientia , & colloquebantur ad invicem , quidnam facerent Iesu .

12 Factum est autem in illis diebus , exiit in montem orare , & erat pernoctans in oratione Dei .

13 *Matth.* Et cum dies factus esset , vocavit discipulos suos : & elegit duodecim ex ipsis (quos & Apostolos nominavit .)

14 *Matth.* Simonem , quem cognominavit Petrum & Andream fratrem ejus , Iacobum , & Ioannem , Philippum , & Bartholomæum ,

15 Matthæum , & Thomam , Iacobum Alphæi , & Simonem , qui vocatur Zelotes ,

16 Et Iudam Iacobi , & Iudam Iscariotem , qui fuit proditor .

17 Et descendens cum illis , stetit in loco campestri , & turba discipulorum ejus , & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa , & Ierusalem , & maritima , & Tyri , & Sydonis ,

18 Qui venerant ut audirent eum , & sanarentur à languoribus suis . Et qui vexabantur à spiritibus immundis , curabantur .

19 Et omnis turba quærebat eum tangere : quia virtus de illo exibat , & sanabat omnes .

20 *Matth.* Et ipse elevatis oculis in discipulos suos dicebat : Beati pauperes : quia vestrum est regnum Dei .

21 *Matth.* Beati , qui nunc esuritis : quia saturabimini . Beati , qui nunc fletis , quia ridebitis .

22 Beati eritis cum vos oderint homines , & cum separaverint vos , & exprobraverint , & ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter Filium hominis .

23 Gaudete in illa die , & exultate : ecce enim merces vestra multa est in celo : secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum .

24 Verumtamen vobis divitiis , quia habetis consolationem vestram .

25 *Amos* Vobis , qui saturati estis : quia esurietis . Vobis , qui ridetis nunc : quia lugebitis & flebitis .

26 *Isaia* Vobis cum benedixerint vobis homines : secundum hæc enim faciebant pseudoprophetae patres eorum .

27 Sed vobis dico , qui auditis : Diligite inimicos vestros , benefacite his qui oderunt vos .

28 Benedicite maledicentibus vobis , & orate pro calumniantibus vos .

29 *Matth.* Et qui te percutit in maxillam , præbe & alteram . Et ab eo , qui aufert tibi vestimentum , etiam tunicam noli prohibere .

30 *Matth.* Omni autem petenti te , tribue : & qui aufert quæ tua sunt , ne repetas .

31 Et prout vultis ut faciant vobis homines , & vos facite illis similiter .

32 Et si diligitis eos , qui vos diligunt , quæ vobis est gratia ? nam & peccatores diligentes se diligunt .

33 Et si benefeceritis his , qui vobis benefaciunt , quæ vobis est gratia ? siquidem & peccatores hoc faciunt .

34 Et si mutuum dederitis his , à quibus speratis recipere , quæ gratia est vobis ? nam & peccatores peccatoribus foenerantur , ut recipiant æqualia .

35 Verumtamen diligite inimicos vestros : benefacite , & mutuum date , nihil inde sperantes : & erit merces vestra multa , & eritis filii Altissimi , quia ipse benignus est super ingratos & malos .

36 Estote ergo misericordes , sicut & Pater vester misericors est .

37 Nolite iudicare , & non iudicabimini : nolite condemnare , & non condemnabimini . Dimitte , & dimitte mini .

38 Date , & dabitur vobis : mensuram bonam , & confertam , & coagitatam , & superfluentem , dabunt in sinum vestrum . Eadem quippe mensura , qua mensi fueritis , remetietur vobis .

39 Dicebat autem illis & similitudinem : Numquid potest cæcus cæcum ducere ? nonne ambo in foveam cadunt ?

40 Non est discipulus super magistrum : perfectus autem omnis erit , si sit sicut magister ejus .

41 Quid autem vides festucam in oculo fratris tui , trabem autem , quæ in oculo tuo est , non consideras ?

42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo : Frater , sine ejiciam festucam de oculo tuo : ipse in oculo tuo trabem non videns ? Hypocrite ejice primum trabem de oculo tuo : & tunc perspicies ut educaas festucam de oculo fratris tui .

43 Non est enim arbor bona , quæ facit fructus malos : neque arbor mala , faciens fructum bonum .

44 Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur . Neque enim de spinis colligunt ficus : neque de rubo vindemiant uvam .

45 Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum : & malus homo de malo thesauro profert malum . Ex abundantia enim cordis os loquitur .

46 Quid autem vocatis me Domine , Domine : & non facitis quæ dico ?

47 Omnis qui venit ad me , & audit sermones meos , & facit eos : ostendam vobis cui similis sit :

48 Similis est homini ædificanti domum , qui fodit in alium , & posuit fundamentum super petram : inundatione autem facta , illisum est flumen domui illi , & non potuit eam movere : fundata enim erat super petram .

49 Qui autem audit , & non facit : similis est homini ædificanti domum suam super terram sine fundamento : in quam illisus est fluvius , & continuo cecidit : & facta est ruina domus illius magna .

*Admiratus Centurionis fidem, absens sanat illius
servum : juxta portam civitatis Naim filium uni-
cum vidua resuscitat : coram discipulis Joannis
Baptista per eos interrogantis an esset qui venturus
erat, multa edidit signa : illisque abeuntibus Ioan-
nem plurimum extollit : Iudeis nec Joannis nec
Christi vita placuit, quos pueris invicem in foro
acclamantibus assimilat : a peccatrice muliere pe-
des inunctus, respondet Simoni ob hoc murmuranti,
proposita ad hoc parabola duorum debitorum, &
remissis mulieri peccatis.*

Mat. 1. 5. **C**um autem impleisset omnia verba
sua in aures plebis, intravit Ca-
pharnaum.

2 Centurionis autem cujusdam servus ma-
le habens erat moriturus : qui illi erat pre-
tiosus.

3 Et cum audisset de Iesu, misit ad eum se-
niores Iudeorum, rogans eum ut veniret,
& salvaret servum ejus.

4 At illi cum venissent ad Iesum, roga-
bant eum solliciti, dicentes ei : Quia di-
gnus est ut hoc illi præstes.

5 Diligit enim gentem nostram : & syna-
gogam ipse ædificavit nobis.

Mat. 8. 2. 6 Iesus autem ibat cum illis. Et cum jam
non longè esset à domo, misit ad eum
Centurio amicos, dicens : 6 Domine noli
vexari : Non enim sum dignus ut sub te-
ctum meum intres :

7 Propter quod & meipsum non sum di-
gnum arbitratus ut venirem ad te : sed dic
verbo, & sanabitur puer meus.

8 Nam & ego homo sum sub potestate
constitutus, habens sub me milites : & dico
huic vade, & vadit : & alii veni, & venit :
& servo meo, fac hoc, & facit.

9 Quo audito Iesus miratus est : & conver-
sus sequentibus se turbis, dixit : Amen dico
vobis, nec in Israel tantam fidem inveni.

10 Et reversi, qui missi fuerant, domum, in-
venerunt servum, qui languerat, sanum,

11 Et factum est : deinceps ibat in civita-
tem, quæ vocatur Naim : & ibant cum eo
discipuli ejus, & turba copiosa.

12 Cum autem appropinquaret portæ ci-
vitatis : ecce defunctus efferebatur filius
unicus matris suæ : & hæc vidua erat : &
turba civitatis multa cum illa.

13 Quamcum vidisset Dominus, misericor-
dia motus super eam, dixit illi : Noli flere.

14 Et accessit & tetigit loculum. (Hi au-
tem, qui portabant, steterunt) Et ait : Ado-
lescens, tibi dico, surge.

Infr. 24. 19. 19. **E**t recedit qui erat mortuus : & cœpit
loqui. Et dedit illum matri suæ.

16 Accepit autem omnes timor : & magni-
ficabant Deum, dicentes : Quia propheta
magnus surrexit in nobis : & quia Deus vi-
sitravit plebem suam.

17 Et erexit hic sermo in universam Iu-
deam de eo, & in omnem circa regionem.

18 Et nuntiaverunt Joanni discipuli ejus
de omnibus his.

Mat. 11. 2. **E**t convocavit duos de discipulis suis
Joannes, & misit ad Iesum, dicens : Tu es
qui venturus es, an alium expectamus ?

20 Cū n autem venissent ad eum viri, di-
xerunt : Joannes Baptista misit nos ad te

dicens : Tu es, qui venturus es, an alium
expectamus ?

21 (In ipsa autem hora multos curavit à
languoribus, & plagis, & spiritibus malis,
& cæcis multis donavit visum.)

22 Et respondens, dixit illis : Euntes re-
nuntiate Joanni quæ audistis, & vidistis :
Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi
mundantur, sardi audiunt, mortui resurgunt,
pauperes evangelizantur.

23 Et beatus est quicumque non fuerit
scandalizatus in me.

24 Et cum discessissent nuntii Joannis,
cœpit de Joanne dicere ad turbas : Quid
existis in desertum videre ? arundinem
vento agitatam ?

25 Sed quid existis videre ? hominem
mollibus vestimentis indutum ? Ecce qui in
veste pretiosa sunt & deliciis, in domibus
regum sunt.

26 Sed quid existis videre ? prophetam ? Uti-
que dico vobis, & plusquam Prophetam :

27 f Hic est, de quo scriptum est : Ecce
mitto Angelum meum ante faciem tuam,
qui præparabit viam tuam ante te,

28 Dico enim vobis : Major inter natos
mulierum propheta Joanne Baptista nemo
est : qui autem minor est in regno Dei,
major est illo.

29 Et omnis populus audiens & publicani,
justificaverunt Deum, baptizati baptismo
Joannis.

30 Pharisei autem, & legis periti consi-
lium Dei spreverunt in semetipsos, non ba-
ptizati ab eo.

31 Ait autem Dominus : g Cui ergo simi-
les dicam homines generationis hujus ? &
cui similes sunt ?

32 Similes sunt pueris sedentibus in foro,
& loquentibus ad invicem, & dicentibus :
Cantavimus vobis tibiis, & non saltastis :
lamentavimus, & non plorastis.

33 h Venit enim Joannes Baptista, neque
manducans panem, neque bibens vinum, &
dicitis : Dæmonium habet.

34 Venit filius hominis manducans, &
bibens, & dicitis : Ecce homo devorator,
& bibens vinum, amicus publicanorum, &
peccatorum.

35 Et Iustificata est sapientia ab omnibus
filiis suis.

36 Rogabat autem illum quidam de
Phariseis ut manducaret cum illo. Et in-
gressus domum Pharisei discubuit.

37 i Et ecce mulier, quæ erat in civitate
peccatrix, ut cognovit quod accubuisset
in domo Pharisei, attulit alabastrum
unguenti.

38 Et stans retro secus pedes ejus, lacry-
mis cœpit rigare pedes ejus, & capillis ca-
pitis suis tergebat, & osculabatur pedes
ejus, & unguento unguebat.

39 Videns autem Phariseus, qui vocave-
rat eum ait intra se dicens : Hic si esset pro-
pheta, sciret utique, quæ, & qualis est mu-
lier quæ tangit eum : quia peccatrix est.

40 Et respondens Iesus, dixit ad illum :
Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille
ait : Magister, dic.

41 Duo debitores erant cuidam genera-
tori :

Isaia
35. 8.

Mat.
3. 1.
Matth.
11. 10.
Marc.
1. 2.

Matth.
11. 16.

Matth.
3. 4.
Marc.
1. 6.

Matth.
26. 7.
Marc.
14. 3.

Joann.
12. 3.

toti : unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit ?

43 Respondens Simon dixit : *Æstimo quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei : Recte iudicasti.*

44 Et conversus ad mulierem, dixit Simoni : Vides hanc mulierem ? intravi in domum tuam : aquam pedibus meis non dedisti : hæc autem lacrymis rigavit pedes meos & capillis suis terxit.

45 Osculum mihi non dedisti : hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos.

46 Oleo caput meum non unxisti : hæc autem unguento unxit pedes meos.

47 Propter quod dico tibi : Remittentur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Matth. 9.2. 48 Dixit autem ad illam : k Remittuntur tibi peccata.

49 Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se : Quis est hic, qui etiam peccata dimittit ?

50 Dixit autem ad mulierem : Fides tua te salvam fecit : Vade in pace.

C A P V T V I I I.

Parabolam de seminante proponit, ac discipulis interpretatur : nihil occultum quod non manifestetur : quos dicat suam esse matrem, suosque fratres : in mari à summo excitatus, ventum increpat : demoniacum ferocissimum à demonum legione liberat, permittens demonibus ut in porcos introeant : tacta fimbria vestimenti ejus mulier à fluxu sanguinis curatur, & filia laici archisynagogi verbo ipsius resuscitatur.

1 **E**T factum est deinceps, & ipse iter faciebat per civitatem, & castella, prædicans & evangelizans regnum Dei : & duodecim cum illo,

a Mat. 16. 9. 2 Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à spiritibus malignis, & infirmitatibus : a Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua septem demonia exierant,

3 Et Ioanna uxor Chusæ procuratoris Herodis, Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.

4 Cum autem turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem :

b Mat. 13. 3. 5 *Mat. 13. 3.* *Marc. 4. 3.* b Exiit qui seminat, seminare semen suum : & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud.

6 Et aliud cecidit supra petram : & natum aruit, quia non habebat humorem.

7 Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.

8 Et aliud cecidit in terram bonam : & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat : Qui habet aures audiendi audiat.

9 Interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola.

a Isai. 6. 9. 10 Quibus ipse dixit : Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis : c ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

11 Est autem hæc parabola : Semen est verbum Dei.

12 Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt ; deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.

13 Nam qui supra petram : qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum & hi radices non habent : quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

14 Quod autem in spinas cecidit : hi sunt, qui audierunt, & à sollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes, suffocantur, & non referunt fructum.

15 Quod autem in bonam terram : hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

16 d Nemo autem lucernam accedens, d operit eam vase, aut subtus lectum ponit : sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

17 e Non est enim occultum, quod non manifestetur : nec absconditum, quod non cognoscatur, & in palam veniat.

18 f Videte ergo quomodo audiat. Qui enim habet, dabitur illi : & quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

19 g Venerunt autem ad illum mater & fratres ejus, & non poterant audire eum præ turba.

20 Et nuntiatum est illi : Mater tua, & fratres tui stant foris, volentes te videre.

21 Qui respondens, dixit ad eos : Mater mea, & fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

22 h Factum est autem in una dierum : & ipse ascendit in naviculam, & discipuli ejus : & ait ad illos : Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt.

23 Et navigantibus illis, obdormivit, & descendit procella venti in stagnum, & complebantur, & periclitabantur.

24 Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes : Præceptor, perimus. At ille surgens, increpavit ventum, & tempestatem aquæ, & cessavit : & facta est tranquillitas.

25 Dixit autem illis : Vbi est fides vestra ? Qui timentes, mirati sunt ad invicem, dicentes : Quis putas hic est, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei ?

26 Et navigaverunt ad regionem Gerasænorum, quæ est contra Galilæam.

27 Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat demonium jam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

28 Is, ut vidit Iesum, procidit ante illum : & exclamans voce magna dixit : Quid mihi, & tibi est Iesu Fili Dei Altissimi ? obsecro te, ne me torqueas.

29 Præcipiebat eum spiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vincebatur carne is & compedibus custoditus & ruptis vinculis agebatur à demonio in desertis.

30 Interrogavit autem illum Iesus

Matth. 13. 14. Marc. 4. 12. Ioann. 12. 40. Act. 28. 26. Rom. 11. 8.

d Mat. 5. 15. Marc. 4. 21. e Mat. 10. 26. Marc. 4. 22. f Mat. 13. 12. Marc. 4. 25. g Mat. 12. 46. Marc. 3. 32. h Mat. 8. 23. Marc. 4. 36.

dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

31 Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis.

33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præcepsum in stagnum & suffocatus est.

34 Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in villas.

35 Exierunt autem videre quod factum est, & venerunt ad Iesum: & invenerunt hominem sedentem, à quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana mentem, ad pedes eius, & timuerunt.

36 Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo sanus factus esset à legione:

37 Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim, reversus est.

38 Et rogabat illum vir, à quo dæmonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus, dicens:

39 Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Iesus.

40 Factum est autem cum redisset Iesus, excepit illum turba: erant enim omnes expectantes eum.

41 Et ecce venit vir, cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in domum eius.

42 Quia unica filia erat ei fere annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

43 Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari:

44 Accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius: & confestim stetit fluxus sanguinis eius.

45 Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?

46 Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis: nam ego novi virtutem de me exiisse.

47 Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam causam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit.

48 At ipse dixit ei: Filia, fides tua salvam te fecit: vade in pace.

49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum.

50 Iesus autem, audito hoc verbo, respon-

dit patri puellæ: Noli timere, crede tantum, & salva erit.

51 Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem & matrem puellæ.

52 Flebant autem omnes & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit.

53 Et deridebant eum, sciens quod mortua esset.

54 Ipse autem tenens manum eius clamavit, dicens: Puella, surge.

55 Et reversus est spiritus eius, & surrexit continuo. Et iussit illi dari manducare.

56 Et stupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

C A P V T IX.

Discipulos ad prædicandum mittens, servanda tradit eis præcepta: Herodes audita Christi fama cupit eum videre: ex quinque panibus & duobus piscibus satiat Iesus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Christum Dei: suam prædicationem passionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato junguntur Moyses & Elias in maiestate: ad preces patris dæmonium à filio ejicit: contentio oritur inter Apostolos de primatu: filii Zebedæi volunt igne cælesti consumi Samaritanos nolentes Iesum suscipere: volentem sequi non suscipit: alterum autem vocat, nec permittit ut primum sepe liat patrem.

1 a **C**onvocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia: & ut languores curarent.

2 Et misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.

3 b Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

4 Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete & inde ne exeatis.

5 Et quicumque non receperint vos: c exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos.

6 Egressi autem circuibant per castella, evangelizantes & curantes ubique.

7 d Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, & hæsitabat eo quod diceretur à quibusdam:

8 Quia Ioannes surrexit à mortuis: à quibusdam vero: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia propheta unus de antiquis surrexit.

9 Et ait Herodes: Ioannes ego decollavi: Quis est autem iste, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

10 Et reversi Apostoli, narraverunt illi quæcumque fecerunt: & assumptis illis recessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaida.

11 Quod cum cognovissent turbæ secutæ sunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, sanabat.

12 Dies autem cœperat declinare: Et accedentes duodecim, dixerunt illi: mitte

a Mat.
10. 1.
Marc.
3. 15.

b Mat.
10. 9.
Marc.
6. 8.

c Act.
13. 51.

d Mat.
14. 1.
Marc.
6. 14.

e Mat.
14. 15.
Marc.
6. 36.

mitte turbas, ut euntes in castella villasque quæ circa sunt, divertant, & inveniant escas: quia hic in loco deserto sumus.

f. Ioan. 6. 9. 13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plusquam quinque panes, & duo pisces: nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas.

14 Erant autem fere viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos.

15 Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes.

16 Acceptis autem quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas.

17 Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

2. Matt. 16. 13. 18 g Et factum est, cum solus esset orans, erant cum illo & discipuli; & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ?

Marc. 8. 27. 19 At illi responderunt, & dixerunt: Ioannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero quia unus Propheta de prioribus surrexit.

20 Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei.

21 At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc,

2. Matt. 17. 11. 22 Dicens: Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus, & principibus sacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertia die resurgere.

Marc. 8. 31. 23 i Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

2. Matt. 10. 38. 24 Quis enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: nam qui perderit animam suam propter me, salvam faciet illam.

Marc. 8. 34. 25 Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat.

Infr. 14. 27. 26 k Nam qui me erubuerit, & meos sermones: hunc Filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, & Patris & sanctorum Angelorum.

Marc. 8. 38. 27 l Dico autem vobis vere: sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei.

2. Tim. 2. 12. 28 m Factum est autem post hæc verba fere dies octo, & assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & ascendit in montem ut oraret.

2. Matt. 17. 1. 29 Et facta est, dum oraret, species vultus eius altera: & vestitus eius albus, & resplendens.

Marc. 9. 1. 30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses & Elias,

31 Visi in maiestate: & dicebant excessum eius, quem complecturus erat in Ierusalem.

32 Petrus vero, & qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt maiestatem eius, & duos viros, qui stabant cum illo.

33 Et factum est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Præceptor, bonum est nos hic esse, & faciamus tria tabernacula: unum Tibi, & unum Moysi,

& unum Eliæ: nesciens quid diceret.

34 Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbravit eos, & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

35 Et vox facta est de nube, dicens: *n. 12. 17.* Hic est filius meus dilectus: ipsum audite. *1. 17.*

36 Et dum fieret vox, inventus est Iesus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his quæ viderant.

37 o Factum est autem in sequenti die, *o. Marc. 17. 14.* descendentibus illis de monte, occurrit illis *Marc. 9. 17.* turba multa.

38 Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi:

39 Et ecce spiritus apprehendit eum, & subito clamat, & elidit & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilanians eum:

40 Et rogavi discipulos tuos ut ejicerent illum & non potuerunt.

41 Respondens autem Iesus, dixit: O generatio infidelis, & perversa: usquequo ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

42 Et cum accederet, elisit illum dæmonium, & dissipavit.

43 Et increpavit Iesus spiritum immundum, & sanavit puerum, & reddidit illum Patri ejus.

44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum.

45 At illi ignorabant verbum illud: & erat velatum ante eos ut non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

46 p Intravit autem cogitatio in eos: quis *p. Marc. 18. 1.* eorum major esset.

47 At Iesus videns cogitationes cordis illorum apprehendit puerum, & statuit illum secus se. *Marc. 9. 33.*

48 Et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me misit: Nam qui minor est inter vos omnes, hic major est.

49 Respondens autem Ioannes, dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientes dæmonia, & prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum.

50 Et ait ad illum Iesus: Nolite prohibere qui enim non est adversus vos, pro vobis est.

51 Factum est autem dum complerentur dies assumptionis ejus, & ipse faciem suam firmavit ut iret in Ierusalem.

52 Et misit nuntios ante conspectum suum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

53 Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntes in Ierusalem.

54 Cum vidissent autem discipuli ejus Iacobus & Ioannes dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de cælo, & consummar illos?

55 Et conversus increpavit illos, dicens: Nescitis cujus spiritus estis.

56 q Filius hominis non venit animas *q. Ioan. 3. 17.* perdere.

perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum.

57 Factum est autem: ambulanti- bus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris.

58 Dixit illi Iesus: Vulpes foveas habent: & volucres celi nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

59 Ait autem ad alterum: Sequere me: ille autem dixit: Domine permittite mihi primum ire, & sepelire patrem meum,

60 Dixitque ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, & annuntia regnum Dei.

61 Et ait alter: Sequar te Domine, sed permittite mihi primum renuntiare his quae domi sunt.

62 Ait ad illum Iesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.

C A P V T X.

Septuaginta duos pramittens ad singulas civitates, tradit praecepta quae in predicando observent; & gaudentibus de subiectis sibi demonibus, dicit non esse ob hoc potissimum gaudendum: comminatur civitatibus obstinatis, in quibus facta erant plurima virtutes, & exultans in spiritu confitetur Patri: tentanti Legisperito post recitatum praeceptum de dilectione Dei & proximi, ostendit quis sit proximus per parabolam hominis à Ierusalem descendentis: Martha ministranti, & de sorore Maria conquerenti, dicit Mariam elegisse optimam partem.

Post hæc autem designavit Dominus & alios septuaginta duos: & misit illos binos ante faciem suam, in omnem civitatem & locum, quo erat ipse venturus.

a Matt. 9. 37. 2 Et dicebat illis: *b Matt. 10. 16.* a Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. *c Marc. 6. 8.* 3 Ite *d 4 Reg. 4. 29.* b ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.

4 c Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, *d* & neminem per viam salutaveritis.

5 In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui.

6 Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; si autem, ad vos re-vertetur.

7 In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quae apud illos sunt: *e Matt. 10. 10.* edignus est enim operarius mercede sua. *Deut. 24. 14.* 8 Et in quamcumque civitatem intraveritis, *1. Tim. 5. 18.* & susceperint vos, manducate quae apponuntur vobis:

9 Et curate infirmos, qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.

10 In quamcumque autem civitatem intraveritis, & non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite:

f Mat. 13. 51. 11 f Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos: tamen hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei.

12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, quam illi civitati.

g Matt. 23. 21. 13 g Vae tibi Corozain, vae tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent vir-

tutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes poeniterent.

14 Verumtamen Tyro & Sidoni remissius erit in iudicio, quam vobis.

15 Et tu Capharnaum usque ad cælum exaltata, usque ad infernum demergeris.

16 h Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.

17 Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam demonia subji- ciuntur nobis in nomine tuo.

18 Et ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem.

19 Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

20 Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subji- ciuntur: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.

21 i In ipsa hora exultavit Spiritu sancto, & dixit: Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quod abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Etiam Pater, quoniam sic placuit ante te.

22 Omnia mihi tradita sunt à Patre meo: Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater; & quis sit Pater nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.

23 Et conversus ad discipulos suos, dixit: k Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.

24 Dico enim vobis, quod multi prophetae & reges voluerunt videre quæ vos vident, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.

25 l Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, & dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?

26 At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis?

27 Ille respondens dixit: m Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut te ipsum.

28 Dixitque illi: Recte respondisti: hoc fac & vives.

29 Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus?

30 Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum: & plagis impositis abierunt semivivo relicto.

31 Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via: & viso illo præterivit.

32 Similiter & Levita, cum esset secus locum, & videret eum, pertransiit.

33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: & videns eum, misericordia motus est.

34 Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum: & imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, & curam ejus egit.

35 Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habet

b Matt. 10. 40.
Joan. 13. 20.

i Matt. 11. 25.

k Matt. 13. 16.

l Matt. 22. 35.
Marc. 12. 28.

m Deut. 6. 5.

habe : & quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.

36 Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones?

37 At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.

38 Factum est autem, dum irent, ipse intravit in quoddam castellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam.

39 Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius:

40 Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit, & ait: Domine, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.

41 Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima.

42 Porro unum est necessarium.

43 Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAPV T XI.

Docet discipulos orare, ostendens perseverantiam oratione omnia impetrari: ejecto demonio muto, confutat dicentes quod in Beelzebub ejiceret demonia: mulier quædam dicit beata ubera quæ Iesus suxerat: de signo Ionnæ, de regina Austri, & Ninivitis, ocloque simplici & nequam: Phariseum qui ipsum invitaverat reprehendit, murmurantem quod illotis pranderet manibus: taxat hypochrysim Phariseorum & Scribarum, dicens quod ab hac generatione exquiretur sanguis omnium Prophetarum.

ET factum est: cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit & Ioannes discipulos suos.

Mat. 6. 9. 2 Et ait illis: Cum oratis, dicite: a Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum.

3 Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

4 Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

5 Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice commoda mihi tres panes,

6 Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum:

7 Et ille de intus respondens dicat: noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi.

Mat. 7. 7. & 21. 22. 8 Et si ille perseveraverit pulsans: dico vobis, & si non dabit illi surgens eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.

Ioann. 24. 13. 9 Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: Quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.

Iacob. 1. 5. 10 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur.

11 Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? aut piscem: numquid pro pisce serpenterem dabit illi?

12 Aut si petierit ovum: numquid porriget illi scorpionem?

13 Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se:

14 Et erat ejiciens demonium, & illud erat mutum. Et cum ejecisset demonium, locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.

15 Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe demoniorum ejicit demonia.

16 Et alii tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.

17 Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, & domus supra domum cadet.

18 Si autem & Satan in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere demonia.

19 Si autem ego in Beelzebub ejicio demonia: filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.

20 Porro si in digito Dei ejicio demonia: profecto pervenit in vos regnum Dei.

21 Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet.

22 Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuet.

23 Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum dispergit.

24 Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem: & non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi.

25 Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam, & ornatam.

26 Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.

27 Factum est autem, cum hæc diceret: extollens vocem, quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portavit: & ubera, quæ suxisti.

28 At ille dixit: Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

29 Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: e Generatio hæc, generatio nequam est: signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionnæ prophetæ.

30 Nam sicut fuit Ionas signum Ninivitis: ita erit & Filius hominis generationi isti,

31 Regina Austri surget in iudicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hic.

32 Viri Ninivite surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illam: quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Ionnæ, & ecce plus quam Ionas hic:

33 Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio: sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.

34 k Lucernæ

34 *k* Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

35 Vide ergo ne lumen, quod in te est, tenebræ fini.

36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

37 Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariseus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit.

38 Phariseus autem coepit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium.

39 Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Pharisei, quod deforis est calicis & catini, mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina, & iniquitate.

40 Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam id, quod deintus est, fecit?

41 Veruntamen quod superest, date elemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.

42 Sed vae vobis Phariseis, quia decimatis mentam, & rutam, & omne olus, & præteritis iudicium & charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

43 *m* Vae vobis Phariseis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro.

44 Vae vobis, quia estis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes supra, nesciunt.

45 Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

46 At ille ait: Et vobis, Legisperitis vae: quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, & ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas.

47 Vae vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.

48 Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.

49 Propterea & sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas, & Apostolos, & ex illis occident & persequentur:

50 Ut inquiratur sanguis omnium prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista,

51 *a* A sanguine Abel, usque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare, & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

52 Vae vobis Legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ, ipsi non introistis, & eos, qui introibant, prohibuistis.

53 Cum autem hæc ad illos diceret, coeperunt Pharisei & Legisperiti graviter insillere, & os ejus opprimere de multis.

54 Insidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accusarent eum.

C A P V T X I I

Gauendum docet à fermento Phariseorum, &

quod omne occultum detegatur: quis etiam timens deus sit: de blasphemia in Spiritum sanctum: reprobos Apostolos adversus persecutiones: non vult se immiscere in dividenda fratrum hereditates per parabolam divitis revocat ab avaritia, vetans sollicitum esse de victu & vestitu, hortaturque ut lumbi præcingantur: & quis sit fidelis aut infidelis dispensator: venit ut mittat ignem in terram & separationem: reprehendit quod tempus gratia non dijudicent: mones ut quisque conetur ab adversariis se liberare.

1 Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, coepit dicere ad discipulos suos, Attendite à fermento phariseorum, quod est hypocrisis.

2 Nihil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum, quod non sciatur.

3 Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis.

4 Dico autem vobis amicis meis: Ne timeamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant.

5 Ostendam autem vobis quem timeatis: timeate eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. ita dico vobis, hunc timeate.

6 Nonne quinque passeret vaneunt dispendio, & unus ex illis non est in oblivione coram Deo?

7 Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos.

8 Dico autem vobis: omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei:

9 Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei:

10 Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur.

11 Cum autem inducent vos in synagogas, & ad magistratus & potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis.

12 Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat vos dicere.

13 Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem.

14 At ille dixit illi: homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos?

15 Dixitque ad illos: Videte, & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita ejus est, ex his quæ possidet.

16 Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit.

17 Et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos?

18 Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, & majora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea.

19 Et dicam animæ meæ: Anima, habes multa.

a Matth. 16. 6.

Marc. 2. 15.

b Matth. 10. 26.

Marc. 4. 22.

c Matth. 10. 32.

Marc. 8. 38.

2. Tim. 2. 12.

d Matth. 12. 33.

Marc. 3. 29.

e Eccl. 11. 19.

multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.

20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cuius erunt?

21 Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives.

Psalm.
54. 23.
Matth.
6. 19.
1 Petr.
5. 7.
22 Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis: Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis, neque corpori quid induamini.

23 Anima plus est quam esca: & corpus plus quam vestimentum.

24 Considerate corvos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, & Deus pascit illos. Quam magis vos pluris estis illis?

25 Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum?

26 Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis?

27 Considerate lilia quomodo crescunt; non laborant, neque nent, dico autem vobis: nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis.

28 Si autem fœnum, quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos pusillæ fidei?

29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in sublime tolli:

30 Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis.

31 Veruntamen quærите primum regnum Dei, & iusticiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.

Matth.
6. 20.
6. 19.
21.
32 Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.

33 Vendite quæ possidetis, & dare elemosynam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt thesaurum non deficientem in cælis: quo fur non appropriat, neque tinea corrumpit.

34 Vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.

35 Sicut lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris:

36 Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur à nuptiis: ut, cum venerit, & pulsaverit, confestim aperiant ei.

37 Beati servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

38 Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi.

Matth.
24. 43.
39 Hoc autem scitote, quoniam si sciret pater familias, qua hora fur veniet, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam.

40 Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?

Apoc.
25. 15.
42 Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore utricui mensuram,

43 Beatus ille servus, quem cum venerit dominus, invenerit ita facientem.

44 Vere dico vobis, quoniam supra omnia quæ possidet, constituet illum.

45 Quod si dixerit servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere servos & ancillas, & edere, bibere, & inebriari:

46 Veniet dominus servi illius, in die qua non sperat, & hora qua nescit, & dividet eum partemque ejus cum infidelibus ponet.

47 Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui: & non præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis:

48 Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæratur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

49 Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur?

50 Baptismo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor usque dum perficiatur?

51 k Putatis quia pacem veni dare in terram? Non dico vobis, sed separationem: *k Matth.*
10. 34.

52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos, & duo in tres dividuntur:

53 Pater in filium, & filius in patrem suum, mater in filiam, & filia in matrem, socrus in nurum suam, & nurus in sostrum suam.

54 Dicebat autem & ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus venit: & ita fit. *Matth.*
16. 29.

55 Et cum austrum flantem, dicitis: Quia aestus erit: & fit.

56 Hypocritæ: faciem cæli & terræ nobis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

57 Quid autem & à vobis ipsis non iudicatis quod justum est?

58 m Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. *m Matth.*
5. 25.

59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas.

CAPUT XIII.

Occasione Galilæorum in suis sacrificiis interemptorum, & eorum qui in Siloe corruerant, hortatur ad pœnitentiam, alioqui exterminandos instans infestus infestus: archisynagogum redarguit, indignantem quod sabbato curasset mulierem à spiritu infirmitatis: comparat regnum cælorum grano sinapis ac fermento: de angusta porta: & quid quidam clauso ostio frustra pulsabunt: Herodem dicit vulpem, & Ierusalem ob crudelitatem suam deferendam.

1 Derant autem quidam ipso in templo nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum.

2 Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt?

3 Non: dico vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

4 Sicut

4 Sicut illi decem & octo, supra quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipsis debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ierusalem.

5 Non: dico vobis: sed si poenitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.

6 Dicebat autem & hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit.

7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

8 At ille respondens, dicit illi: Domine dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora:

9 Et si quidem fecerit fructum: fin autem, in futurum succides eam.

10 Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis.

11 Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat fursu respicere.

12 Quam cum videret Iesus, vocavit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

13 Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.

14 Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite & curamini: non in die sabbati.

15 Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hæc pocris, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum à præsepio, & ducit ad aquare?

16 Hanc autem filiam Abraham, quam alii gaviti satanas, ecce decem & octo annis non oportuit solvi à vinculo isto die sabbati?

17 Et cum hæc diceret, erubescerant omnes adversarii ejus: & omnis populus gaudebat in universis, quæ gloriose fiebant ab eo.

a Mat. 18 *a* Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, & cui simile æstimabo illud?

13.31. Marc. 19 Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & crevit, & factum est in arborem magnam: & volucres cæli requieverunt in ramis ejus.

4.31. b Mat. 20 *b* Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei?

31.33. 21 Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria: donec fermentaretur totum.

22 Et ibat per civitates & castella, docens, & iter faciens in Ierusalem.

23 Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos:

a Mat. 24 *c* Convidete intrate per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.

7.13. d Mat. 25 *d* Cum autem intraverit paterfamilias, & clauferit ostium, incipietis foris stare & pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis: & respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis:

26 Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti.

27 Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis: f discedite à me omnes operarii iniquitatis. *a Mat.* 7.23 *b* 25 *c* 25 *d* 25 *e* 25 *f* 25 *g* 25 *h* 25 *i* 25 *j* 25 *k* 25 *l* 25 *m* 25 *n* 25 *o* 25 *p* 25 *q* 25 *r* 25 *s* 25 *t* 25 *u* 25 *v* 25 *w* 25 *x* 25 *y* 25 *z* 25

28 Ibi erit fletus, & stridor dentium: cum videritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 Et venient ab oriente, occidente, & Aquilone, & Austro, & accumbent in regno Dei.

30 g Et ecce sunt novissimi qui erunt primi: & sunt primi qui erunt novissimi.

31 Et ipsa die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

32 Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: ecce ejicio demonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consummor.

33 Veruntamen oportet me hodie & cras & sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Ierusalem.

34 h Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui mirantur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pennis, & noluiti.

35 Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cum dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

C A P V T X I V.

In domo principis Phariseorum hydropicum sabbato curas, ostendens legisperitis ac Phariseis hoc licere; & horum notans ambitionem, docet invitatum in novissimo loco recumbere: parabola de invitatis ad cenam qui se excusarunt: sequens Christum debet omnibus renuntiare, sublata cruce sua, usque ad odium anima propria: volens turrim adificare computat primum sumptus: commendatio salis.

1 ET factum est cum intraret Iesus in domum cujusdam Principis Phariseorum sabbato, manducare panem, & ipsi observabant eum.

2 Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

3 Et respondens Iesus dixit ad Legisperitos, & Phariseos, dicens: Si licet sabbato curare?

4 At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit.

5 Et respondens ad illos dixit: Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati?

6 Et non poterant ad hæc respondere illi.

7 Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

8 Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo.

9 Et veniens is, qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere.

10 Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende super eum.

superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus :

11 *b* Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur : & qui se humiliat, exaltabitur.
12 Dicebat autem & ei, qui se invitaverat : Cum facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites : ne forte te & ipsi reinvitent, & fiat tibi retributio.

13 Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos,

14 Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi : retribuetur enim tibi in resurrectione justorum.

15 Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi : Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.

16 At ipse dixit ei : Homo quidam fecit cœnam magnam & vocavit multos.

17 Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia.

18 Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei : Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam : rogo te habere me excusatum.

19 Et alter dixit : Iuga boum emi quinque, & eo probare illa : rogo te habere me excusatum.

20 Et alius dixit : Vxorem duxi, & ideo non possum venire.

21 Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo : Exi cito in plateas & vicos civitatis : & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

22 Et ait servus : Domine factum est ut imperasti, & adhuc locus est.

23 Et ait dominus servo : Exi in vias, & sepes : & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24 Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

25 Ibant autem turbæ multæ cum eo : & conversus dixit ad illos :

26 Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.

27 Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.

28 Quis enim vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt : si habeat ad perficiendū.

29 Ne posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,

30 Dicentes : Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare ?

31 Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se ?

32 Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt.

33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non re-

nuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

34 Bonum est sal. Si autem sal evanuerit, in quo condietur ?

35 Neque in terram, neque in sterquilinum utile est, sed foras mittetur : Qui habet aures audiendi, audiat.

C A P V T X V.

Scribis & Phariseis murmurantibus quod peccatores reciperet, parabolas proponis de ove & drachma perditis ac inventis, de filio prodigo ad patrem reverso, benigneque ab ipso suscepto, seniore filio indigne hoc ferente : & quantum sit in calo gaudium super peccatore pœnitentiam agente.

1 Erant autem appropinquantes ei publicani, & peccatores, ut audirent illum.

2 Et murmurabant Pharisei, & Scribæ dicentes : Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3 Et ait ad illos parabolam istam dicens :

4 Quis ex vobis homo, qui habet centum oves : & si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanovem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam ?

5 Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens :

6 Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis : congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat ?

7 Dico vobis, quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem iustis, qui non indigent pœnitentia.

8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat ?

9 Et cum invenerit, convocat amicas & vicinas, dicens : Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram ?

10 Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.

11 Ait autem : Homo quidam habuit duos filios.

12 Et dixit adolescentior ex illis patri : Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Et divisit illis substantiam.

13 Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose.

14 Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere.

15 Et abiit, & adhæsit uni civium regionis illius. Et misit illum in villam suam ut pasceret porcos.

16 Et cupiebat implere ventrem suum de filiquis, quas porci manducabant : & nemo illi dabat.

17 In se autem reversus, dixit : Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor !

18 Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei : Pater, peccavi in cœlum, & coram te :

19 Iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis.

20 Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.

21 Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cælum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus.

22 Dixit autem pater ad servos suos: Citò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius:

23 Et adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur:

24 Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus est. Et coeperunt epulari.

25 Erat autem filius eius senior in agro: & cum veniret, & appropinquaret domui, audivit symphoniam & chorum:

26 Et vocavit unum de servis, & interrogavit quid hæc essent.

27 Illeque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit.

28 Indignatus est autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egressus, coepit rogare illum.

29 At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi, & nunquam dedisti mihi hoedum ut cum amicis meis epularetur:

30 Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.

31 At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt.

32 Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus est.

C A P V T XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas elemosynas, docens quid mereatur fidelis aut infidelis mammona dispensator, quodque nemo servare potest Deo & mammona: Legem ac prophetas usque ad Ioannem fuisse dicit, & nihil de Lege periturum; nec dimittendam ullo modo uxorem ut alia ducatur: de divite epulone, & Lazaro mendico.

1 Dicebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius.

2 Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare.

3 Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem: fodere non valeo, mendicare erubesco.

4 Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas.

5 Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?

6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixit-

que illi: Accipe cautionem tuam: & sedecitò, scribe quinquaginta.

7 Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta.

8 Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filii huius sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

9 Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

10 Qui fidelis est in minimo, & in majori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in majori iniquus est.

11 Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis?

12 Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis?

13 Nemo servus potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet, & alterum diligit: aut uni adhærebit, & alterum contemnet: non potestis Deo servire & mammonæ.

14 Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari: & deridebant illum.

15 Et ait illis: Vosestis, qui justificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

16 Lex & propheta, usque ad Ioannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.

17 Facilius est autem cælum & terram præterire, quam de Lege unum apicem cadere.

18 Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.

19 Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso: & epulabatur quotidie splendide.

20 Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam eius, ulceribus plenus,

21 Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingeabant ulcera eius.

22 Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno.

23 Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius:

24 Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

25 Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciatis.

26 Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnum firmatum est: ut hi, qui volunt

a Mat.
6. 24.

b Mat.
11. 12.

c Mat.
5. 18.

d Mat.
5. 32.

Marco
10. 11.

1 Cor.
7. 10.

volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire.

27 Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei.

28 Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.

29 Et ait illi Abraham: Habent Moysen, & prophetas: Audiant illos.

30 At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

31 Ait autem illi: Si Moysen & prophetas non audiunt; neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

CAPVT XVII.

Va scandalizanti pusillo: frater in nos peccans increpandus est, eique pœnitenti ignoscendum: Apostolos docet fidei efficaciam quodque dum omnia ipsis præcepta fecerint, se seruos dicant inutiles: decem leprosi mundantur, unico qui Samaritanus erat ad agendas gratias revertente: dicit aduentum filii Dei non occultum fore, sed illustrem, & inexpectato superuenturum, sicut diluvium mundo, & Sodomis subversio superuenit.

14 **E**T ait ad discipulos suos: Impossibile est ut non veniant scandala:

15 *ut autem illi, per quem veniunt.*

2 Vtilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis.

3 Attendite vobis: *b* Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte illi.

4 Et si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me: dimitte illi.

5 Et dixerunt Apostoli Domino: Adauge nobis fidem.

6 *c* Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, & transplantare in mare: & obediet vobis.

7 Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe:

8 Et non dicat ei: Para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam, & post hæc tu manducabis & bibes?

9 Numquid gratiam habet servo illi, quia fecit quæ ei imperaverat?

10 Non puto. Sic & vos, cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

11 Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam.

12 Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè:

13 Et levaverunt vocem, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri.

14 Quos ut vidit, dixit: *d* Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.

15 Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum:

16 Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

17 Respondens autem Iesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt?

18 Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.

19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te salvum fecit.

20 Interrogatus autem à Phariseis: Quando venit regnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum observatione:

21 Neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est.

22 Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre unum diem Filii hominis, & non videbitis.

23 *e* Et dicent vobis: Ecce hic, & ecce illic. Nolite ire, neque sectemini.

24 Nam, sicut fulgur coruscans de sub cælo, in ea quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit filius hominis in die sua.

25 Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

26 *f* Et sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus Filii hominis.

27 Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usque in diem, quando intravit Noë in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

28 *g* Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebant: plantabant, & ædificabant.

29 Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & sulphur de cælo, & omnes perdidit:

30 Secundum hæc erit qua die Filius hominis revelabitur.

31 In illa hora, qui fuerit in tecto, & vasa ejus in domo, ne descendat tollere illa, & qui in agro, similiter non redeat retro:

32 Memores estote uxoris Lot.

33 *h* Quicumque quæserit animam suam salvam facere, perdet illam: & quicumque perdidit illam, vivificabit eam.

34 Dico vobis: *i* in illa nocte erunt duo in lecto uno: unus assumetur, & alter relinquetur:

35 Duæ erunt molentes in unum: una assumetur, & altera relinquetur: duo in agro: unus assumetur, & alter relinquetur.

36 Respondentes dicunt illi: Vbi Domine.

37 Qui dixit illis: Vbicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPVT XVIII.

Per parabolam de iudice iniquitatis & vidua importuna docet semper orandum; per parabolam vero de Pharisæo & Publicano, quomodo sit orandum; pueri à se repellit vetat: dives qui à juventute omnia se servasse præcepta dicebat, auditis Christi consilio de omnibus relinquendis, abiit tristis: & quid erit præmii omnia propter Christum relinquentibus: prædicat suam passionem, & propè Iericho cæcum illuminat.

1 **D**icebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare & non deficere.

e Matth.

24. 23.

Marc.

23. 21.

f Matth.

24. 37.

Genes.

7. 7.

g Gen.

19. 23.

h Supra

9. 24.

Matth.

10. 39.

Marc.

8. 35.

Ioann.

12. 25.

i Matth.

24. 40.

1 Thess.

4. 17.

k Eccl.

18. 12.

1. Thes.

5. 17.

2 Dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur;

3 Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adversario meo.

4 Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec hominem revereor.

5 Tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens fugillet me.

6 Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit.

7 Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis?

8 Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. Veruntamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?

9 Dixit autem & ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam:

10 Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: unus Phariseus, & alter publicanus.

11 Phariseus stans, hæc apud se orabat: Deus gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum: raptores, iniusti, adulteri: velut etiam hic publicanus.

12 Ieiuno bis in sabbato: decimas do omnium quæ possideo.

13 Et publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cælum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.

14 Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: *b* quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

15 *c* Afferbant autem ad illum & infantes ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpabant illos.

16 Iesus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos, talium est enim regnum Dei.

17 Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.

18 *d* Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo?

19 Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus.

20 Mandata nosti: Non occides: Non moechaberis: Non furtum facies: Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum, & matrem.

21 Qui ait: Hæc omnia custodivi à juvenile meæ.

22 Quo audito, Iesus ait ei: Adhuc unum tibi deest: omnia quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.

23 His ille auditis, contristatus est: quia dives erat valde.

24 Videns autem Iesus illum tristem factum, dixit: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.

25 Facilius est enim camelum per fora-

men acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei.

26 Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest salvus fieri?

27 Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.

28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.

29 Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei,

30 Et non recipiat multo plura in hoc tempore, & in sæculo venturo vitam æternam.

31 *f* Assumpsit autem Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.

32 Tradeatur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur:

33 Et postquam flagellaverint, occident eum, & tertia die resurget.

34 Et ipsi nihil horum intellexerunt; & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.

35 *g* Factum est autem cum appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans.

36 Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset.

37 Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret.

38 Et clamavit, dicens: Iesu fili David miserere mei.

39 Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipse verò multo magis clamabat: Fili David miserere mei.

40 Stans autem Iesus iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum,

41 Dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine ut videam.

42 Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit.

43 Et confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

C A P V T XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus diversis parabolam referens de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum: tradidit decem servis decem mnas, quem cives super se regnare volebant: super pullum asina intrans eum honore Ierosolymam, flet super illam, prædicatque eversendam, & ingressus ejicit ementes ac vendentes de templo.

1 **E**T ingressus perambulabat Iericho.

2 Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipse dives:

3 Et quærebat videre Iesum, quæ esset: & non poterat præ turba, quia statura pusillus erat.

4 Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum ut videret eum: quia inde erat transiturus.

5 Et cum venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illum; & dixit ad eum: Zachæe festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere.

6 Et

b Suprà

14. 11.

Matth.

23. 12.

c *Matth.*

19. 13.

Marc.

10. 13.

d *Mat.*

19. 16.

e *Exod.*

20. 13.

f *Matth.*

20. 17.

Marc.

10. 32.

g *Matth.*

20. 19.

Marc.

10. 46.

6 Et festinans descendit & excepit illum gaudens.

7 Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quod ad hominem peccatorem divertisset.

8 Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.

9 Ait Iesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est: eo quod & ipse filius sit Abrahamæ.

Mat. 10. *Mat.* 18.11. Venit enim Filius hominis quærere & saluum facere quod perierat.

11 Hæc illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eo quod esset propè Ierusalem & quia existimarent quod confestim regnum Dei manifestaretur.

Mat. 12. *Mat.* 25.14. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reverti.

13 Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio:

14 Cives autem ejus oderant eum: & miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos.

15 Et factum est ut rediret accepto regno: & jussit vocari servos quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset.

16 Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquisivit.

17 Et ait illi: Euge bone serve, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates.

18 Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.

19 Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates.

20 Et alter venit, dicens, Dominus ecce mna tua, quam habui repositam in sudario:

21 Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.

22 Dicit ei: De ore tuo te judico serve nequam: sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminavi:

23 Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris utique exegissem illam?

24 Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet.

25 Et dixerunt ei Domine, habet decem mnas.

Supra 8.18. *Matth.* 23.12. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundavit: ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.

Matth. 23.12. *Matth.* 25.29. Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interfici ante me.

Marc. 4.25. Et his dictis, præcedebat ascendens Ierosolymam.

Matth. 21.1. *Marc.* 11.1. Et factum est, & cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliveri, misit duos discipulos suos,

30 Dicens: Ite in castellum, quod contra est: in quod introeuntes, invenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo unquam hominum sedit: solvite illum, & adducite.

31 Et si quis vos interrogaverit: Quare solvitis? sic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus desiderat.

32 Abierunt autem qui missi erant: & invenerunt, sicut dixit illis stantem pullum.

33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: quid solvitis pullum?

34 At illi dixerunt: Quia dominus eum necessarium habet.

35 Et duxerunt illum ad Iesum. Et jam stantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum. *Matth.* 12.14.

36 Eunte autem illo, subternebant vestimenta sua in via.

37 Et cum appropinquaret jam ad descensum Montis Oliveri, cœperunt omnes turbæ discipulorum gaudentes laudare Deum voce magna super omnibus, quas viderant, virtutibus,

38 Dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelsis.

39 Et quidam Phariseorum de turbis, dixerunt ad illum: Magister increpa discipulos tuos.

40 Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si isti tacuerint, lapides clamabunt.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam, dicens:

42 Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.

43 Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & coangustabunt te undique:

44 Et ad terram prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. *Matth.* 24.2. *Marc.* 13.2.

45 Et ingressus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo, & eementes. *Matth.* 21.6.

46 Dicens illis, Scriptum est: quia domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. *Matth.* 21.12. *Marc.* 11.17.

47 Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, & Scribæ, & principes plebis quærebant illum perdere. *Isaia* 56.7. *Jerem.* 7.11.

48 Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

CAPVT XX.

Non dicit sacerdotibus ac Scribis quia potestate hæc faciat, quia nec illi respondebant ad propositam de Joannis baptismo questionem: parabolam refert de vinitoribus, qui casis domini servis etiam filium ejus occiderunt: tentatur Iesus de tributo Casari dando, & a Sadduceis de resurrectione: quomodo dicunt Christum filium esse David: caven-dum a Scribis ambrosios.

1 Et factum est in una dierum, docente illo populum in templo, & evangelizante, convenerunt Principes sacerdotum, & Scribæ cum senioribus. *Matth.* 21.2. *Marc.* 11.27.

3 Et aiunt dicentes ad illum : Dic nobis , in qua potestate hæc facis ? aut : Quis est , qui dedit tibi hanc potestatem ?

3 Respondens autem Iesus , dixit ad illos : Interrogabo vos & ego unum verbum. Respondete mihi ,

4 Baptismus Ioannis de cælo erat , an ex hominibus ?

5 At illi cogitabant intra se , dicentes : Quia si dixerimus , de cælo : dicet , Quare ergo non credidisti illi ?

6 Si autem dixerimus , Ex hominibus , plebs universa lapidabit nos : certi sunt enim , Ioannem prophetam esse.

7 Et responderunt se nescire unde esset.

8 Et Iesus ait illis : Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc : 6 Homo plantavit vineam , & locavit eam colonis : & ipse peregrè fuit multis temporibus.

10 Et in tempore misit ad cultores servum , ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem.

11 Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes , & afficientes contumelia , dimiserunt inanem.

12 Et addidit tertium mittere : qui & illum vulnerantes eiecerunt.

13 Dixit autem Dominus vineæ : Quid faciam ? mittam filium meum dilectum : forsitan , cum hunc viderint , verebuntur.

14 Quem cum vidissent coloni , cogitaverunt intra se , dicentes : Hic est hæres , occidamus illum , ut nostra fiat hæreditas.

15 Et eiecerunt illum extra vineam , & occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ ?

16 Veniet , & perdet colonos istos , & dabit vineam aliis. Quo audito dixerunt illi : Absit.

17 Ille autem aspiciens eos , ait : Quid est ergo hoc , quod scriptum est : Lapidem quem reprobaverunt ædificantes , hic factus est in caput anguli ?

18 Omnes qui ceciderit super illum lapidem , conquassabitur : super quem autem ceciderit , comminuet illum.

19 Et querebant principes sacerdotum , & Scribæ , mittere in illum manus illa hora : & timuerunt populum : cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc.

20 d Et observantes miserunt insidiatores , qui se iustos simularent , ut caperent eum in sermone , ut traderent illum principatui & potestati præsidis.

21 Et interrogaverunt eum , dicentes : Magister , scimus quia rectè dicis & doces : & non accipis personam , sed viam Dei in veritate doces :

22 Licet nobis tributum dare Cæsari , an non ?

23 Considerans autem dolum illorum , dixit ad eos : Quid me tentatis ?

24 Ostendite mihi denarium. Cujus habet imaginem & inscriptionem ? Respondentes dixerunt ei : Cæsaris.

25 Et ait illis : Reddite Ergo quæ sunt Cæsaris , Cæsari : & quæ sunt Dei , Deo.

26 Et non potuerunt verbum ejus repre-

hendere coram plebe , & mirati in responso ejus , tacuerunt.

27 f Accesserunt autem quidam Sadduceorum , qui negant esse resurrectionem , & interrogaverunt eum.

28 Dicentes : Magister , Moyses scripsit nobis , 2 Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem , & hic sine liberis fuerit , ut accipiat eam frater ejus uxorem , & suscitetur semen fratri suo.

29 Septem ergo fratres erant : & primus accepit uxorem , & mortuus est sine filiis.

30 Et sequens accepit illam , & ipse mortuus est sine filio.

31 Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septem , & non reliquerunt semen , & mortui sunt.

32 Novissime omnium mortua est & mulier.

33 In resurrectione ergo , cujus eorum erit uxor ? siquidem septem habuerunt eam uxorem.

34 Et ait illis Iesus : Filii hujus sæculi nubunt , & traduntur ad nuptias :

35 Illi verò , qui digni habebuntur sæculo illo , & resurrectione ex mortuis , neque nubent , neque ducent uxores :

36 Neque enim ultra mori poterunt : æquales enim Angelis sunt , & filii sunt Dei , cum sint filii resurrectionis.

37 Quia vero resurgant mortui , & Moyses ostendit secus rubum , b sicut dicit Dominum , Deum Abraham , & Deum Isaac , & Deum Iacob.

38 Deus autem non est mortuorum , sed vivorum : omnes enim vivunt ei.

39 Respondentes autem quidam Scribarum , dixerunt ei : Magister , bene dixisti.

40 Et amplius non audebant eum quidquam interrogare.

40 Dixit autem ad illos : Quomodo dicunt Christum , filium esse David ?

42 Et ipse David dicit in libro Psalmorum : i Dixit Dominus Domino meo , sede à dextris meis ,

43 Donec ponam inimicos tuos , scabellum pedum tuorum ?

44 David ergo Dominum illum vocat : & quomodo filius ejus est ?

45 Audiente autem omni populo , dixit discipulis suis :

46 k Attendite à Scribis , qui volunt ambulare in stolis , & amant salutationes in foro , & primas cathedras in synagogis , & primos discubitus in conviviis :

47 Qui devorant domos viduarum , si nudentes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

C A P V T XXI.

Vidua duo minuta offerentem præfert divitibus multa offerentibus : subversionem templi prædicit , variæque prælia , afflictiones & persecutiones : adversus qua roborat Apostolorum : prædicit quoque subversionem Ierusalem , & Iudeorum captivitatem ac dispersionem : de signis præcessuris iudicium : cavendum à crapula , ebrietate curisque hujus vite , & vigilandum ac orandum.

1 a R Espiciens autem , vidit eos , qui mittebant munera sua in gazophylacium , divites.

2 Vidit

f Marc.

22.23.

Marc.

12.18.

g Deut.

25.59

b Exod.

3. 6.

i Mat.

22.44.

Marc.

12.36.

Psalm.

109.1.

k Mat.

23.6.

Marc.

12.38.

Supra

11.43.

a Mat.

12.44.

2 Vidit autem & quandam viduam pauperulam mittentem ara o iura duo.

3 Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plusquam omnes misit.

4 Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit, misit.

5 Et quibusdam dicentibus de templo, quod bonis lapidibus & donis ornatum esset, dixit:

6 Hæc quæ videris, & venient dies, in quibus non relinqueretur lapis super lapidem, qui non destruat.

7 Interrogaverunt autem illum dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod signum cum fieri incipient?

8 Qui dixit: videte ne seducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego sum: & tempus appropinquavit: nolite ergo ire post eos.

9 Cùm autem audieritis prælia, & seditiones, nolite terreri: oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis.

10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum.

11 Et terræmotus magni erunt per loca, & pestilentia, & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia injicient vobis manus suas, & persequentur, tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges & præsides, propter nomen meum:

13 Continget autem vobis in testimonium.

14 Ponite ergo in cordibus vestris, non præmeditari quemadmodum respondeatis.

15 Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri.

16 Tradimini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:

17 Et eritis odio omnibus propter nomen meum:

18 Et capillus de capite vestro non peribit:

19 In patientia vestra possidebitis animas vestras.

20 Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio ejus:

21 Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

22 Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta sunt.

23 Væ autem prægnantibus & nutriendis in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic.

24 Et cadent in ore gladii: & captivi ducuntur in omnes gentes, & Ierusalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

25 Et erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura Gentium præ confusione sonitus maris, & fluctuum:

26 Crescentibus hominibus præ timore,

& expectatione, quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur.

27 Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate.

28 His autem fieri incipientibus, respicite, & levate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra.

29 Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:

30 Cùm producant jam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas.

31 Ita & vos cum videritis hæc fieri scitote quoniam propè est regnum Dei.

32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

33 Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

34 Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa:

35 Tanquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.

36 Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.

37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus vero exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.

38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

C A P V T XXII.

Cogitant principes sacerdotum de occidendo Iesum, quem vendit Iudas: jubet parari pascha: panem in corpus suum & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis, præcipiens ut idem faciant: conventio discipulorum quis eorum sit major: prædicit trinam Petri negationem, jubens vendi tunicam & emi gladium: post prolixam in agonia orationem, & sudorem instar sanguinis in terram decurrentis, capitur à Iudæis, quorum uni Petrus abscidit auriculam: conqueritur quod ad eum quasi ad latronem capiendum exierint: in domo principis sacerdotum à Petro negatur, & à Iudæis caditur & illudisur, & mane in concilio interrogatus fatetur se Dei filium.

1 Appropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha.

2 Et quærebant principes sacerdotum, & Scribæ, quomodo Iesum interficerent: timebant vero plebem.

3 Intravit autem satanas in Iudam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim.

4 Et abiit, & locutus est cum principibus sacerdotum, & magistratibus, quænam dandum illum traderet eis.

5 Et gavisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.

6 Et spopondit. Et quærebat opportunitatem ut traderet illum sine turbis.

7 Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.

8 Et misit Petrum & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis pascha, ut manducemus.

Isaia
13. 10.
Ezech.
32. 7.
Joel
3. 15.
Rom.
8. 23.

Matth.
16. 2.
Marc.
14. 10.
Matth.
26. 14.
Marc.
14. 10.

9 At illi dixerunt: Vbi vis paremus?

10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurrerit vobis homo quidam amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum, in quam intrat,

11 Et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magister: Vbi est diversorium, ubi pascha cum discipulis meis manducem?

12 Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum, & ibi parate.

13 Euntes autem, invenerunt sicut dixit illis, & paraverunt pascha.

14 Et cum facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.

15 Et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar.

16 Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

17 Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite, & dividite inter vos,

18 Dico enim vobis quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

19 Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem.

20 Similiter & calicem, postquam cœnavit dicens: Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis funderetur.

21 Verumtamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa.

22 Et quidem Filius hominis, secundum quod definitum est, vadit: verumtamen vobis homini illi, per quem traderetur.

23 Et ipsi cœperunt querere inter se, quis esset ex eis, qui hoc facturum esset.

24 Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.

25 Dixit autem eis: Reges Gentium dominantur eorum: & potestatem habent super eos, benefici vocantur.

26 Vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.

27 Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.

28 Vos autem estis, qui permanistis mecum in temptationibus meis:

29 Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum,

30 Ut sedatis & bibatis super mensam meam in regno meo: & sedetis super thronos iudicantes duodecim tribus Israël.

31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum:

32 Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire.

34 At ille dixit: Dico tibi Petre, non canabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me. Et dixit eis:

35 Quando misi vos sine sacculo, &

peram, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?

36 At illi dixerunt: Nichil. Dixit ergo eis: Sed nunc, qui habet sacculum, tollat, similiter & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.

37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in me: Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea, quæ sunt de me, finem habent.

38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis est.

39 Et egressus ibat secundum consuetudinem in Montem olivarum. Secuti sunt autem illum & discipuli.

40 Et cum pervenisset ad locum, dixit illis: Orate ne intretis in temptationem.

41 Et ipse avulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positus genibus orabat,

42 Dicens: Pater si vis, transfer calicem a me: Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.

43 Apparuit autem illi Angelus de celo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixius orabat.

44 Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

45 Et cum surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, invenit eos dormientes præ tristitia.

46 Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in temptationem.

47 Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas, unus de duodecim, antecedebat eos & appropinquavit Iesu ut oscularetur eum.

48 Iesus autem dixit illi: Iuda, osculo Filium hominis tradis?

49 Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio?

50 Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum, & amputavit auriculam ejus dexteram.

51 Respondens autem Iesus, ait: Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum:

52 Dixit autem Iesus ad eos, qui venerant ad se, principes sacerdotum, & magistratus templi, & seniores: Quasi ad latronem existis cum gladiis & fustibus?

53 Cum quotidie vobiscum fuero in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.

54 Cumprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum: Petrus verò sequebatur à longè.

55 Accenso autem igne in medio atrii, & circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

56 Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat.

57 At ille negavit eum, dicens: Mulier, non novi illum.

58 Et post pusillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo non sum.

Joan. 59. Et intervallo facto quasi horæ unius, 18.26. alius quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum illo erat; nam & Galilæus est.

60 Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantavit gallus.

61 Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia prius quam gallus 26.34. canter, ter me negabis.

Marc. 62 Egressus foras Petrus flevit amare. 14.30. 63 Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.

13.38. 64 Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus: & interrogabant eum dicentes: Prophetiza, quis est, qui te percussit? 65 Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

f. Mat. 66 Et ut factus est dies, convenerunt 27. 1. seniores plebis, & principes sacerdotum, *Marc.* & Scribæ, & duxerunt illum in concilium suum, dicentes: Si tu es Christus, dic 15. 1. nobis. *Joann.*

18.28. 67 Et ait illis: Si vobis dixero, non creditis mihi:

68 Si autem & interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis.

69 Ex hoc autem erit Filius hominis sedens à dextris virtutis Dei.

70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.

71 At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audivimus de ore ejus.

C A P V T XXIII.

Accusatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum spretum illi: Pilatus conatur ipsum dimittere, proposito Barabba homicida, & promissa castigatione: Iudeis tamen instantibus, morti adjudicatur; ductusque ad supplicium, vetas mulieres super se flere: cum latronibus crucifixus, Patrem orat pro crucifigentibus: irridetur à principibus & à militibus acetum offerentibus: postea superscriptione blaspheatur ab uno latronum, alteri promittit sui in paradiso consortium: post tenebras aliaque signa clamans expirat; quem Centurio justum prædicat, & Ioseph corpus ejus sepelit.

1 **E**T surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

2 Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicentem se Christum regem esse. *a. Mat.* 21.21. *Marc.* 12.17. *b. Mat.* 27.11. *Marc.* 15. 2. *Joann.* 18.33.

3 *b. Mat.* Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es Rex Iudeorum? At ille respondens ait: Tu dicis.

4 Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum, & turbas: Nihil invenio causæ in hoc homine.

5 At illi invalescebant, dicentes: Commovet populum, docens per universam Iudeam, incipiens à Galilæa usque huc.

6 Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset.

7 Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus.

8 Herodes autem viso Iesu, gavisus est valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

9 Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat.

10 Stabant autem principes sacerdotum & Scribæ constanter accusantes eum.

11 Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illi induit vestem albam, & remisit ad Pilatum.

12 Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad invicem.

13 Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum, & Magistratibus, & plebe.

14 Dixit ad illos: Oblulistis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, & nullam causam invenio in homine isto ex his, in quibus eum accusatis.

15 Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum est ei.

16 Emendatum ergo illum dimittam.

17 Necessè autem habebat dimittere eis per diem festum, unum.

18 Exclamavit autem simul universa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

19 Qui erat propter seditionem quandam factam in civitate & homicidium, missus in carcerem:

20 Iterum autem Pilatus locutus est ad eos volens dimittere Iesum.

21 At illi succlamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum.

22 Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis invenio in eo: corripiam ergo illum, & dimittam. *d. Mat.* 27.23. *Marc.* 15.14.

23 At illi instabant vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur: & invalescebant voces eorum.

24 Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum.

25 Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant: Iesum verò tradidit voluntati eorum.

26 *e. Mat.* Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem, venientem de villa: & imposuerunt illi crucem portare post Iesum. 27.32. *Marc.* 15.21.

27 Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum.

28 Conversus autem ad illas Iesus, dixit: Filie Ierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.

29 Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beate steriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt.

30 Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos: & collibus: Operite nos.

e. Joan. 18.38. *e. 19.*

d. Mat. 27.23. *Marc.* 15.14.

e. Mat. 27.32. *Marc.* 15.21.

f. Isai. 2. 19. *Osee* 10. 8. *Apoc.* 6. 16.

31 Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

32 Dicebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

33 *Matth.* 27.33. *Marci* 15.22. *Ioann.* 19.17. Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Calvariae, ibi crucifixerunt eum; & latrones, unum à dextris, & alterum à sinistris.

34 Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Dividentes verò vestimenta ejus, miserunt sortes.

35 Et stabat populus spectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic est Christus Dei electus.

36 Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei,

37 Et dicentes: Si tu es rex Iudæorum, salvum te fac.

38 Erat autem & superscriptio scripta super eum litteris Græcis & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Iudæorum.

39 Unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac te ipsum, & nos.

40 Respondens autem alter increpabat eum: dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es.

41 Et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit.

42 Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.

43 Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.

44 Erat autem fere hora sexta, & tenebrae factæ sunt in universam terram usque in horam nonam.

45 Et obscuratus est sol: & velum templi scissum est medium.

46 *Psalm.* 6. Et clamans voce magna Iesus ait: b Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expiravit.

47 Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Verè hic homo iustus erat.

48 Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.

49 Stabant autem omnes noti ejus à longè, & mulieres quæ secutæ eum erant à Galilæa hæc videntes.

50 *Matth.* 27.57. *Marci* 15.45. *Ioann.* 19.38. Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio, vir bonus & iustus:

51 Hic non consenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathæa civitate Iudææ, qui expectabat & ipse regnum Dei.

52 Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesus:

53 Et depositum involvit sindone, & posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.

54 Et dies erat parasceves, & sabbatum illucescebat.

55 Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus ejus.

56 Et reverentes paraverunt aromata & unguenta: & sabbato quidem filuerunt secundum mandatum.

C A P V T X X I V.

Mulieribus ad Christi monumentum consternatio quod ejus corpus non invenirent, Angeli ipsum resurrexisse nuntians, & illa Apostolis, quæ id tanquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens, & ipse admiratur quod corpus non invenerit: duobus Emmaus euntibus, Iesus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoscitur: congregatis discipulis, palpandum se præbet, & cum eis edens aperit sensum ut Scripturas intelligant, ac promisso Spiritu sancto in celum ascendit.

1 *Matth.* 28.1. *Marci* 16.2. *Ioann.* 20.1. Na autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quæ paraverant, aromata.

2 Et invenerunt lapidem revolutum à monumento.

3 Et ingressæ non invenerunt corpus Domini Iesu.

4 Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.

5 Cum timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis.

6 Non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset,

7 Dicens: b Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertia resurgere.

8 Et recordatæ sunt verborum ejus.

9 Et regressæ à monumento nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus.

10 Erat autem Maria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc.

11 Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum, verba ista: & non crediderunt illis,

12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, & procumbens vidit linteamina sola posita, & abiit, secum mirans quod factum fuerat.

13 c Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ad Ierusalem, nomine Emmaüs.

14 Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant.

15 Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent: & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis:

16 Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent.

17 Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes.

18 Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus?

19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & sermone, coram Deo & omni populo.

20 Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

21 Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israël: & nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt.

22 Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum,

23 Et, non invento corpore ejus, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.

24 Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: & ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt.

25 Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum, in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ!

26 Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?

27 Et incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant.

28 Et appropinquaverunt castello quod ibant: & ipse se finxit longius ire.

29 Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies. Et intravit cum illis.

30 Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.

31 Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipse evanuit ex oculis eorum.

32 Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

33 Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant:

34 Dicentes: Quod surrexit Dominus vere, & apparuit Simoni.

35 Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

36 *d* Dum autem hæc loquuntur, stetit Iesus in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego sum, nolite timere.

37 Conturbati vero, & contreriti, existimabant se spiritum videre,

38 Et dixit eis: quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra.

39 Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum: palpare, & videre: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

40 Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & pedes.

41 Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid, quod manducetur?

42 At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis.

43 Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis.

44 Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege

Moyfi, & Prophetis, & Psalmis de me.

45 Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas.

46 Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die.

47 Et prædicari in nomine ejus poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma.

48 Vos autem testes estis horum.

49 Et ego mitto promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in civitate, quoad usque induamini virtute ex alto.

50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & elevatis manibus suis benedixit eis,

51 Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum.

52 Et ipsi adorantes, regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno:

53 Et erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum, Amen.

SANCTVM

IESV CHRISTI

EVANGELIVM

SECUNDVM

IOANNEM.

CAPVT I.

Verbum est Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans: per quod omnia facta sunt, & quod homo factum est: cui testimonium perhibet Ioannes, dicens se vocem, & indignum qui illius solvas corrigiam calceamenti, eumque esse agnum Dei qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Ioannis discipulorum qui Iesum secuti sunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem suum: Philippus quoque à Iesu vocatus, adducit ad eum Nathanael.

1 **I**N principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.

2 Hoc erat in principio apud Deum.

3 Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil, quod factum est.

4 In ipso vita erat, & vita erat lux hominum:

5 Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.

6 Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes:

7 Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

8 Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine,

9 Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

10 In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit.

11 In propria venit, & sui eum non receperunt.

12 Quotquot autem receperunt eum, dedit

d Mar.
16.14.
Ioann.
20.19.

f Act.

i. 2.1

gl Ioann.

14.26.

b Act.

1. 9.

Marci

16.19.

a Mat.

3. 1.1

Marci

1. 2.

b Infr.

3. 19.

c Hebr.

11.39.

dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.

13 Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

14 Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.

15 Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post me erat.

16 Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

17 Quia lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

18 Deum nemo vidit unquam: unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarravit.

19 Et hoc est testimonium Ioannis, quando miserunt Iudæis ab Ierosolymis sacerdotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es?

20 Et confessus est; & non negavit: & confessus est: Quia non sum ego Christus.

21 Et interrogaverunt eum: Quid ergo: Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non.

22 Dixerunt ergo ei: Quis es: ut respondimus demus his, qui miserunt nos: quid dicis de teipso?

23 Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaías propheta.

24 Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis.

25 Et interrogaverunt eum & dixerunt ei: Quid ergo baptizas: si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?

26 Respondit ei Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis.

27 Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus ut solvam ejus corrigiam calceamenti.

28 Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans.

29 Altera die vidit Ioannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.

30 Hic est, de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est: quia prior me erat.

31 Et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israël, propterea veni ego in aqua baptizans.

32 Et testimonium perhibuit Ioannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum.

33 Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in spiritu sancto.

34 Et ego vidi: & testimonium perhibui quia hic est Filius Dei.

35 Altera die iterum stabat Ioannes, & ex discipulis ejus duo.

36 Et respiciens Iesum ambulans, dicit: Ecce agnus Dei.

37 Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.

38 Conversus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid queritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magister) ubi habitas?

39 Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima.

40 Erat autem Andreas fratres Simonis Petri unus ex duobus qui audierant à Ioanne, & secuti fuerant eum.

41 Invenit hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: inveniimus Messiam. (Quod est interpretatum Christus.)

42 Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.

43 In crastinum voluit exire in Galilæam, & invenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me.

44 Erat autem Philippus à Bethsaida, civitate Andreæ, & Petri.

45 Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, invenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth.

46 Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.

47 Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo: Ecce vere Israëlita: in quo dolus non est.

48 Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit Iesus, & dicit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te.

49 Respondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israël.

50 Respondit Iesus, & dicit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis: majus his videbis.

51 Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes supra Filium hominis.

C A P V T II.

Iesus ad nuptias invitatus aquam in vinum convertit; & à Capharnaum veniens Ierosolymam, ejicit de templo negotiatores, ac signo à Iudæis petito, dicit, Solvite templum hoc, &c. multi propter signa crediderunt in nomine Iesu, quibus ipse non se credebat.

1 ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & erat mater Iesu ibi.

2 Vocatus est autem & Iesus, & discipuli ejus, ad nuptias.

3 Et deficiente vino, dixit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.

4 Et dixit ei Iesus: Quid mihi, & tibi est mulier? nondum venit hora mea.

5 Dicit mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positiæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas.

7 Dicit eis Iesus, Implete hydrias aqua.

Et

Et impleverunt eas usque ad summum.

8 Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

9 Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam & non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquam: vocat sponsum architriclinus,

10 Et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.

11 Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ: & manifestavit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli ejus.

12 Post hoc descendit Capharnaum ipse, & mater ejus: & fratres ejus, & discipuli ejus: & ibi manserunt non multis diebus.

13 Et prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam:

14 Et invenit in templo vendentes, boves, & oves, & columbas, & numularios sedentes.

15 Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque, & boves: & numulariorum effudit æs, & mensas subvertit.

16 Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

17 Recordati sunt vero discipuli ejus quia scriptum est: *a* Zelus domus tuæ concutit me.

18 Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?

19 Respondit Iesus, & dixit eis: *b* Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

20 Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

21 Ille autem dicebat de templo corporis sui.

22 Cum ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli ejus, quia hoc dicebat, & crediderunt scripturæ: & sermōni quem dixit Iesus.

23 Cum autem esset Ierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa ejus, quæ faciebat.

24 Ipse autem Iesus non credebatur semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes.

25 Et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

C A P V T III.

Nicodemum nocte edocet de renascendo ex aqua & Spiritu, ac de sui instar anei serpentis exaltatione, quodque Deus Filium suum misit ad salvandum mundum: facta questione de purificatione, Ioannes suis discipulis de Christo mormurantibus, laudat ipsum dicens illum crescere oportere, se autem minui, & quod Pater omnia dederit in manu ejus: ut qui in eum credit, habeat vitam æternam; qui vero non credit, maneat ira Dei super eum.

1 Erat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum.

2 Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei:

Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister: nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

3 Respondit Iesus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnum Dei.

4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci?

5 Respondit Iesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

6 Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.

7 Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo.

8 Spiritus ubi vult spirat: & vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat: sic est omnis, qui natus est ex spiritu.

9 Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri.

10 Respondit Iesus: & dixit ei: Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?

11 Amen, amen dico tibi, quia quod sciimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

12 Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo, si dixerō vobis cælestia, credetis?

13 Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo.

14 *b* Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis.

15 Ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

16 *c* Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

17 Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.

18 Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.

19 Hoc est autem iudicium: *d* quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem: erant enim eorum mala opera.

20 Omnis enim qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus:

21 Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta.

22 Post hæc venit Iesus, & discipuli ejus in terram Iudæam: & illic demorabatur cum eis: *e* & baptizabat.

23 Erat autem & Ioannes baptizans in Ænnon juxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

24 Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerem.

25 Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis cum Iudæis de purificatione:

26 Et venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem,

a Psal. 134.7.

b Num. 21. 9.

c Ioan. 4. 6.

d Supra 1. 9.

e Infr. 4. 1.

Suprà Iordanem, f cui tu testimonium perhibui-
st. 19. sti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt
g. 20. ad eum.

g. 20. 27 Respondit Ioannes, & dixit: Non
 potest homo accipere quidquam, nisi fue-
 rit ei datum de celo.

28 Ipsi vos mihi testimonium perhibetis,
 quod dixerim: non sum ego Christus,
 sed quia missus sum ante illum.

29 Qui habet sponsam, sponsus est: ami-
 cus autem sponsi, qui stat, & audit eum,
 gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc
 ergo gaudium meum impieum est.

30 Illum oportet crescere, me autem
 minui.

31 Qui desursum venit, super omnes
 est. Qui est de terra, de terra est, & de ter-
 ra loquitur. Qui de celo venit, super om-
 nes est.

32 Et quod vidit, & audivit, hoc testa-
 tur: & testimonium ejus nemo accipit.

B. Rom. 33 Qui accepit ejus testimonium, h si-
3. 4. gnavit quia Deus verax est.

34 Quem enim misit Deus, verba Dei
 loquitur: non enim ad mensuram dat
 Deus spiritum.

35 Pater diligit Filium: & omnia dedit
 in manu ejus.

Joan. 36 Qui credit in Filium, habet vitam
5. 10. æternam: qui autem incredulus est Filio,
 non videbit vitam, sed ira Dei manet su-
 per eum.

C A P V T I V.

*Iesus cum muliere Samaritana loquitur de
 aqua viva, & adorando Deo in spiritu, mani-
 festans ei se esse Messiam promissum: & discipulis
 dicit se cibum habere, quem illi nesciunt, nem-
 pe Patris obedientiam: de messe & metente ac-
 seminante: multi Samaritanorum credunt in eum:
 filium reguli sanitati restituit.*

a. Suprà 1 VT ergo cognovit Iesus, quia au-
3. 22. dierunt Pharisei quod Iesus plures
 discipulos facit, a & baptizat, quam
 Ioannes.

2 (Quamquam Iesus non baptizaret, sed
 discipuli ejus)

3 Reliquit Iudæam, & abiit iterum in Ga-
 lilæam.

4 Oportebat autem eum transire per Sa-
 mariam.

B. Gen. 5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ
33. 19. dicitur Sichar: juxta prædium, b quod
G. 48. dedit Iacob Ioseph filio suo.

G. 48. 6 Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo
22. fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fon-
Jos. 14. tem. Hora erat quasi sexta.

32. 7 Venit mulier de Samaria haurire aquam.
 Dicit ei Iesus: Da mihi bibere.

8 (Discipuli enim ejus abierant in civita-
 tem ut cibos emerent.)

9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana:
 Quomodo tu Iudæus cum sis, bibere à
 me poscis quæ sum mulier Samaritana?
 non enim cõiuntur Iudæi Samaritanis.

10 Respondit Iesus, & dixit ei: Si scires
 donum Dei, & quis est, qui dicit tibi,
 Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab
 eo, & dedisset tibi aquam vivam.

11 Dicit ei mulier: Domine, neque
 in quo haurias habes, & puteus altus

est: unde ergo habes aquam vivam?

12 Numquid tu major es patre nostro
 Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex
 eo bibit, & filii ejus, & pecora ejus?

13 Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis
 qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui
 autem biberit ex aqua, quam ego dabo
 ei, non sitiet in æternum.

14 Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in
 eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

15 Dicit ad eum mulier: Domine, da mi-
 hi hanc aquam, ut non sitiam, neque ve-
 niam huc haurire.

16 Dicit ei Iesus: Vade, voca vitum
 tuum, & veni huc.

17 Respondit mulier, & dixit: Non ha-
 beo virum. Dicit ei Iesus: Bene dixisti,
 quia non habeo virum:

18 Quinque enim viros habuisti: &
 nunc quem habes, non est tuus vir: hoc
 vere dixisti.

19 Dicit ei mulier: Domine: video
 quia Prophetas es tu.

20 Patres nostri in monte hoc adorave-
 runt, & vos dicitis, quia Ierosolymis est
 locus, ubi adorare oportet.

21 Dicit ei Iesus: mulier crede mihi,
 quia venit hora, quando neque in mon-
 te hoc, neque in Ierosolymis adorabitis
 Patrem.

22 d Vos adoratis quod nescitis: nos
 adoramus quod scimus, quia salus ex
 Iudæis est.

23 Sed venit hora, & nunc est, quando
 veri adoratores adorabunt Patrem in spi-
 ritu & veritate. Nam & Pater tales quærit,
 qui adorent eum.

24 e Spiritus est Deus: & eos, qui adorant
 eum, in spiritu & veritate oportet adorare.

25 Dicit ei mulier: Scio quia Messias
 venit (qui dicitur Christus) cum ergo vene-
 rit ille, nobis annuntiabit omnia.

26 Dicit ei Iesus: Ego sum, qui loquor
 tecum.

27 Et continuo venerunt discipuli ejus:
 & mirabantur, quia cum muliere loque-
 batur. Nemo tamen dixit: Quid quæris,
 aut quid loqueris cum ea?

28 Reliquit ergo hydriam suam mulier, &
 abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:

29 Venite, videte hominem, qui dixit
 mihi omnia quæcumque feci: numquid
 ipse est Christus?

30 Exierunt ergo de civitate, & venie-
 bant ad eum.

31 Interea rogabant eum discipuli, di-
 centes Rabbi, manduca.

32 Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo
 manducare quem vos nescitis.

33 Dicebant ergo discipuli ad invicem:
 Numquid aliquis attulit ei manducare?

34 Dicit eis Iesus: Meus cibus est, ut
 faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut
 perficiam opus ejus.

35 Nonne vos dicitis, quod adhuc qua-
 tuor menses sunt, & messis venit? Ecce
 dico vobis: Levate oculos vestros, & videte
 regiones, f quia albae sunt jam ad messem.

36 Et qui metit, mercedem accipit, & con-
 gregat fructum in vitam æternam: ut, &
 qui

e. Deut. 12. 5

d. 4 Reg. 17. 41

e. 1. Cor. 3. 17

f. Mat. 9. 37
 Luca 10. 2

qui seminat, simul gaudeat & qui meret.

37 In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui meret.

38 Ego nisi vos metere quod vos non laborastis: alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis.

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quaecumque feci.

40 Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.

41 Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem ejus.

42 Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audivimus, & scimus, quia hic est verè Salvator mundi.

43 Post duos autem dies exiit inde: & abiit in Galilæam.

g Matt. 44 g Ipse enim Iesus testimonium perhibuit, quia Propheta in sua patria honorem non habet.

6. 4. 45 h Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.

4. 12. 46 Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum.

4. 14. 47 Hic cum audisset quia Iesus adveniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut descenderet, & sanaret filium ejus: incipiebat enim mori.

48 Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.

49 Dicit ad eum regulus: Domine, descende prius quam moriatur filius meus.

50 Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit. Credit homo sermoni, quem dixit ei Iesus, & ibat.

51 Iam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.

52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris.

53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus, Filius tuus vivit: & credidit ipse, & domus ejus tota.

54 Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum venisset à Iudæa in Galilæam.

C A P V T V.

Iesus ad piscinam sanato agro qui 38. annis languerat, jubet sabbato tollere grabatum, & Iudeis id calumniantibus respondet se omnia sua simul cum Patre operari, mortuosque vivificare, ac judicem ab illo constitutum esse omnium, cui & Ioannes & propria opera ac Pater, imò & Moses ipse, testimonium perhibent.

a Lev. 23. 5. 1 a Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.

Deut. 2. 1. 2 Est autem Ierosolymis Probatica piscina, quæ cognominatur Hebraicè Bethesda, quinque porticus habens.

3 In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

4 Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: & movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate.

5 Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

6 Hunc cum vidisset Iesus jacentem, & cognovisset quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri?

7 Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.

8 Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

9 Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo.

10 Dicebant ergo Iudæi illi qui sanatus fuerat: b Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.

11 Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.

12 Interrogaverunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula?

13 Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinavit à turba constituta in loco.

14 Postea invenit eum Iesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

15 Abiit ille homo, & nuntiavit Iudæis, quia Iesus esset, qui fecit eum sanum.

16 Propterea persequiebantur Iudæi Iesum quia hæc faciebat in sabbato.

17 Iesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur, & ego operor.

18 Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non solum solvebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Iesus, & dixit eis:

19 Amen, amen dico vobis: non potest Filius à se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem: quaecumque enim ille fecerit, hæc & Filius similiter facit.

20 Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit: & majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini.

21 Sicut enim Pater suscitavit mortuos, & vivificat: sic & Filius, quos vult, vivificat:

22 Neque enim Pater judicat quemquam: sed omne iudicium dedit Filio.

23 Ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem: qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum.

24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transiit à morte in vitam.

25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent.

26 Sicut enim Pater habet vitam in semetipso:

b Exodo 20. 11. Jerem. 17. 24.

25 Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti?

26 Respondit eis Iesus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.

27 Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signavit Deus.

28 Dixerunt ergo, ad eum. Quid faciemus ut operemur opera Dei?

29 Respondit Iesus, & dixit eis: d Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.

30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

31 Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est: Panem de cælo dedit eis manducare.

32 Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed pater meus dat vobis panem de cælo verum.

33 Panis enim Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.

34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc.

35 Dixit autem eis Iesus: Ego sum panis vitæ: f qui venit ad me, non esuriat: & qui credit in me, non sitiet unquam.

36 Sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non creditis.

37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non ejiciam foras:

38 Quia descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.

39 Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die.

40 Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me: ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.

41 Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi.

42 Et dicebant: g Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cujus nos novimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic? Quia de cælo descendi?

43 Respondit ergo Iesus, & dixit eis: Nolite murmurare in invicem:

44 Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: & ego resuscitabo eum in novissimo die.

45 Est scriptum in Prophetis: h Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audit a Patre, & didicit venit ad me.

46 Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est a Deo, hic vidit Patrem.

47 Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam.

48 Ego sum panis vitæ.
49 k Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt.

50 Hic est panis de cælo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.

51 Ego sum panis vivus: qui de cælo descendi.

52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

53 Litigabant ergo Iudæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?

54 Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

55 Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die:

56 l Caro enim mea, verè est cibus: & sanguis meus, verè est potus.

57 Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.

58 Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me:

59 Hic est panis, qui de cælo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

60 Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum.

61 Multi ergo audientes ex discipulis ejus, dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?

62 Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalizat?

63 Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius?

64 Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam; verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

65 Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.

66 Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.

67 Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro: & jam non cum illo ambulabant.

68 Dixit ergo Iesus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?

69 Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

70 n Et nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei.

71 Respondit eis Iesus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus est?

72 Dicebat autem Iudam Simonis Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

C A P V T V I I.

Ad Synagoga festum quasi in occulto ascendens convinctus de ipsius doctrina Iudæos, quod ipsum injustè calumniarentur de curato homine sabbato: sistentes ad se vocat, & de ipso turba variè loquitur: ministri qui ad eum apprehendendum missi erant, audient ejus prædicatione collaudant ipsum.

C C C

1. Cor. 11. 27.

in Supra 1. 13.

in Mat. 16. 16.

Marci. 8. 29.

Luc. 9. 20.

sed & Nicodemus ipsum defendens, male audit à pontificibus & Pharisæis.

Post hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere.

Levit. 23. 34. Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, & Scenopegia.

3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Transi hinc, & vade in Iudæam, ut & discipuli tui videant opera tua, quæ facis.

4 Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta te ipsum mundo.

5 Neque enim fratres ejus credebant in eum.

6 Dixit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum advenit: tempus autem vestrum semper est paratum.

7 Non potest mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt.

8 Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est.

9 Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa.

10 Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum non manifeste, sed quasi in occulto.

11 Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant: Vbi est ille?

12 Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas.

13 Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.

14 Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templum, & docebat.

15 Et mirabantur Iudæi, dicentes. Quomodo hic literas scit, cum non didicerit?

16 Respondit eis Iesus, & dixit: mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me.

17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere: cognoscat de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar.

18 Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, & injustitia in illo non est.

b Exod. 24. 3. **19** Nonne Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem?

Num. 5. 18. **20** Quid me quæritis interficere? Respondit turba, & dixit: Dæmonium habes; quis te quærit interficere?

21 Respondit Iesus, & dixit eis: Vnum opus feci, & omnes miramini.

e Levit. 22. 3. **22** Propterea & Moyses dedit vobis circumcisionem: (non quia ex Moyse est, & *d Gen. 27. 10.* sed ex patribus) & in sabbato circumciditis hominem.

23 Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moyse: mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato?

e Deut. 1. 16. **24** Nolite judicare secundum faciem, sed iustum iudicium judicate.

25 Dicebans ergo quidam ex Ierosoly-

mis: Nonne hic est, quem quærunť interficere?

26 Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Numquid verè cognoverunt principes quia hic est Christus?

27 Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit.

28 Clamabat ergo Iesus in templo docens, & dicens: Et me scitis, & unde sim scitis: & à meipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis.

29 Ego scio eum, quia ab ipso sum, & ipse me misit.

30 Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.

31 De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet quam quæ hic facit?

32 Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc: & miserunt Principes & Pharisei ministros, ut apprehenderent eum,

33 Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: & vado ad eum, qui me misit.

34 Quæretis me, & non invenietis: & ubi ego sum, vos non potestis venire. *f Infra 13. 33.*

35 Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos: Quo hic iturus est, quia non inveniemus eum: numquid in dispersionem Gentium iturus est, & docturus Gentes?

36 Quis est hic sermo, quem dixit: Quæretis me, & non invenietis: & ubi sum ego, vos non potestis venire?

37 In novissimo autem die magno festivitatis, stabat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. *g Levit. 23. 27.*

38 Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. *h Deut. 18. 15. Joel 2. 28.*

39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. *Act. 2. 17.*

40 Ex illa ergo turba, cum audissent hos sermones ejus, dicebant: Hic est verè propheta.

41 Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid à Galilæa venit Christus?

42 Nonne Scriptura dicit: Quia ex semine David, & de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus? *i Mich. 5. 2. Matthe. 2. 6.*

43 Dissensio itaque facta est in turba propter eum.

44 Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.

45 Venerunt ergo ministri ad Pontifices, & Phariseos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum?

46 Responderunt ministri: Nunquam sic locus est homo, sicut hic homo.

47 Responderunt ergo eis Pharisei: Numquid & vos seducti estis?

48 Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis?

49 Sed turba hæc, quæ non novit legem

legem, maledicti sunt
 3. 2. *Supra* 50 Dixit Nicodemus ad eos, k ille qui
 venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis :
 17. 8. *Deut.* 51 Numquid lex nostra iudicat hominem
 nisi prius audierit ab ipso. & cognoverit
 19. quid faciat.
 25. 52 Responderunt, & dixerunt ei: Numquid
 & tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vi-
 de quia à Galilæa propheta non surgit.
 53 Et reversi sunt unusquisque in domum
 suam.

CAPVT VIII.

*Mulierem in adulterio deprehensam, scribens in
 terra absoluit ab accusatoribus: dicit se lucem
 mundi, & Phariseos in peccato suo morituros: qui
 etiam verè sint eius discipuli, quive servi aut libe-
 ri: dicit illos neque ex Deo, neque ex Abraham,
 sed ex patre diabolo esse, qui veritatem dicenti non
 crederent: blasphemantibus dicit se demonium non
 habere, sed Patrem honorificare, & antequam
 Abraham fieret, se esse: volentibusque eum lapida-
 re, auferens sui prospectum exit de templo.*

1 Iesus autem perrexit in Montem oli-
 veti.

2 Et diluculo iterum venit in templum,
 & omnis populus venit ad eum, & sedens
 docebat eos.

3 Adducunt autem Scribæ, & Pharisei,
 mulierem in adulterio deprehensam, & sta-
 tuerunt eam in medio,

4 Et dixerunt ei: Magister, hæc mulier
 modo deprehensa est in adulterio.

Levit. 5 *10. 10.* 4 In lege autem Moyſes mandavit no-
 bis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid di-
 cis?

6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut
 possent accusare eum. Iesus autem inclinans
 se deorsum, digito scribebat in terra.

Deut. 7 Cum ergo perseverarent interrogantes
 eum, erexit se, & dixit eis: *Deut.* 6 Qui sine pec-
 cato est vestrum, primus in illam lapidem
 mittat.

8 Et iterum se inclinans, scribebat in
 terra:

9 Audientes autem unus post unum exi-
 bant, incipientes à senioribus: & remansit
 solus Iesus, & mulier in medio stans.

10 Erigens autem se Iesus, dixit ei: Mu-
 lier, ubi sunt, qui te accusabant? Nemo te
 condemnavit?

11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit
 autem Iesus: Nec ego te condemnabo. Va-
 de, & jam amplius noli peccare.

1. 10a. 12 Iterum ergo locutus est eis Iesus, di-
 cens: *1. 5.* 6 Ego sum lux mundi: qui sequitur
 me, non ambulat in tenebris, sed habebit
 lumen vitæ.

13 Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de te
 ipso testimonium perhibes: testimonium
 tuum non est verum.

14 Respondit Iesus, & dixit eis: Etsi ego
 testimonium perhibeo de meipſo, verum
 est testimonium meum: quia scio unde ve-
 ni, & quo vado: vos autem nescitis unde
 venio, aut quo vado.

15 Vos secundum carnem iudicatis: ego
 non iudico quemquam.

16 Et si iudico ego, iudicium meum ve-
 rum est, quia solus non sum: sed ego, &
 qui misit me Pater.

17 Et in lege vestra scriptum est, d quia *d Deut.*
 duorum hominum testimonium verum est. *17. 6.*

18 Ego sum, qui testimonium perhibeo *19.*
 de meipſo: & testimonium perhibet de me *15.*
 qui misit me, Pater.

19 Dicebant ergo ei: Vbi est pater tuus? *18. 16.*
 Respondit Iesus: Neque me scitis, neque *2. Cor.*
 Patrem meum: si me sciretis, forsitan & *13. 1.*
 Patrem meum sciretis. *Hebr.*

20 Hæc verba locutus est Iesus in gazo *10. 22.*
 phylacio, docens in templo: & nemo appre-
 hendit eum, quia necdum venerat hora eius.

21 Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego va-
 do, & quæretis me, & in peccato vestro
 moriemini. Quo ego vado, vos non pote-
 stis venire.

22 Dicebant ergo Iudæi: Numquid inter-
 ficiet semetipſum, quia dixit: Quo ego va-
 do, vos non potestis venire?

23 Et dicebat eis: Vos de deorsum estis:
 ego de supernis sum. Vos de mundo hoc
 estis, ego non sum de hoc mundo.

24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in
 peccatis vestris: si enim non credideritis
 quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit
 eis Iesus: Principium, qui & loquor vobis.

26 Multa habeo de vobis loqui, & iudi-
 care: sed qui me misit, verax est: & ego
 quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

27 Et non cognoverunt quia Patrem eius
 dicebat Deum.

28 Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaveritis
 Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego
 sum, & à meipſo facio mihi, & sed sicut do-
 cuit me Pater, hæc loquor: *1. Rom.*

29 Et qui me misit, mecum est, & non *3. 49*
 reliquit me solum: quia ego, quæ placita
 sunt ei, facio semper.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt
 in eum.

31 Dicebat ergo Iesus ad eos, qui credi-
 derunt ei, Iudæos: Si vos manseritis in ser-
 mone meo, verè discipuli mei eritis:

32 Et cognoscetis veritatem, & veritas li-
 berabit vos.

33 Responderunt ei: Semen Abraham su-
 mus, & nemini servivimus unquam: quo-
 modo tu dicis: Liberi eritis?

34 Respondit eis Iesus: Amen, amen dico
 vobis: *f Rom.* 6. 15. *2. Petro.*
 quia omnis qui facit peccatum, ser-
 vum est peccati.

35 Servus autem non manet in domo in
 æternum: filius autem manet in æternum.

36 Si ergo vos filius liberaverit, verè li-
 beri eritis.

37 Scio quia filii Abraham estis: sed quæ-
 ritis me interficere, quia sermo meus non
 capit in vobis.

38 Ego quod vidi apud Patrem meum,
 loquor: & vos quæ v distis apud patrem
 vestrum, facitis.

39 Responderunt, & dixerunt ei: Pater
 noster Abraham est. Dicit ei Iesus: Si filii
 Abraham estis, opera Abraham facite.

40 Nunc autem quæritis me interficere:
 hominem, qui veritatem vobis locutus
 sum, quam audiui à Deo: hoc Abraham
 non fecit.

41 Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt

Itaque ei. Nos ex fornicatione non sumus nati : unum patrem habemus Deum.

42 Dixit ergo eis Iesus : Si Deus pater vester esset : diligeretis utique me. Ego enim ex Deo processi, & veni : neque enim à me ipso veni, sed ille me misit.

43 Quare loquelā meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

44 *g* Vos ex patre diabolo estis : & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit : quia non est veritas in eo ; cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater ejus.

45 Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.

46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?

47 *h* Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

48 Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei : Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

49 Respondit Iesus : Ego dæmonium non habeo : sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me.

50 Ego autem non quæro gloriam meam : est qui quærat, & iudicet.

51 Amen, amen dico vobis : si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum.

52 Dixerunt ergo Iudæi : Nunc cognovimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ : & tu dicis : Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in æternum.

53 Numquid tu major es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis?

54 Respondit Iesus : Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est : est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est.

55 Et non cognovistis eum; ego autem novi eum : Et si dixerò quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem ejus servo.

56 Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum; vidit, & gavisus est.

57 Dixerunt ergo Iudæi ad eum : Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

58 Dixit eis Iesus : Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.

59 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum : Iesus autem abscondit se, & exivit de templo.

C A P V T I X.

Cæcum à nativitate sabbato illuminat; ejus miraculi gloriam Pharisei multis rebus laborant Christo detrahere : & quia is qui cæcus fuerat Christum inquit, extra synagogam ejicitur sed à Christo edoculus credit & adorat ipsum, qui in judicium se in mundum venisse ait.

1 **E**T præteriens Iesus vidit hominem cæcum à nativitate :

2 Et interrogaverunt eum discipuli ejus : Rabbi, quis peccavit, hic, aut parens

res ejus, ut cæcus nasceretur?

3 Respondit Iesus : Neque hic peccavit, neque parentes ejus : sed ut manifestentur opera Dei in illo.

4 Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est : venit nox, quando nemo potest operari.

5 Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.

6 Hæc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex spuito, & linivit lutum super oculos ejus.

7 Et dixit ei : Vade, lava in natatoria Siloë (quod interpretatur Missus.) Abiit ergo, & lavit, & venit videns.

8 Itaque vicini, & qui viderant eum prius quia mendicus erat, dicebant : Nonne hic est, qui sedebat, & mendicabat? Alii dicebant : Quia hic est.

9 Alii autem : Nequaquam, sed similis est ei. Ille verò dicebat : Quia ego sum.

10 Dicebant ergo ei : Quomodo aperti sunt tibi oculi?

11 Respondit : Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit : & unxit oculos meos, & dixit mihi : Vade ad natatoria Siloë, & lava. Et abii, lavi, & video.

12 Et dixerunt ei : Vbi est ille? Ait : Nescio.

13 Adducunt eum ad Phariseos, qui cæcus fuerat.

14 Erat autem sabbatum, quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos ejus.

15 Iterum ergo interrogabant eum Pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis : Lutum mihi posuit super oculos, & lavī & video.

16 Dicebant ergo, ex Phariseis quidam : Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem dicebant : Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos.

17 Dicunt ego cæco iterum : Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit : Quia propheta est.

18 Non Crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset, & vidisset, donec vocaverunt parentes ejus, qui viderat :

19 Et interrogaverunt eos, dicentes : Hic est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?

20 Responderunt eis parentes ejus, & dixerunt : Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est ;

21 Quomodo autem nunc videat, nescimus : aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus : ipsum interrogate : ætatem habet, ipse de se loquatur.

22 Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Iudæos : jam enim conspiraverant Iudæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret.

23 Propterea parentes ejus dixerunt : Quia ætatem habet, ipsum interrogate.

24 Vocaverunt ergo rursus hominē, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei : Da gloriam Deo, nos scim⁹ quia hic homo peccator est.

25 Dixit ergo eis ille : Si peccator est, nescio : unum scio, quia cæcus cum essem, modo video.

26 Dixerunt

26 Dixerunt ergo illi : Quid fecit tibi ?
Quomodo aperuit tibi oculos ?

27 Respondit eis : Dixi vobis jam, & audistis : quid iterum vultis audire ? numquid & vos vultis discipuli ejus fieri ?

28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt : Tu discipulus illius sis : nos autem Moyfi discipuli sumus.

29 Nos scimus quia Moyfi locutus est Deus : hunc autem nescimus unde sit.

30 Respondit ille homo, & dixit eis : In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, & aperuit meos oculos :

31 Scimus autem quia peccatores Deus non audit : sed si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit.

32 A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati.

33 Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quidquam.

34 Responderunt, & dixerunt ei : In peccatis natus es totus, & tu doces nos ? Et ejecerunt eum foras.

35 Audivit Iesus quia ejecerunt eum foras : & cum invenisset eum, dixit ei : Tu credis in filium Dei ?

36 Respondit ille, & dixit : Quis est, Domine, ut credam in eum ?

37 Et dixit ei Iesus : & vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est.

38 At ille ait : Credo Domine. Et procidens adoravit eum.

39 Et dixit Iesus : In judicium ego in hunc mundum veni : ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.

40 Et audierunt quidam ex Phariseis, qui cum ipso erant, & dixerunt ei : Numquid & nos cæci sumus ?

41 Dixit eis Iesus : Si cæci essetis, non haberetis peccatum, nunc verò dicitis : Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

C A P V T X.

Christus verum describens pastorem & mercenarium, dicit se ostium ovium & bonum pastorem ; qui & alias habens oves ad idem ovile adducendas : animam suam ponit, ut iterum sumat eam : Iudæi lapidare ipsum volunt, quia se ad opera sua referens, dicebat unum esse cum Patre, & filium Dei : quod tamen ostendit non esse blasphemiam.

1 **A**men, amen dico vobis : qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro.

2 Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.

3 Huic ostiarius aperit, & oves vocem ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas.

4 Et cum proprias oves emisit, ante eas vadit : & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus.

5 Alienum autem non sequuntur ; sed fugiunt ab eo : quia non noverunt vocem alienorum.

6 Hoc proverbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

7 Dixit ergo eis iterum Iesus : Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium.

8 Omnes quotquot venerunt, fures sunt, & latrones, & non audierunt eos oves.

9 Ego sum ostium. Per me si quis introie-

rit, salvabitur : & ingredietur, & egredietur, & pascua inveniet.

10 Fur non venit nisi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.

11 Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.

12 Mercenarius autem, & qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit : & lupus rapit, & dispergit oves :

13 Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus.

14 Ego sum pastor bonus : & cognosco meas, & cognoscunt me meæ.

15 Sicut novit me Pater, & ego agnosco Patrem : & animam meam pono pro ovibus meis.

16 Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili : & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus pastor.

17 Propterea me diligit Pater ; quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam.

18 Nemo tollit eam à me : sed ego pono eam à meipso, & potestatem habeo ponendi eam : & potestatem habeo iterum sumendi eam : Hoc mandatum accepi à Patre meo.

19 Dissensio iterum facta est inter Iudæos propter sermones hos.

20 Dicebant autem multi ex ipsis : Dæmonium habet, & insanit : quid eum auditis ?

21 Alii dicebant : Hæc verba non sunt dæmonium habentis : numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire ?

22 Facta sunt autem Encænæ in Ierosolymis : & hiems erat.

23 Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis :

24 Circumdederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei : Quousque animam nostram tollis ? si tu es Christus, dic nobis palam.

25 Respondit eis Iesus : Loquor vobis, & non creditis ; opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me :

26 Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.

27 Oves meæ vocem meam audiunt : & ego cognosco eas, & sequuntur me :

28 Et ego vitam æternam do eis : & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.

29 Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est : & nemo potest rapere de manu Patris mei.

30 Ego & Pater unum sumus.

31 Sustulerunt ergo lapides Iudæi, ut lapidarent eum.

32 Respondit eis Iesus : Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis ?

33 Responderunt ei Iudæi : De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia ; & quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.

34 Respondit eis Iesus : Nonne scriptum est in lege vestra : quia Ego dixi, dii estis ?

35 Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi Scriptura :

a Isaiæ

40.11.

Ezech.

34.23.

37.

24.

b Matthe.

11.27.

Luca

10.22.

c Isaiæ

53.7.

d r.

Mat. 4.

56.59.

36 Quem pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemas: quia dixi, Filius Dei sum?

37 Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.

38 Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.

39 Quærebant ergo eum apprehendere: & exivit de manibus eorum.

40 Et abiit iterum trans Iordanem, in eum locum, ubi erat Ioannes baptizans prius: & mansit illic.

41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Ioannes quidem signum fecit nullum.

42 Omnia autem quæcumque dixit Ioannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

C A P V T X I

Iesus Lazarum quatuor diebus mortuum resuscitavit præfatus multa cum discipulis & cum Martha: quæ propter dum propter hoc miraculum multi in Christum crederent: Pontifices & Pharisei inito consilio statuerunt eum occidere: Caipha pontifice prophetante oportere Iesum mori, ne totus populus perviret: Iesus autem secedit in civitatem Ephrem.

1 Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ: & Marthæ sororis ejus.

2 (Maria autem erat, & quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes ejus capillis suis: cujus frater Lazarus infirmabatur.)

3 Miserunt ergo sorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.

4 Audiens autem Iesus dixit eis: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.

5 Diligebar autem Iesus Martham, & sororem ejus Mariam, & Lazarum.

6 Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

7 Deinde post hæc dixit discipulis suis: Eamus in Iudæam iterum.

8 Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc?

9 Respondit Iesus: Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt:

10 Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.

11 Hæc ait, & post hæc dixit eis: Lazarus amicus noster dormit: sed vado ut à somno excitem eum.

12 Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit, salvus erit.

13 Dixerat autem Iesus de morte ejus: illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret.

14 Tunc ergo Iesus dixit eis manifestè: Lazarus mortuus est:

15 Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum.

16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

17 Venit itaque Iesus: & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.

18 (Erat autem Bethania juxta Ierosolymam quasi stadiis quindecim.)

19 Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo.

20 Martha ergo ut audivit quia Iesus venit occurrit illi: Maria autem domi sedebat.

21 Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus:

22 Sed & nunc scio, quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus.

23 Dicit illi Iesus: Resurget frater tuus.

24 Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die:

25 Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio, & vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet,

26 Et omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

27 Ait illi, Vtique Domine, ego credidi, quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.

28 Et cum hæc dixisset, abiit, & vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat re.

29 Illa ut audivit, surgit citò, & venit ad eum:

30 Nondum enim venerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.

31 Iudæi ergo, qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia citò surrexit & exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.

32 Maria ergo, cum venisset ubi erat Iesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.

33 Iesus ergo, ut vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea, plorantes, infrenuit spiritu, & turbavit seipsum,

34 Et dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide.

35 Et lacrymatus est Iesus.

36 Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.

37 Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur?

38 Iesus ergo rursum fremens in semetipso venit ad monumentum: erat autem spelunca: & lapis superpositus erat ei.

39 Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror ejus qui mortuus fuerat: Domine jam foetet, quatrduanus est enim.

40 Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei?

41 Tulerunt ergo lapidem: Iesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam audisti me.

42 Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum, qui circumstat, dixi: ut credant quia tu me misisti.

43 Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare veni foras.

44 Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus fittis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus:

b Supra
5. 29.
Luce
14. 14.
c Supra
6. 40.

d Supra
9. 6.

lus: Solvite eum, & finite abire:

45 Multi ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ fecit Iesus, crediderunt in eum.

46 Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos, & dixerunt eis quæ fecit Iesus.

47 Colligerunt ergo Pontifices & Pharisei concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?

48 Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem.

Infra
18.14. 49 Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis, quidquam,

50 Nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

51 Hoc autem à semetipso non dixit; sed cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, quod Iesus moriturus erat pro gente,

52 Et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.

53 Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

54 Iesus ergo jam non in palam ambulabat apud Iudæos, sed abiit in regionem iuxta desertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.

55 Proximum autem erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha, ut sanctificaret seipsum.

56 Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur ad invicem, in templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant autem Pontifices & Pharisei mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

C A P V T XII.

Apud Martham & Lazarum receptus, unguento à Maria ungitur, murmurante Iuda fure: cogitaverunt autem principes sacerdotum etiam Lazarum occidere: Iesus a bello vedus cum honore Ierusalem ingreditur, & gentilibus eum videre cupientibus, dicit horam suæ clarificationis instare, sed granum frumenti prius mortificandum: vox Patris auditur de clarificatione nomine suo: princeps huius mundi foras eiciendus: de exaltatione Iudæorum prophetata ab Isaia: in Christo honoratur aut spernitur Pater.

a Matt.
26. 6. 1 a Iesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Iesus.

Marc.
14. 3. 2 Fecerunt autem ei cenam ibi: & Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo.

3 Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici, pretiosi, & unxit pedes Iesu, & extersit pedes ejus capillis suis: & domus impleta est ex odore unguenti.

4 Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus.

5 Quare hoc unguentum non vendit trecentis denariis, & datum est egenis?

6 Dixit autem hoc, non quia de egenis pertrinebat ad eum, sed quia fur erat, & oculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.

7 Dixit ergo Iesus: Sinite illam, ut diem sepulture mee servet illud.

8 Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper habetis.

9 Cognovit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerunt, non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit à mortuis.

10 Cogitaverunt autem principes sacerdotum, ut & Lazarum interficerent:

11 Quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum.

12 In crastinum autem, turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Iesus Ierosolymam:

13 Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei, & clamabant: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israel.

14 b Et invenit Iesus asellum, & sedit super eum, sicut scriptum est:

15 Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ.

16 Hæc non cognoverunt discipuli ejus primum: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt, quia hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt ei.

17 Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum vocavit de monumento, & suscitavit eum à mortuis.

18 Propterea & obviam venit ei turba: quia audierant eum fecisse hoc signum:

19 Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit.

20 Erant autem quidam Gentiles, ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo.

21 Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Iesum videre.

22 Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas rursus & Philippus dixerunt Iesu.

23 Iesus autem respondit eis, dicens: Venit hora, ut clarificetur Filius hominis.

24 Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.

25 c Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.

26 Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.

27 Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc.

28 Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cælo: Et clarificavi, & iterum clarificabo.

29 Turba ergo, quæ stabat, & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est.

30 Respondit Iesus, & dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos.

31 Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi ejicietur foras.

32 Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

33 (Hoc autem dicebat, significans quia morte esset moriturus.)

34 Respondit ei turba: Nos audivimus de lege, quia Christus manet in æternum: &

Isaia 40. 8. & quomodo tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis?
Ezech. 35. Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lumen habetis, ut non vos tenebrae comprehendant: & qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.
 36. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abiit, & abscondit se ab eis.

37. Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum:

Isaia 53. 1. 38. Ut sermo Isaiae prophetae impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est?
Rem. 10. 16. 39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaia:

Isaia 6. 19. 40. f. Excavavit oculos eorum, & induxit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & sanem eos.
Rem. 11. 8. 41. Hæc dixit Isaia, quando vidit gloriam ejus, & locutus est de eo.

Matth. 13. 14. 42. Verumtamen & ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, ut in synagoga non ejicerentur.
Marc. 4. 12. 43. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei.

44. Iesus autem clamavit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum, qui misit me.
 45. Et qui videt me, videt eum, qui misit me.

46. Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat.
 47. Et si quis audierit verba mea, & non custodierit: ego non judico eum: non enim veni ut judicem mundum, sed ut salvificem mundum.

Marc. 16. 16. 48. Qui spernit me, & non accipit verba mea: habet qui judicet eum, & sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die.

49. Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.

50. Et scio quia mandatum ejus vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

C A P V T X I I I.

Isaia 40. 1. Iesus à cena linteis præcinctus, lavat pedes discipulorum, veniente primum Petro, exhortans ut idem invicem faciant: proditorem suum Ioanni indicat; quo post buccellam egresso, dicit se clarificatum: de novo mandato dilectionis: Petro trianam prædicit sui abnegationem.

Matth. 26. 2. 1. A Nte diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora ejus ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.

2. Et cena facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Iscariotæ:

3. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit:

4. Surgit à cena, & ponit vestimenta sua: & cum accepisset, linteum, præinxit se.

5. Deinde mittit aquam in pelvim, & cepit lavare pedes discipulorum, & ex-

tergere linteis, quo erat præcinctus.

6. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?

7. Respondit Iesus, & dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea.

8. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus: Si non laverò te, non habebis partem mecum.

9. Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantum pedes meos, sed & manus, & caput.

10. Dicit ei Iesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.

11. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes.

12. Postquam ergo lavit pedes eorum, & accepit vestimenta sua: cum recubuiisset iterum, dixit eis. Scitis quid fecerim vobis?

13. Vos vocatis me Magister, & Domine: & bene dicitis: sum etenim.

14. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus, & Magister: & vos debetis alter alterius lavare pedes.

15. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

16. Amen, amen dico vobis: Non est servus major domino suo: neque Apostolus major est eo, qui misit illum.

17. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.

18. Non de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim, sed ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum.

19. A modo dico vobis, priusquam fiat ut cum factum fuerit, credatis quia ego sum.

20. Amen, amen dico vobis: Qui accipit si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me misit.

21. Cum hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu: & protestatus est, & dixit: Amen, amen dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me.

22. Aspiciebant ergo ad invicem discipuli, hæsitantes de quo diceret.

23. Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Iesu, quem diligebat Iesus.

24. Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei: Quis est, de quo dicit?

25. Itaque cum recubuiisset ille supra petu Iesu, dicit ei: Domine quis est?

26. Respondit Iesus: Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ.

27. Et post buccellam, intravit in eum satanas. Et dixit ei Iesus: Quod facis, fac citius.

28. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei.

29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus: Ene ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis ut aliquid daret.

30. Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit continuo. Erat autem nox.

31. Cum ergo exisset, dixit Iesus: Nunc clarificatus est filius hominis: & Deus clarificatus est in eo.

32. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarifica-

b. Infra

15. 20.

Matth.

10. 24.

Luc.

6. 40.

c. Psal.

40. 10.

d. Marc.

10. 40.

Luc.

10. 16.

e. Mat.

26. 21.

Marc.

14. 18.

f. Luc.

22. 21.

clarificabit eum in semetipso : & continuo clarificabit eum.

33 Filioli , adhuc modicum vobiscum sum. *g. Supra* Quæretis me : & sicut dixi Iudæis : *7. 34.* Quo ego vado , vos non potestis venire : *Levit.* & vobis dico modo.

19.18. 34 *b. Mat.* Mandatum novum do vobis : Vt diligatis invicem , sicut dilexi vos , ut & vos diligatis invicem.

Infra 35 In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis , si dilectionem habueritis ad invicem.

36 Dicit ei Simon Petrus : Domine , quo vadis ? Respondit Iesus : Quo ego vado , non potes me modo sequi , sequeris autem postea.

37 Dicit ei Petrus : Quare non possum te sequi modo ? animam meam pro te ponam.

b. Mat. 38 Respondit ei Iesus : Animam tuam pro me pones ? Amen , amen dico tibi : Non cantabit gallus , donec ter me neges.

14.19. C A P V T XIV.

Luca 22.33. *Consolando discipulos ait multas in domo Patris esse mansiones , seque rursus illos assumpturum : Thomæ dicit , se esse viam , & veritatem & vitam : Philippo autem , Patrem in se videri ; illosque accepturos quidquid suo nomine petierint , & se alium Paraclitum à Patre eis missurum : docet qui ipsum diligere dicendus sit , & qualem pacem relinquat discipulis , qui de ipsius discessu merito gaudere deberent.*

1 Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum , & in me credite.

2 In domo Patris mei mansiones multæ sunt , si quo minus dixissem vobis : Quia vado parare vobis locum.

3 Et si abiero , & præparavero vobis locum : iterum venio , & accipiam vos ad me ipsum , ut ubi sum ego , & vos sitis.

4 Et quo ego vado , scitis , & viam scitis.

5 Dicit ei Thomas : Domine , nescimus quo vadis : & quomodo possumus viam scire ?

6 Dicit ei Iesus : Ego sum via : & veritas : & vita : nemo venit ad Patrem , nisi per me.

7 Si cognovissetis me : & Patrem meum utique cognovissetis : & amodo cognoscetis eum , & vidistis eum.

8 Dicit ei Philippus : Domine , ostende nobis Patrem , & sufficit nobis.

9 Dicit ei Iesus : Tanto tempore vobiscum sum : & non cognovistis me ? Philippe , qui videt me , videt & Patrem. Quomodo tu dicis : Ostende nobis Patrem ?

10 Non creditis , quia ego in Patre , & Pater in me est ? Verba , quæ ego loquor vobis , à me ipso non loquor. Pater autem in me manens , ipse facit opera.

11 Non creditis , quia ego in Patre , & Pater in me est ?

12 Alioquin propter opera ipsa credite. Amen , amen dico vobis , qui credit in me , opera quæ ego facio , & ipse faciet , & maiora horum faciet , quia ego ad Patrem vado.

Infra 13 *a. Math.* Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo , hoc faciam : ut glorificetur Pater in Filio.

7.7. *g.* 14 Si quid petieritis me in nomine meo hoc faciam.

Marc. 15 Si diligitis me , mandata mea servate.

22.34. 16 Et ego rogabo Patrem , & alium Pa-

raclitum dabit vobis , ut maneat vobiscum in æternum.

17 Spiritum veritatis , quem mundus non potest accipere , quia non videt eum , nec scit eum. vos autem cognoscetis eum , quia apud vos manebit , & in vobis erit.

18 Non relinquam vos orphanos : veniam ad vos.

19 Adhuc modicum : & mundus me jam non videt. Vos autem videtis me : quia ego vivo , & vos vivetis.

20 Illo die vos cognoscetis , quia ego sum in Patre meo , & vos in me , & ego in vobis.

21 Qui habet mandata mea , & servat ea , ille est qui diligit me. Qui autem diligit me , diligetur à Patre meo : & ego diligam eum , & manifestabo ei meipsum.

22 Dicit ei Iudas : non ille Iscariotes : Domine , quid factum est , quia manifestaturus es nobis teipsum , & non mundo ?

23 Respondit Iesus , & dixit ei : Si quis diligit me , sermonem meum servabit , & Pater meus diliget eum , & ad eum veniemus , & mansionem apud eum faciemus.

24 Qui non diligit me , sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis , non est meus : sed ejus , qui misit me , Patris.

25 Hæc locutus sum vobis apud vos manens.

26 Paraclitus autem Spiritus sanctus , quem mittet Pater in nomine meo , ille vos docebit omnia , & suggeret vobis omnia , quæcumque dixerò vobis.

27 Pacem relinquo vobis : pacem meam do vobis : non quomodo mundus dat , ego do vobis. Non turbetur cor vestrum , neque formidet.

28 Audistis quia ego dixi vobis : Vado , & venio ad vos. Si diligeretis me : gauderetis utique , quia vado ad Patrem : quia Pater maior me est.

29 Et nunc dixi vobis prius quam fiat : ut cum factum fuerit , credatis.

30 Iam non multa loquar vobiscum , venit enim princeps mundi hujus , & in me non habet quidquam.

31 Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem , & sicut mandatum dedit mihi Pater , sic facio. Surgite , eamus hinc.

C A P V T XV.

Christus vitis , Pater agricola , discipuli vera palmites : præceptum Christi de mutua dilectione frequenter iteratum : Apostoli amici Christi , quibus secreta sua communicavit , & elegit eos ut fructum perpetuum afferrent : quos roborat adversus mundi odium ac persecutiones , docens Iudæos excusationem non habere de peccato suo.

1 Ego sum vitis vera : & Pater meus agricola est.

2 Omnem palmitem in me non ferentem fructum , tollet eum , & omnem qui fert fructum , purgabit eum , ut fructum plus afferat.

3 Iam vos mundi estis propter sermonem , quem locutus sum vobis.

4 Mane in me : & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso , nisi manserit in vite : sic nec vos , nisi in me manseritis.

C C C 3

5 Ego sum vitis, vos palmites : qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum : quia sine me nihil potestis facere.

6 Si quis in me non manserit : mittetur foras sicut palmes, & arefcer, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

7 Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint : quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.

8 In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.

9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

10 Si praecepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei praecepta servavi, & maneo in ejus dilectione.

11 Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

Supra

13.34.

Eph. 5.

2.

1. Thes.

4. 9.

12 Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.

13 Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

14 Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.

15 Iam non dicam vos servos : quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos : quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.

Mat.

28.29.

16 Non vos me elegistis : sed ego elegi vos, & posui vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat : ut quodcumque perieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

1. Ioa.

3. 11.

4. 7.

17 Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

18 Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.

19 Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret, quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo : propterea odit vos mundus.

Supra

13. 16.

Matth.

10. 24.

Matth.

24. 9.

20 Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis : Non est servus major domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequuntur : si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt.

21 Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum : quia nesciunt eum, qui misit me.

22 Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent : nunc autem excusationem non habent de peccato suo.

23 Qui me odit, & Patrem meum odit.

24 Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent : nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum.

Psalm.

24. 19.

Luca

24. 49.

25 Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est, Quia odio habuerunt me gratis.

26 Cum autem venerit paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, spiritum veritatis qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.

27 Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

Discipulis prædicit futuras persecutiones : & quod eis expediat ut ipse vadat, quo veniat Paraclitus qui mundum arguet, ipsosque doceat, & Christum clarificet : declarat quod dixerat Modicum & jam non videbitis me, &c. addens similitudinem de muliere pariente : hortatur ut à Patre petant ipsius nomine : prædicitque ipsorum fugam.

1 Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini.

2 Absque synagogis facient vos : sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.

3 Et hæc facient vobis, quia non novērunt Patrem, neque me.

4 Sed hæc locutus sum vobis : ut cum venerit hora eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis.

5 Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum, qui misit me : & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis?

6 Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.

7 Sed ego veritatem dico vobis : expedit vobis ut ego vadam : si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos : si autem abiero, mittam eum ad vos.

8 Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio.

9 De peccato quidem, quia non crediderunt in me.

10 De justitia vero, quia ad Patrem vado, & jam non videbitis me :

11 De judicio autem, quia princeps huius mundi jam judicatus est.

12 Adhuc multa habeo vobis dicere : sed non potestis portare modo.

13 Cū autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem : non enim loquitur à semetipso, sed quæcumque audiet loquetur, & quæ ventura sunt annuntiabit vobis.

14 Ille me clarificabit : quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

15 Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi : quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

16 Modicum, & jam non videbitis me : & iterum modicum, & videbitis me : quia vado ad Patrem.

17 Dixerunt ergo ex discipulis ejus ad invicem : Quid est hoc, quod dicit nobis : Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?

18 Dicebant ergo, Quid est hoc, quod dicit. Modicum ? nescimus quid loquitur.

19 Cognovit autem Iesus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis : De hoc queritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me.

20 Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit : vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

21 Mulier cum parit, tristitiam habet quia venit hora ejus : cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium.

gaudium, quia natus est homo in mundum.

22 & vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

23 Et in illo die me non rogabitis: quidquam. Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

24 Usque modo non petistis quidquam in nomine meo. Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.

25 Hæc in proverbii locutus sum vobis. Venit hora, cum jam non in proverbii loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.

26 In illo die in nomine meo petetis; & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis.

27 Ipse enim Pater amat vos, quia vos me & amastis, credidistis quia ego à Deo exivi.

28 Exivi à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

29 Dicunt ei discipuli ejus: Ecce nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis.

30 Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi ut quis te interroget: in hoc credimus quia à Deo existi.

31 Respondite eis Iesus: Modo creditis?

32 b Ecce venit hora, & jam venit ut dispergamini unusquisque in propria & me solum relinquatis: & non sum solus, quia Pater mecum est.

33 Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

CAPVT XVII.

Oratio Christi ad Patrem pro universæ clarificatione, pro discipulis & iis qui per illos in ipsum essent credituri, ut serventur à malo, & omnes sint unum, mundusque cognoscat ipsum fuisse à Patre missum.

1 Hæc locutus est Iesus: & sublevatis oculis in cælum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum ut filius tuus clarificet te.

2 a Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.

3 Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.

4 Ego te clarificavi super terram; opus consummavi, quod dedisti mihi ut faciam.

5 Et nunc clarifica me tu Pater apud te metipsum, claritate, quam habui prius, quam mundus esset, apud te.

6 Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo: tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum servaverunt.

7 Nunc cognoverunt quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt:

8 Quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt, & cognoverunt quia à te exivi, & crediderunt quia tu me misisti.

9 Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt.

10 Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt: & clarificatus sum in eis.

11 Et jam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: ut sint unum, sicut & nos.

12 Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi custodi, & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, & ut Scriptura impleatur.

13 Nunc autem ad te venio, & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis.

14 Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo.

15 Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo.

16 De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo.

17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus, veritas est.

18 Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum.

19 Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate.

20 Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me.

21 Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus, quia tu me misisti.

22 Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus.

23 Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum, & cognoscat mundus quia tu me misisti & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.

24 Pater, quos dedisti mihi volo ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

25 Pater iuste mundus te non cognovit, ego autem te cognovi, & hi cognoverunt, quia tu me misisti.

26 Et nomen feci eis nomen tuum, & notum faciam; ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

CAPVT XVIII.

Iesus à iudeis capitur, illis primum ad ipsum verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur: respondens interroganti Pontifici, alapa caditur: ter à Petro negatur: ductus in pratorium, dicit Pilato suum regnum non esse de hoc mundo: Iudei Iesum mori cupiunt, soluto Barrabæ.

1 Hæc cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans Torem Cedon, ubi erat hortus, in quem introivit ipse & discipuli ejus.

2 Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus convenerat illuc cum discipulis suis.

3 b Iudas ergo cum accepisset cohortem, & à Pontificibus & Phariseis ministros, venit illuc cum laternis, & facibus, & armis.

4 Iesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, & dixit eis: Quem queritis.

5 Respond

il sunt connoti i misisti di
www.ourladyisgod.com
www.fatimamovement.com

5 Responderunt ei : Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus : Ego sum. Stabat autem & Iudas, qui tradebat eum, cum ipsis.

6 Vt ergo dixit eis : Ego sum : abierunt retrorsum : & ceciderunt in terram.

7 Iterum ergo interrogavit eos : Quem queritis ? Illi autem dixerunt : Iesum Nazarenum :

8 Respondit Iesus : Dixi vobis, quia ego sum : si ergo me queritis, finite hos abire.

e Supra 9 Vt impleretur sermo, quem dixit : *17.12.* Quia quos dedisti mihi, non peridi ex eis quemquam.

10 Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum : & percussit pontificis servum : & abscidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus.

11 Dixit ergo Iesus Petro : Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum ?

12 Cohors ergo, & tribunus, & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligaverunt eum.

d Luca 13 Et adduxerunt eum ad *3.2.* Annam primum, erat enim fover Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

e Supra 14 Erat autem Caiphas, *11.49.* qui consilium dederat Iudæis : Quia expedit, unum hominem mori pro populo.

15 Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulos autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Iesu in atrium pontificis.

16 Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrum.

f Matt. 17 Dicit ergo Petro ancilla ostiaria, *26.58.* Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius ? Dicit ille : Non sum.

Marc. 18 Stabant autem servi & ministri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant se : *14.54.* erat autem cum eis & Petrus stans, & calefaciens se.

19 Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis suis, & de doctrina ejus :

20 Respondit ei Iesus : Ego palam locutus sum mundo : ego semper docui in synagoga, & in templo, quo omnes Iudæi conveniunt : & in occulto locutus sum nihil.

21 Quid me interrogas ? Interroga eos, qui audierunt quid locutus sum ipsis : ecce hi sciunt quæ dixerim ego.

22 Hæc autem cum dixisset, unus assilens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens : Sic respondes pontifici ?

23 Respondit ei Iesus, Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo : si autem bene, quid me cedis ?

g Matt. 24 *26.57.* Et misit eum Annas ligatum ad Caiapham pontificem.

Marc. 25 Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens, *14.53.* *Luca* *22.54.* Dixerunt ergo ei : Nunquid & tu ex discipulis ejus es ? Negavit ille, & *h Matt.* dixit : non sum.

26.69. 26 Dicit ei unus ex servis pontificis cognatus ejus, cuius abscidit Petrus auriculam : Nonne ego te vidi in horto cum illo ?

Luca 27 Iterum ergo negavit Petrus : & statim *12.56.* gallus cantavit.

28 Adducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat autem mane : & ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.

29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit : Quam accusationem affertis adversus hominem hunc ?

30 Responderunt, & dixerunt ei : Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissimus eum.

31 Dixit ergo eis Pilatus : Accipite eum vos, & secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi : nobis non licet interficere quemquam.

32 Vt sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans quæ morte esset moriturus.

33 Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocavit Iesum, & dixit ei : Tu es rex Iudæorum ?

34 Respondit Iesus : A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me ?

35 Respondit Pilatus : Numquid ego Iudæus sum ? Gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi : quid fecisti ?

36 Respondit Iesus : Regnum meum non est de hoc mundo : si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Iudæis : nunc autem regnum meum non est hinc.

37 Dixit itaque ei Pilatus : Ergo rex es tu ? Respondit Iesus : Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati : omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.

38 Dicit ei Pilatus : Quid est veritas ? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Iudæos, & dicit eis : Ego nullam invenio in eo causam.

39 Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha : vultis ergo dimittam vobis regem Iudæorum ?

40 Clamaverunt ergo rursus omnes dicentes : Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

C A P V T X I X.

A Pilato flagellatus, variisque modis afflictus, & spinis coronatus, ad mortem deponitur : rursusque à Pilato examinatus ostendit illum desuper tantum habere in ipsum potestatem : Pilatus metuculosus, Iesum, quem regem dicit Iudæorum, mori adjudicat : Iesus bajulans sibi crucem, inter latrones crucifigitur : posito à Pilato super crucem titulo, divisisque à militibus vestimentis, & sorte de tunica missa : Iesus matri Ioannem, matremque Ioanni commendat : & sitiens aceto potatur, consummatisque omnibus tradit spiritum : fractis latronum cruribus, ex aperto Christi latere sanguis & aqua profluit, ejusque corpus myrrha & aloë conditum sepelitur.

1 Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit.

2 Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus : & velle purpurea circumdederunt eum.

3 Et veniebant ad eum, & dicebant : Ave Rex Iudæorum : & dabant ei alapas.

4 Exivit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis : Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis quia nullam invenio in eo causam.

5 Exivit

5 (Exiit ergo Iesus portans coronam spineam, & purpureum vestimentum.) Et dicit eis: Ecce homo.

6 Cum ergo vidissent eum Pontifices, & ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non invenio in eo causam.

7 Responderunt ei Iudæi: nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit.

8 Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

9 Et ingressus est prætorium iterum: & dicit ad Iesum: Unde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei.

10 Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris; nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?

11 Respondit Iesus: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris; omnis enim, qui se regem facit, contradicit Cæsari.

13 Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha.

14 Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta, & dicit Iudæis: Ecce rex vester.

15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæsarem.

16 Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. b Susceperunt autem Iesum: & eduxerunt.

17 Et bajulans sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraice autem Golgotha:

18 Vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc & hinc, medium autem Iesum.

19 Scripsit autem & titulum Pilatus: & posuit super crucem. Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum.

20 Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptum Hebraice, Græce, & Latine:

21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum: Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Iudæorum.

22 Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.

23 Milites ergo cum crucifixissent eum, & acceperunt vestimenta ejus, (& fecerunt quatuor partes: unicuique milui partem) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.

24 Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed fortiamur de illa cujus fit: d Psal. Vt scriptura impleatur: dicens: a Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

25 Stabant autem juxta crucem Iesu ma-

ter ejus, & soror matris ejus Maria Cleophae, Maria Magdalene.

26 Cum vidisset ergo Iesus matrem, & discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus.

27 Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

28 Postea sciens Iesus quia omnia consummata sunt, & ut consummaretur Scriptura, dixit: Sitio.

29 Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.

30 Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

31 Iudæi ergo, (quoniam parasceve erat) ut non remaneret in cruce corpora sabbato, (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

32 Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo.

33 Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura.

34 Sed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis & aqua.

35 Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum est testimonium ejus. Et ille scit quia vera dicit; ut & vos credatis.

36 Facta sunt enim hæc, ut Scriptura impleatur: f Os non comminuetis ex eo.

37 Et iterum alia Scriptura dicit: g Videbunt in quem transfixerunt.

38 h Post hæc autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathæa, (eo quod esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum) ut tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Iesu.

39 Venit autem & Nicodemus, i qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ & aloës: quasi libras centum.

40 Acceperunt ergo corpus Iesu: & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire.

41 Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus: & in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat.

42 Ibi ergo propter Parasceven Iudæorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

C A P V T XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus & Ioannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos, tandemque Iesum agnoscit: qui apprensus Apostolis, pacem illis optat; & ostensis manibus ac latere, dat eis Spiritum sanctum, ut peccata remittant ac retineant; rursumque non credenti Thoma apprensus cum reliquis discipulis, corpus præbet palpandum: beatorum dicens qui in ipso crediderunt: multa Christi signa non sunt in hoc libro scripta.

1 a V Na autem sabbati, Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum: & vidit lapidem sublatum à monumento.

2 Cucurrit

e Psal. 68.22.

f Exod. 12.46. Num. 9. 12. g Zach. 12.10. h Mat. 27.57. Marc. 15.43. Luca 23.50. i Supra 3. 20.

a Mat. 28. 1. Marc. 16. 1. Luca 24. 1.

2 Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat Iesus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum.

3 Exiit ergo Petrus, & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum.

4 Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum.

5 Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introiit.

6 Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiit in monumentum, & vidit linteamina posita,

7 Et sudarium, quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.

8 Tunc ergo introiit & ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum: & vidit, & credidit:

9 Nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis resurgere.

10 Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

11 Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, incliavit se, & prospexit in monumentum:

12 Et vidit duos Angelos in albis, sedentes unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Iesu.

13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum:

14 Hæc cum dixisset, conuersa est terrorum, & vidit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus est.

15 Dicit ei Iesus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum; & ego eum tollam.

16 Dicit ei Iesus: Maria: Conuersa illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magister.)

17 Dicit ei Iesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum; Deum meum, & Deum vestrum.

18 Venit Maria Magdalene annuntians discipulis: quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.

19 Cum ergo serò esset die illo, una sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.

20 Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Gavisi sunt ergo discipuli, viso Domino.

21 Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.

22 Hæc cum dixisset, insufflauit: & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum:

23 Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt.

24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.

25 Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.

26 Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis.

27 Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis.

28 Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

29 Dixit ei Iesus: quia vidisti me Thomas, credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt.

30 Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc.

31 Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus.

C A P V T XXI.

Piscantibus discipulis comprehendere facit Iesus copiosam piscium multitudinem, quo signo Petrus per Ioannem Dominum agnoscens, misit se in mare: & facto prandio, de amore in Christum se interrogatus, ter accipit pascendas ipsius oves: & de futura passione sua admonetur, frustra de Ioannis morte curiosè scrutatus: non omnia Christi facta scripta sunt.

1 Postea manifestavit se iterum Iesus discipulis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic:

2 Erant simul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex discipulis ejus duo.

3 Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei. Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in navim: & illa nocte nihil prendiderunt.

4 Mane autem factio stetit Iesus in litore: non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est.

5 Dixit ergo eis Iesus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non.

6 Dicit eis: Mittite in dextram navigii rete: & invenientis. Miserunt ergo, & jam non valebant illud trahere propter multitudinem piscium.

7 Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dñs est, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare.

8 Alii autem discipuli, navigio venerunt, (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium.

9 Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem.

10 Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc.

11 Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete.

12 Dicit

12 Dicit eis Iesus: Venite, prandete. Et ne-
no audebat discumbentium interrogare eum.
Tu quis es? scientes, quia Dominus est.

13 Et venit Iesus, & accipit panem, &
dat eis, & piscem similiter.

14 Hoc jam tertio manifestatus est Iesus
discipulis suis, cum resurrexisset à mortuis.

15 Cum ergo prandissent, dicit Simoni
Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus
his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia
amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.

16 Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis
me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia
amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.

17 Dicit ei tertio: Simon Ioannis, amas
me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei
tertio. Amas me: & dixit ei: Domine tu
omnia nosti: tu scis quia amo te. Dixit ei:
Pasce oves meas.

f 2. Pe. 18 f Amen, amen dico tibi: cum esses ju-
n. 14. nior cingebas te, & ambulabas ubi volebas;
cum autem senueris, extends manus tuas, &
alius te cinget, & ducet quo tu non vis.

19 Hoc autem dixit, significans qua mor-
te clarificaturus esset Deum. Et cum hoc di-
xisset, dicit ei: Sequere me.

g Suprà 20 Conversus Petrus vidit illum discipu-
13.23. lum, quem diligebat Iesus, Sequentem, g qui
& recubuit in cœna super pectus ejus, & di-
xit: Domine, quis est qui tradet te?

21 Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit
Iesu: Domine hic autem quid?

22 Dicit ei Iesus: Sic eum volo manere
donec veniam, quid ad te? tu me sequere.

23 Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia
discipulus ille non moritur. Et non dixit ei
Iesus: Non moritur: sed: Sic eum volo
manere donec veniam, quid ad te?

24 Hic est discipulus ille, qui testimonium
perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus,
quia verum est testimonium ejus.

g Suprà 25 h Sunt autem & alia multa, quæ fecit
20.30. Iesus: quæ si scribantur per singula, nec
ipsum arbitror mundum capere posse eos,
qui scribendi sunt, libros.

ACTVS APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

Iesus promittens Apostolis Spiritum sanctum,
dixit non esse ipsorum scire secreta rerum futu-
rarum tempora: & post ipsius in cælum ascensum
dicitur ab Angelis similiter venturus: nomina
Apostolorum: oratio Petri de uno in locum iuda
proditoris sufficiens: ubi præmissis præcibus eli-
gitur soror Mattheus.

1 **P**rimum quidem sermonem feci de
omnibus, o Theophile, quæ cœpit
Iesus facere, & docere,

2 Usque in diem, qua præcipientes Apo-
stolis per Spiritum sanctum, quos elegit,
assumptus est:

3 Quibus & præbuit seipsum vivum post
passionem suam in multis argumentis per
dies quadraginta apparens eis, & loquens
a Luc. de regno Dei.

24.49. 4 Et convalescens, & præcepit eis ab Iero-

solymis ne discederent, sed expectarent
promissionem patris b quam audistis (in-
quit) per os meum:

5 Quia Ioannes quidem baptizavit aqua,
vos autem baptizabimini Spiritu sancto
non post multos hos dies.

6 Igitur qui convenerant, interrogabant
eum dicentes: Domine, si in tempore hoc
restitues regnum Israel?

7 Dixit autem eis: Non est vestrum nos-
se tempora vel momenta, quæ Pater posuit
in sua potestate:

8 c Sed accipietis virtutem supervenientis
c Infra Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes
2. 2. in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Sama-
Luca ria, & usque ad ultimum terræ.

9 Et cum hæc dixisset, videntibus illis,
elevatus est: & nubes suscepit eum ab ocu-
lis eorum.

10 Cumque intuerentur in cælum euntem
illum, ecce duo viri assiterunt juxta illos
in vestibus albis,

11 Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid
statis aspicientes in cælum? hic Iesus, qui
assumptus est à vobis in cælum, sic veniet,
quemadmodum vidistis eum euntem in
cælum.

12 Tunc reversi sunt Ierosolymam, à mon-
te qui vocatur Oliveti, qui est juxta Ierusa-
lem, sabbati habens iter.

13 Et cum introissent in cœnaculum, as-
cenderunt ubi manebant Petrus & Ioannes,
Iacobus & Andreas, Philippus Thomas,
Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Al-
phæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.

14 Hi omnes erant perseverantes unani-
miter in oratione cum mulieribus, & Maria
matre Iesu, & fratribus ejus.

15 In diebus illis exurgens Petrus in me-
dio fratrum dixit (erat autem turba homi-
num simul, fere centum viginti.)

16 Viri fratres, oportet impleri Scriptu-
ram, d quam prædixit Spiritus sanctus per
os David de Iuda, e qui fuit dux eorum, qui
comprehenderunt Iesum:

17 Qui connumeratus erat in nobis, &
sortitus est sortem ministerii huius.

18 f Et hic quidem possedit agrum de
mercede iniquitatis, & suspensus crepuit me-
dius: & diffusa sunt omnia viscera ejus.

19 Et notum factum est omnibus habi-
tantibus Ierusalem, ita ut appellaretur ager
ille, lingua eorum, Haceldama, hoc est,
ager sanguinis.

20 Scriptum est enim in libro Psalmorum:
g Fiat commoratio eorum deserta, & non
sit qui inhabitet in ea: h & Episcopatum
ejus accipiat alter.

21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum
sunt congregati in omni tempore, quo in-
travit & exivit inter nos Dominus Iesus,

22 Incipiens à baptismo Ioannis usque in
diem qua assumptus est à nobis, testem resur-
rectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.

23 Et statuerunt duos, Ioseph, qui voca-
batur Barsabas, qui cognominatus est
Iustus, & Matthiam.

24 Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui
corda nosti omnium, ostende, quem elege-
rit ex his duobus unum:

25 Accipere

Ioann. 14.25.

6 Matth. 3. 11.

Marci 1. 2.

Luc. 3. 16.

Ioann. 1. 26.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

Infra 2. 2.

Luca 14.48.

25 Accipete locum ministerii hujus, & apostolarum, de quo prævaricatus est Iudas ut abiret in locum suum.

26 Et dederunt sortes eis, & cecidit fors super Matthiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis.

C A P V T II.

Effuso super discipulos Spiritu sancto die Pentecostes, admirantur Iudæi quod omnium loquantur linguis: dicentes autem musto plenos esse, confutat Petrus, citata inter alia sua concionis, Prophetia Joel: compunctique Iudæi audito Petri consilio, convertuntur ad Christum tria circiter milia; simulque perseverant in doctrina Apostolorum, fractione panis & orationibus, habentes omnia communia.

d Met. 1 **E**T cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco.

3. 11. b Marc. 2 **E**t factus est repente de cælo sonus, tanquam advenientis spiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant sedentes. *1. 8. Luca* 3 **E**t apparuerunt illis dispersæ linguæ tanquam ignis: seditque supra singulos *Joann.* 7. 39. eorum:

Luc. 1. 8. 4 Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, & ceperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. *Infr.* 11. 16.

6. 5 Erant autem in Ierusalem habitantes Iudæi, viri religiosi ex omni natione quæ sub cælo est.

6 Facta autem hac voce: convenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes:

7 Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nonne ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt,

8 Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus?

9 Parthi, & Medi, & Aulamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam:

10 Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & partes Lybiæ, quæ est circa Cyrenen, & advenæ Romani.

11 Iudæi quoque, & Proselyti: Cretes, & Arabes: audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.

12 Stupebant autem omnes, & mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc esse?

13 Alii autem irridentes dicebant: quia musto pleni sunt isti.

14 Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, & locutus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Ierusalem universi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea,

15 Non enim sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia:

16 Sed hoc est, quod dictum est per prophetam Joel.

c Joel. 17 **E**t erit in novissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ: & juvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniant.

18 Et quidem super servos meos, & super ancillas meas, in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt:

fundam de Spiritu meo, & prophetabunt:

19 Et dabo prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum: sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

20 Sol convertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat Dies Domini magnus & manifestus.

21 **E**t erit: omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

22 Viri Israelitæ, audite verba hæc: Iesum Nazarenum, virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus, & prodigiis, & signis, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut & vos scitis:

23 Hunc definito consilio & præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes interemistis:

24 Quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo,

25 David enim dicit in eum: Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi ne commovear:

26 Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe:

27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

28 Notas mihi fecisti vias vitæ: & replebis me jucunditate cum facie tua.

29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est, & sepultus: & sepulchrum ejus est apud nos usque in hodiernum diem:

30 Propheta igitur cum esset, & sciret quia jurejurando jurasset illi Deus de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus:

31 Providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.

32 Hunc Iesum resuscitavit Deus, cujus omnes nos testes sumus.

33 Dexterâ igitur Dei exaltatus: & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hunc, quem vos videtis, & auditis:

34 Non enim David ascendit in cælum: dixit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.

35 Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

36 Certissime sciat ergo omnis domus Israel, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus, hunc Iesum, quem vos crucifixistis.

37 His autem auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres?

38 Petrus vero ad illos: Poenitentiam (inquit) agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus sancti.

39 Vobis enim est repromissio, & filiis vestris, & omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster.

40 Aliis etiam verbis plurimis testificatus est: & exhortabatur eos, dicens: Salvamini à generatione ista prava.

41 Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati

d Rom.
10. 13.

e Psal.
15. 8.

f 3. Reg.
2. 10.

g Psal.
131.

h Psal.
15. 10.

Infr.
13. 35.

i Psal.
109. 2.

